

Riksdagens protokoll

2001/02:94

Fredagen den 12 april

Kl. 09.00 – 13.35

Protokoll
2001/02:94

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 5 april.

2 § Kompletteringsval till lagutskottet och försvarsutskottet

Tredje vice talmannen meddelade att Kristdemokraternas riksdagsgrupp under Amanda Agestavs sjukledighet anmält hennes ersättare Jan Orrenius som suppleant i lagutskottet och i försvarsutskottet.

Tredje vice talmannen förklarade vald till

suppleant i lagutskottet
Jan Orrenius (kd)

suppleant i försvarsutskottet
Jan Orrenius (kd)

3 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2001/02:349

Till riksdagen

Interpellation 2001/02:349 av Eskil Erlandsson om statligt medfinansierad exportfrämjande verksamhet inom jordbruket

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 14 maj 2002.

Skälet till dröjsmålet är utlandsresor.

Stockholm den 9 april 2002

Jordbruksdepartementet

Margareta Winberg

Enligt uppdrag

Lena Ingvarsson

Expeditionschef

Interpellation 2001/02:348

Till riksdagen

Interpellation 2001/02:348 av Murad Artin (v) om Israels övergrepp och krigföring mot det palestinska folket

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 23 april 2002.

Skälet till dröjsmålet är utlandsresor.

Stockholm den 9 april 2002

Utrikesdepartementet

Anna Lindh

Interpellation 2001/02:350

Till riksdagen

Interpellation 2001/02:350 av Sten Andersson (-) om stöd till svensk hästsport

Interpellationen kommer att besvaras den 23 april 2002.

Skälet till dröjsmålet är utlandsresa och inbokade engagemang.

Stockholm den 9 april 2002

Finansdepartementet

Bosse Ringholm

Interpellation 2001/02:328

Till riksdagen

Interpellation 2001/02:328 av Maud Ekendahl (m) om Ängelholms flygplats

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 21 maj 2002.

Skälet till dröjsmålet är utlandsresor.

Stockholm den 8 april 2002

Utrikesdepartementet

Jan O Karlsson

Interpellation 2001/02:329

Till riksdagen

Interpellation 2001/02:329 av Sven-Erik Sjöstrand (v) om asylrätten efter den 11 december

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 13 maj 2002.

Skälet till dröjsmålet är resor och arbetsmöten.

Stockholm den 9 april 2002

Utrikesdepartementet

Jan O Karlsson

Anf. 1 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Carina Hägg, Inger René, Berit Jóhannesson, Margareta Viklund, Marianne Andersson, Helena Bargholtz och Ewa Larsson har i likalydande interpellationer frågat mig hur jag avser arbeta för att framtida FN-dokument ska bli mer könsneutrala, hur jag kommer att arbeta för att säkerhetsrådets resolution 1325 implementeras i freds- och konfliktförebyggande arbete, om jag är beredd att verka för att en uppföljningsmekanism inrättas för att följa tillämpningen av resolutionen, hur jag avser öka kvinnors representation vid svenska delegationer för freds- och konfliktförebyggande arbete och slutligen hur jag avser arbeta för att mer kraftfullt än genom *mainstreaming* öka kvinnors representation vid freds- och konfliktförebyggande samtal och arbete.

Det är bra att den viktiga säkerhetsrådsresolutionen 1325 uppmärksammas. Resolutionen höjer den internationella standarden vad gäller kvinnors medverkan i arbetet för fred och säkerhet – frågor som angår alla oavsett kön.

I dag är fredsbevarande och fredsfrämjande FN-insatser mer mångfasetterade än förr. De rymmer ett brett spektrum av insatser som rör militära insatser, men också polisiär verksamhet och insatser för att stärka respekten för mänskliga rättigheter. Operationerna kräver därmed mer än militära kunskaper och ger nya möjligheter att involvera kvinnor i konflikthantering, bl.a. som civilpolis och experter på mänskliga rättigheter. Detta krävs för att öka kvaliteten på insatserna, eftersom kvinnor i kontingenterna ofta bättre än män kan tala med kvinnor i konfliktdrabbade områden om t.ex. våldtäkter, annat våld och kränkningar mot kvinnor och diskriminering när det gäller att få igen egendom som förlorats under kriget, t.ex. mark och bostäder. Fler kvinnor i kontingenterna bidrar också till att minska risken för sexuella övergrepp av FN-personal på lokalbefolkningen, främst unga kvinnor. Vi vet efter FN-insatserna på bl.a. Balkan och i Kambodja att detta är ett stort problem som vi måste tala öppet om för att kunna åtgärda.

Vad gäller interpellanternas första fråga rörande internationella förhandlingar så finns nu genomgående en insikt om att texter bör vara könsneutrala, och att de ibland också behöver ange att särskilt kvinnor ska stå i fokus för uppmärksamheten. Sverige bevakar denna fråga aktivt.

Vad gäller implementeringen av resolutionen vill jag först peka på vikten av att grundbudskapet förs ut: att arbete för fred och säkerhet är något som alla måste ges möjlighet att delta i, oavsett kön. Vi bör från svensk sida agera i enlighet med resolutionens anda och även påverka andra länder att göra det. Vi bör särskilt överväga åtgärder för att få med fler kvinnor i FN:s och OSSE:s fältmissioner. Vi bör också själva utbilda all utsänd personal – och gärna lokala myndigheter i krigsdrabbade områden – i kvinnors och mäns olika villkor, utforma riktlinjer i detta syfte, avsätta resurser och involvera lokala kvinnogrupper i samtal med utsända missioner på alla nivåer. På så sätt skapar vi effektivare insatser och mer hållbara lösningar för konflikthantering.

Jag vet att det redan nu finns en mycket god samverkan mellan den svenska försvarsmakten och organisationer som Kvinna till kvinna både i

*Svar på
interpellationer*

utbildning av personal och i fält. Det är angeläget att denna vidgas och formaliseras bl.a. vad gäller våld mot kvinnor och mekanismer för samverkan med lokala kvinnor. SWEDINT har en viktig roll som kan vidareutvecklas, bl.a. eftersom SWEDINT utbildar både militär och civil personal och såväl svenska som utländska deltagare i internationella insatser. Även andra aktörer kan bidra till att Sveriges roll stärks i detta arbete.

Jag håller med interpellanterna om att det är angeläget att öka andelen kvinnor som arbetar med freds- och konfliktförebyggande arbete och att nominera fler kvinnor till höga tjänster för att få in erfarenheter och synpunkter från de kvinnor som har drabbats av väpnade konflikter.

Sverige kan och bör göra mer på detta område. Regeringen förbereder ett uppdrag till Försvarsmakten där regeringen begär just en redovisning av vilka åtgärder som ska vidtas för att tillgodose FN-resolution 1325 i Försvarsmaktens fredsfrämjande verksamhet. Som ett första led i detta arbete anordnade Försvarsmakten i mars 2002 ett seminarium i syfte att inventera och utveckla myndighetens kompetens avseende genderperspektiv på krishantering.

Vad gäller förslaget om en uppföljningsmekanism så är tanken intressant. Jag vill dock gärna avvakta den rapport som FN-sekretariatet lägger fram i höst som uppföljning till resolution 1325.

Både kvinnor och män måste systematiskt ta hänsyn till kvinnors erfarenheter och villkor. Sådan *mainstreaming* – dvs. att uppmärksamhet på kvinnor och män ska finnas i all verksamhet – är om den tillämpas fullt ut ytterst verkningsfull. Men *mainstreaming* kommer för lång tid framöver att kräva skärpt fokus på kvinnors villkor. Det är viktigt för att bygga en freds- och säkerhetspolitik som i lika hög grad omfattar kvinnor och män.

Anf. 2 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Jag vill tacka utrikesminister Anna Lindh för ett väldigt bra svar. Det var bra och det var innehållsrikt, och jag noterade särskilt att hon poängterade att förslaget om uppföljningsmekanismer var intressant och att det finns förhoppning om att man ska kunna följa upp det efter det att man har fått rapporten.

Vi har under veckan haft möjlighet att följa och följa upp den speciella styrka som har funnits från Sveriges sida och som nu även finns i Afghanistan. Det är en grupp mycket välutbildade och mycket kompetenta män som befinner sig där nere för att utföra ett oerhört svårt och komplicerat arbete. I framtiden tror jag att man trots all kompetens som finns i den typen av styrka skulle kunna få en ytterligare dimension i sitt kunnande om man också hade kvinnlig kompetens med. I den typen av tudelat samhälle är det oerhört viktigt att lättare kunna nå den andra halvan av befolkningen, dvs. den kvinnliga halvan av befolkningen, som inte på ett naturligt sätt kan ha kontakt med en sådan styrka. Det är viktigt att tänka sig in i vad det konkret kan innebära att utföra ett arbete men också vad det innebär att finnas i en tvåkönad konstellation i ett land och visa på möjligheter att jobba på ett jämställt sätt, dvs. att kvinnor och män har kompetens som kompletterar varandra. Det här är ett bra och konkret exempel.

Vi förde fram i den politiska dimensionen när konflikten i Afghanistan var som allra hetast hur viktigt det var att ta med de afghanska kvinnornas kompetens i arbetet och inte bara ta hänsyn till männens synpunkter i exilen. Kvinnorna var ju inte organiserade på samma sätt som vi är vana vid eller som männen var. Det gäller också att vara lyhörd för andra sätt att organisera sig och ge uttryck för uppfattningar. Det måste vi lära oss. Vi är själva så vana vid att organisation och kommunikation fortgår på ett enda sätt därför att män av tradition har haft monopol på att bygga upp strukturerna.

Det här var något jag tänkte på när jag ingick i regeringsdelegationen i Monterrey, den breda konferensen med en bred agenda. Trots att jämställdhet och gender nämns i slutdokumentet är det inte tillräckligt. När man blickade ut över den nästan totalt manliga församlingen som fick ansvaret för att följa upp de viktiga beslut som fattades kunde man känna en skepsis. Kommer de ökade biståndsinsatserna och de initiativ som har tagits att komma män och kvinnor till lika del? Jag tror inte att de kommer att räcka. Om fattigdomen i världen ska halveras – vilket också är en säkerhetspolitisk fråga – måste också mer än hälften av resurserna från bistånd osv. till utvecklingsländerna fokuseras på kvinnorna. Om inte kvinnorna lyfts upp ur fattigdomen lyfts inte heller hela familjen eller landet ur fattigdomen.

Det finns mycket att göra för att hitta metoder och strukturer och för att fokusera på att människor ska ta sitt ansvar. Jag vet att man i Sverige arbetar med ett projekt, Global Goods, gemensamma nyttigheter. Det är ett projekt med fokusering på vatten. Där talas om hur vi ska jobba för att få in genderperspektivet. Vatten är en handels-, hälso- och säkerhetsfråga. Det är viktigt att kvinnoperspektivet kommer in på ett ordentligt sätt.

Jag skulle vilja veta lite mer hur utrikesministern ser att uppföljningsmekanismerna kan utvecklas framöver.

Anf. 3 BERIT JÓHANNESSON (v):

Fru talman! Jag vill tacka utrikesministern för svaret på våra interpellationer. Jag antar att det är ganska unikt att en kvinna från varje parti ställer ungefär samma fråga till en minister. Tonen var mycket positiv, men jag är inte helt nöjd. Jag skulle vilja ha ett ytterligare förtydligande.

Resolution 1325 innehåller en mängd krav, bl.a. att alla aktörer uppmannas att involvera genusperspektivet i planering och att skydda kvinnor och flickor från genusbaserat våld.

För att kunna göra detta är det viktigt att aktörerna vet vad genusperspektiv innebär, dvs. har kunskap om könsmaktsstrukturer. Den kunskapen och medvetenheten skapar möjlighet till analys om varför något sker och ger möjlighet att vidta åtgärder.

Utrikesministern sade i sitt svar att fler kvinnor minskar risken för sexuella övergrepp av FN-personal på lokalbefolkningen. Det är mycket upprörande men också mycket vanligt att män i internationella insatser begår övergrepp. Jag har sett detta t.ex. i Moçambique. När t.o.m. FN-personal utför övergrepp mot unga kvinnor i länder de är stadda att skydda och hjälpa förstår alla att resolutionens krav och mening är absolut nödvändig att förverkliga. Är det utrikesministerns uppfattning att ett

av motiven för kvinnor i en insats är att se till att deras manliga kolleger inte genomför övergrepp, att vara katalysatorer?

Ministern svarar också att kvinnorna bättre än män kan tala med kvinnor i konflikttrabbade områden om t.ex. våldtäkter och annat våld. Det kan vara våld som kanske deras manliga kolleger har utfört.

Det är mycket som behöver klaras ut. Det är bra att tala om detta. Det är mycket bra att lyfta upp dessa frågor, men det är också mycket viktigt att sätta till alla medel för att stävja detta, ge alla, både kvinnor och män, kunskap om genusperspektivet. Ingen kvinna ska behöva riskera att utsättas för sexuella övergrepp av personal i internationell fredsstyrka.

Genuskunskap ger också vetskap om vad som sker och att det är en del av könsmaktsordningen när FN-personal ger sig på lokalbefolkningen. Det här måste genomsyra hela personalen. Jag hoppas att utrikesministern menade genuskunskap när hon talade om utbildad utsänd personal i sitt svar.

I min interpellationsdebatt med försvarsministern om genusfrågor inom försvarsmakten och krishantering sade han att utbildning i hela försvarsmakten i könsrollsfrågorna och genderperspektivet är centralt. Han tog också upp det beslut som fattats av regeringen om det seminarium om genusperspektiv och militär krishantering som utrikesministern också tog upp i sitt svar till oss. Försvarsministern ansåg att all militär personal behöver kunskapen. Är det utrikesministerns uppfattning att genusperspektivet också måste genomsyra personalen i den civila krishanteringen?

Fru talman! Vi ställde också frågor om hur kvinnorepresentationen ska ökas. Svaret som ministern gav var lite svårt att förstå. Därför skulle jag vilja ha ett klagörande. Är det så att man bara tänker nominera fler kvinnor till sådana tjänster? Jag tror att det behöver utvecklas en strategi för att komma till rätta med detta. Jag upprepar frågan: På vilket sätt ämnar utrikesministern verka för att öka kvinnorepresentationen?

Anf. 4 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Först vill jag också tacka för svaret på interpellationerna. Svaret visar, liksom de likalydande interpellationerna, att det finns en stor enighet om vikten av att kvinnor involveras i fredsarbetet på ett helt annat sätt än hitintills. Men jag tycker nog ändå, till skillnad från Carina Hägg, att utrikesministerns svar var lite lamt. Jag hade nog väntat mig lite mer *go* i det. Svaret talar om vad som görs och vad som behöver göras men inte hur.

Avsikten med den gemensamma aktiviteten är att väcka regeringens mesta möjliga uppmärksamhet på att kvinnors kunskaper och erfarenheter behövs och är nödvändiga i förebyggande och direkt fredsarbete. Avsikten är också att mer eller mindre avkräva vissa aktiviteter av regeringen för att i konkret handling i olika organ och institutioner för mänskliga rättigheter föra upp kvinnans rättigheter att delta i fredsfrämjande arbete.

Jag vet att regeringen redan i dag är aktiv när det gäller att påvisa behovet av att kvinnors kunskaper och erfarenheter måste tas till vara i fredsarbetet. Det kan aldrig nog understrykas hur angeläget det är. Det är också en rättighets- och jämställdhetsfråga att ha möjlighet att få vara med. Jag är dessutom övertygad om att kvinnor kan ha en särskilt viktig roll i fredsuppbyggande arbete. Jag anser att det är en förutsättning för att

fredsarbete över huvud taget ska lyckas att ha med kvinnor och män i de förebyggande fredssamtalen och i det direkta fredsarbetet. Det är en stor orätt mot demokrati och mänskliga rättigheter om fredsarbetet, på vilken nivå det än gäller, är könsbundet. Vi behöver bara titta ut över världen i dag för att se att krigets och terrorismens våld drabbar såväl kvinnor och barn som män.

Det som väckte min insikt om att kvinnor behövdes och saknades i fredsprocesser var mitt engagemang under 90-talet för situationen i bl.a. Bosnien och Hercegovina och andra länder på Balkan. Men det var kanske framför allt de systematiska våldtäkterna som kvinnor och flickor utsattes för, alla de bilder och artiklar, de många samtal som fördes och alla konferenser som hölls för att få stopp på kriget. Jag minns aldrig att jag såg en bild på att det fanns en kvinna med i sammanhanget, dvs. en kvinna som kunde föra de utsatta kvinnornas och barnens talan och föra fram ett annat perspektiv på krigets hemskheter men också peka på olika vägar för att få slut på våldet och komma ur en svår situation.

Fru talman! Jag är så naiv att jag tror att om det i den innersta cirkeln vid fredsdiskussioner osv. när det gäller Balkan hade funnits med några erfarna och kloka kvinnor hade förmodligen t.ex. Daytonavtalet fått ett annat innehåll. Och vi hade sluppit en del problem som i dag finns i t.ex. Bosnien och Hercegovina. Då hade förmodligen Kosovo också funnits med i avtalet, och vi hade kanske sluppit åtminstone *ett* krigs ohyggliga konsekvenser. Jag tror inte heller att kvinnorna hade tillåtit att man som förhandlingspartner hade haft despoten, diktatorn och den maktfullkomliga Slobodan Milošević med i fredssamtalen. Hans ambition var ju inte fred utan dess motsats, underkastelse till vilket pris som helst.

Utrikesministern berör i sitt svar bl.a. *mainstreaming*-instrumentet. Det är i och för sig ganska bra, men enligt min uppfattning är det ett ganska uddlöst instrument. Då undrar jag vad utrikesministern tänker göra för att spetsa till det och andra gångbara instrument, så att kvinnan i realiteten får en mer framskjuten plats och en betydande roll i fredsarbetet och i det politiska arbetet över huvud taget på internationell nivå.

Anf. 5 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag vill också tacka utrikesministern för svaret.

Vi har skrivit de här interpellationerna för att få en bred debatt och för att lyfta fram de här frågorna, som vi som sitter här är så överens om. Samtidigt vet vi att den här frågan är kontroversiell i alla de manliga strukturer som det handlar om. Därför är det oerhört viktigt att man jobbar mycket med den här frågan.

Vi ser naturligtvis resolution 1325 som en stor framgång. Den är mycket omfattande, och den innehåller många punkter om hänsyn till och skydd för kvinnor och barn i krissituationer. Det kanske viktigaste handlar om att ta vara på kvinnors förmåga och resurser såväl i konfliktförebyggande som fredsskapande aktioner. Vi vet alla att kvinnor och barn drabbas hårdast i alla konflikter. De har setts som offer – och de är också offer – men de har inte fått agera. Ändå är det kvinnorna som upprätthåller det civila samhället, som gör att någonting kan fungera trots de mest vidriga omständigheter.

Om vi ska åstadkomma en verklig implementering av det som står i den här resolutionen krävs det en rad åtgärder och förändringar, både här

hemma och internationellt och i vårt internationella arbete. Det krävs mycket träget arbete, information och utbildningsinsatser, som Anna Lindh också påpekar så klart.

Ett sätt skulle kunna vara att man tillsätter en nationell arbetsgrupp för att följa de här frågorna och för att också komma med förslag. Det är ju många små detaljer som behöver följas upp på många områden. Det är svårt att ha en överblick annars. Jag vill höra hur utrikesministern ser på en sådan fråga.

Utrikesministern nämnde också organisationen Kvinna till Kvinna och dess pionjärbete, särskilt på Balkan. Den finns nu också i Mellan-östern och i Georgien. För några veckor sedan var en grupp kvinnor från hela Balkan här. Jag träffade dem här i riksdagen ihop med Birgitta Dahl bl.a. De vittnade samstämmigt om vilken betydelse Kvinna till Kvinna har haft för dem. En kvinna från Makedonien sade: Vi hade aldrig klarat oss utan deras stöd. De känner sig oerhört utsatta och ensamma.

När det gäller kvinnorepresentation på olika sätt vill jag bara ta upp ett exempel. Sveriges ambassadör vid Natodelegationen i Bryssel, Anders Oljelund, var i utrikesutskottet nyligen. Jag frågade honom hur det ser ut med kvinnorepresentationen där. Han sade: Visst är det dåligt både i staber och i delegationer. Det finns en del kvinnor i det svenska Natoarbetet. Jag fick t.ex. ett protokoll från SCEPC, *Senior Civil Emergency Planning Committee*, Natos kommitté för civila frågor. Sverige representerades av fyra kvinnor vid ett möte. Det var ganska fantastiskt, men det var nog ett undantag, och det var ju inte riktigt på toppnivå.

Anna Lindh betonar i svaret att kvinnor kan spela en större roll när det gäller andra områden än rent militära. Det är givetvis riktigt. Det håller vi absolut med om, och det är mycket viktigt. Men även när det gäller militära fredsbevarande insatser kan kvinnor spela en större roll. Ett sätt att främja en sådan utveckling är att man har allmän värnplikt, omfattande både kvinnor och män. Vi i Centerpartiet anser att det är självklart utifrån ett jämställdhetsperspektiv inom såväl det internationella som det nationella fredsarbetet. Försvaret ska se till kompetens och inte till kön. Det är viktigt också när det gäller en kvalitetshöjning av värnpliktsförsvaret. Vi menar alltså att kvinnor och män ska ha samma rätt och samma skyldighet att delta och att värnplikten och civilplikten bör innefatta kvinnor på samma villkor som männen. Jag undrar hur Anna Lindh ser på den frågan utifrån den aspekt som vi diskuterar här i dag.

Så till uppföljningsmekanismen. Jag kan ha förståelse för att Anna Lindh vill avvakta rapporten innan man bestämmer hur utformningen ska bli, men jag tror att vi kan vara överens om att en uppföljningsmekanism behövs på ett eller annat sätt. När det gäller hur den ska se ut kanske vi ska avvakta rapporten, men vi ska ändå ha klart för oss att frågan behöver följas upp.

Anf. 6 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! När jag var i FN:s generalförsamling senast hade jag min 11-åriga son med mig. När han klev in och såg FN-miljön var han väldigt imponerad. Sedan tittade han sig runt, och hans första fråga var: Mamma, var är alla tjejerna någonstans?

Självkritiskt får jag väl erkänna att jag tror att han, även om han är van vid en helt annan miljö i Sverige, skulle reagera ungefär likadant om han såg fredsfrämjande insatser, inklusive dem där Sverige ingår. Vi är ju överens om att det är alldeles för låg kvinnorepresentation, både när det gäller andra FN-insatser och de fredsfrämjande insatserna.

Skälet till att jag inte ger mer konkreta besked i dag om hur vi ska komma till rätta med detta när det gäller strategier och åtgärder är att vi precis nu har blivit klara med hur vi ska få ny personal till försvarets internationella verksamhet. Riksdagen har behandlat detta, och utifrån riksdagsbehandlingen av propositionen får Försvarsmakten nu ett uppdrag som gäller hur man konkret ska öka kvinnors andel och kvinnors representation. Jag räknar med att regeringen kan komma tillbaka efter det här uppdraget med en betydligt mer utvecklad strategi.

Det handlar självklart om utbildning. Det handlar om hur man arbetar med attityder. Det handlar om hur man nominerar och hur man arbetar med nomineringar. Det handlar inte minst om att samarbeta med olika FN-organ och med enskilda organisationer, som Sverige redan har gjort under flera år. Sverige har ju de senaste åren gett en rad väldigt viktiga bidrag till FN-organ, till forskning och till enskilda organisationer för att man ska diskutera de här frågorna och försöka öka kvinnors andel och kvinnors inflytande.

Skälet är självklart att vi ska få bättre insatser för alla. Det exempel som ni har tagit upp om att det hade betytt mycket för Balkan om det hade varit fler kvinnor involverade i arbetet på Balkan är väldigt tydligt.

Självklart är det inte – och det tror jag också framgår av mitt svar – i första hand kvinnorna som ska ta itu med övergreppen mot den lokala befolkningen. Det är inte heller ett huvudskäl för att vi ska ha fler kvinnor i det här arbetet. Detta är självklart en ledningsfråga. Det är ledningarna för insatserna som måste ta det här på allvar och arbeta väldigt hårt med det. Men jag tror att en sidoeffekt av fler kvinnor i insatserna blir att man minskar de här riskerna och att ledningen för operationerna känner en ännu större press på att faktiskt ta de frågorna på allvar. Precis som Berit Jóhannesson säger är det fullständigt oacceptabelt att man får se övergrepp från dem som faktiskt är där för att hjälpa.

Självklart ska genuskunskapen inte bara vara till för den militära verksamheten eller vissa verksamheter utan för all verksamhet, inklusive den civila. Det är inte minst viktigt när man kommer in på de delar av den civila verksamheten som t.ex. handlar om poliser, rättsväsende och liknande. Där är det viktigt att man också har kvinnor representerade.

Vi är också överens om att det är viktigt med en uppföljning och att det är viktigt att man har en uppföljningsmekanism. Jag tycker att vi ska återkomma och diskutera hur den ska se ut när vi har sett FN:s egna förslag. Men vi kan ju tänka oss att detta inkluderar återkommande rapporter till FN, där man verkligen följer upp hur det går, där man visar med statistik, rapporter och djupstudier, t.ex. vartannat år, hur arbetet och implementeringen har utvecklats. En nationell arbetsgrupp tror jag också kan vara utmärkt när det gäller att följa upp detta och se hur det går på nationell nivå. Nu ser jag att talartiden är ute, man jag tycker att vi ska fortsätta att arbeta med alla de här förslagen efter hösten.

Anf. 7 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Det är alltid intressant att lyssna till utrikesminister Anna Lindh, och så har det varit nu också. Jag tycker också att det är väldigt roligt att tillsammans med kvinnor från så många olika partier få diskutera en sådan här viktig fråga. Bara det att interpellationerna ställdes samtidigt den 8 mars visar också att det finns ett intresse av att markera kvinnodagen och hur viktigt det är att fokusera på kvinnofrågor. Att vi tillsammans i så stor enighet – även om vi naturligtvis lägger lite olika tonvikt vid olika delar – vill jobba gemensamt för den här frågan borgar också för att vi kommer att följa upp det här. Naturligtvis kommer vi att bevaka att vi kan återkomma i de här frågorna.

När det gäller att bygga fred har jag på min anslagstavla ett gammalt Helga Henschen-urklipp där det står: Freden börjar i sandlådan. På bilden ser man små barn som slåss med spadar och kastar sand på varandra och någon vuxen som försöker ingripa. Jag tror att man måste börja ganska tidigt när det gäller att utbilda i konfliktlösning – redan med barnen, och gärna i skolan – för att på så sätt förändra attityder där det behövs. Men det krävs naturligtvis också lagar och uppföljning och fördelning av resurser, inte minst ekonomiska. Det krävs arbete på många olika nivåer.

Det går inte att gå förbi vad som har hänt under de senaste veckorna och som visar på en brist på fredskultur och förebyggande arbete med genderperspektiv. Jag talar om Mellanösternpolitiken och de konflikter vi nu ser i Mellanöstern. De senaste veckorna har varit de mest våldsamma på decennier. Misstro, hat och extremism har fått övertaget. Våldet har trappats upp, och parterna har fastnat i en hämndspiral där civila på båda sidor lever i ständig rädsla. Antalet döda och skadade, främst palestinier men också israeler, stiger dramatiskt. I de ockuperade palestinska områdena omöjliggör avspärrningar och våld all normal ekonomisk aktivitet. I förödelsens spår följer arbetslöshet, korruption, social misär m.m. Även den israeliska ekonomin drabbas hårt. Turismen har avstannat. Hotell och restauranger står tomma. Arbetslösheten stiger. Unga och välutbildade flyr landet för en bättre tillvaro. Situationen blir alltmer outhärdlig.

Konflikten har kommit att handla om själva existensen för både palestinier och israeler. Men här liksom i andra konflikter vi har sett under senare år är det väldigt få kvinnor som tar plats i debatten. Ju mer konflikten eskaleras, desto mer trycks fredsskapande krafter tillbaka och desto färre kvinnor ser vi i TV-rutorna. Jag tror att detta delvis beror på att man inte har jobbat förebyggande, att man inte har den fredskulturen.

Man ska inte förenkla det här problemet, men visst ligger en del av problematiken också i att kvinnor, de värderingar som de i högre grad är bärare av och deras erfarenheter inte får det utrymme som de borde få av parterna i området. Det finns en hel del att anmärka på i det här fallet när det gäller omgivningen. Där känner jag att vi har ett extra ansvar att härifrån peka på att det behövs fler kvinnor. Vi behöver peka på det som FN har sagt när det gäller genderfrågor, jämställdhet och resolution 1325 även i det här sammanhanget, både nu och framöver.

Anf. 8 BERIT JÓHANNESSON (v):

Fru talman! Jag vill tacka för dessa klarlägganden, som var väldigt bra. Det är också väldigt bra att Anna Lindh nu har sagt att det behövs

genuskunskap även i det civila och att det är ledningen som har ansvaret för en internationell mission.

Den enda utbildning som egentligen sker i genuskunskap är faktiskt den som Kvinna till Kvinna ger på Swedint. Det började med en lektionstimme. Med tanke på den otroliga, massiva manliga dominansen och det som är motsatsen till genuskunskap, dvs. att män ska bestämma allting och att man ska utgå från männen, är en lektionstimme liksom ingenting. Man försöker nu att utveckla det, och det är bra. Men jag tror att man måste gå in även i de grundläggande utbildningarna. Jag har pratat med försvarsministern om detta när det gäller utbildning för officerare. Det måste naturligtvis ingå genuskunskap, genderperspektiv osv. i officersutbildningen och också i de civila yrkenas grundutbildning. Den lilla utbildning man får av Kvinna till Kvinna – som är jättebra och ett oerhört bra initiativ från dem – räcker inte.

Håller utrikesministern med mig om att vi behöver en väldigt stark motmakt mot den kunskap som finns i historien?

Anf. 9 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Jag skulle vilja ge en positiv bild också. När jag var nere i Kosovo strax efter återvändandet från bl.a. Makedonien hade de första poliserna kommit till Pristina. Det var många svenskar, och de var väldigt populära och spred en positiv atmosfär omkring sig. I den gruppen fanns det flera kvinnor som också var mycket uppskattade. Jag tycker att det visar en positiv bild av en utveckling som jag tycker att vi ska fortsätta med, och det ganska intensivt.

Jag tycker också att det låter bra att regeringen ska återkomma med en mer detaljerad strategi för hur man ska jobba med de här frågorna. I det skulle också ingå bl.a. en arbetsgrupp, och det tycker jag också är väldigt positivt.

Det är också mycket positivt att FN:s resolution 1325 har kommit till stånd. Men den är ju inte föremål för ratifikation, och då undrar jag varför. Implementering är väl inte riktigt detsamma som ratifikation, vad jag kan förstå. Det måste betyda att resolution 1325 har en lägre dignitet. Är det så? Då kan man undra hur man ska tolka det. Frågan uppstår ju: Är det för att det gäller kvinnor, eller vad är det? Kanske är detta dumma frågor.

Men nu handlar det således om att resolution 1325 ska implementeras av FN:s medlemsländer. I den stora utmaningen ser jag att Sverige, dvs. den svenska regeringen, har ett stort ansvar och också stora möjligheter att vara pådrivande.

Resolutionen handlar dock inte bara om att kvinnan ska delta i olika fredsfrämjande och fredsbevarande aktiviteter på olika nivåer utan också om att kvinnan och flickan måste skyddas från de krigens och våldets ohyggligheter som speciellt riktar sig mot kvinnor och flickor, t.ex. systematiska våldtäkter och speciellt könsinriktad tortyr. I t.ex. Norge tränas personal inom fredsbevarande och konfliktförebyggande insatser att ha ett kvinnoperspektiv. Frågor om skydd för kvinnor och barn i civila öppna konflikter har varit särskilt viktiga i norska FN-operationer, har jag hört. Vi har nu hört lite grann om att det även finns planer på att göra de svenskar som ska ned och delta i fredsfrämjande aktiviteter mer inriktade på kvinnans situation osv.

Prot. 2001/02:94
12 april

Svar på
interpellationer

Jag skulle vilja fråga om utrikesministern kan säga att den norska inriktningen också är en utgångspunkt för det svenska deltagandet i fredsbevarande och konfliktförebyggande arbeten. Om inte, ingår det i det arbete som nu ska komma för att vi ska bli bättre på kvinnorepresentation och på att ta hänsyn till de kunskaper och egenskaper som finns hos kvinnor?

Anf. 10 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag tycker också att det är väldigt bra med den här debatten och att utrikesministern ser positivt på de förslag som vi har lagt fram. Det känns väldigt bra. Vi jobbar åt samma håll. Det är bara att försöka se till att det här stärks och att vi verkligen når resultat.

Då kommer jag till frågan om *mainstreaming* eller kvotering och hur vi ska få detta att få genomslag internationellt. Här pratar vi nu om hur svårt det är i Sverige och att det fattas väldigt mycket. Vi kan nog lätt räkna ut att det inte är lättare i andra länder. I många länder är det mycket svårare. Hur ska man sätta press? Det kan man fundera på.

Resolutionen ger stöd åt att detta med *mainstreaming* och kvinnors representation osv. ska in överallt, men det sägs ingenting om kvotering. Egentligen är det kanske det vi ska använda oss av: att ställa krav på att kvinnor ska vara med. Invändningen mot kvotering är att det inte är demokratiskt. Men olika förhandlingsdelegationer från länder i konflikt är aldrig demokratiskt valda utan tillsatta, och då faller ju en sådan invändning.

Kvinna till Kvinna säger att deras erfarenhet från arbete i krigs- och konfliktområden och i områden där kvinnor är utestängda från deltagande är att *mainstreaming* inte är tillräckligt. De tycker inte det. De menar att det behövs kvotering för att kvinnor alls ska komma med och även ges resurser. Det handlar ju om det också.

Det behövs så klart *mainstreaming* från högsta nivå till lägsta, men bara krav på *mainstreaming* är otillräckligt, tycker de. De menar också att resolutionen ger stöd för kvotering som ett instrument för att nå de mål som vi är överens om.

Jag vill också säga någonting om fredskultur och bristen på sådan. Mellanöstern är det mest tydliga och förskräckande exemplet vi har, där våldsspiralen gör att hatet förstärks på båda sidor i en utsträckning som är förfärande. Hur ska man kunna komma ur detta? Jag brukar alltid säga att jag är optimist. Men när det gäller Mellanöstern är jag faktiskt inte längre det. Jag kan inte se hur det ska kunna bli en lösning som kan accepteras så att människor kan leva i fred bredvid varandra.

Ändå finns det fredsorganisationer. Den 8 mars var en rad organisationer, mest kvinnoorganisationer, som arbetar med fred här i Sverige, både palestinska och israeliska. Vi var några stycken som träffade dem. Det var intressant. Det finns ju människor som arbetar på ett annat sätt. Men deras verksamhet har tyvärr alldeles för liten omfattning.

Det vi kan göra är att stödja alla civila organisationer, hela det civila samhället, och fredsorganisationerna i det här området för att ändå kunna åstadkomma en förändring. Även om jag sade att jag på ett sätt är pessimist så vill jag inte vara det. Man ska ju inte ge upp. Man måste försöka arbeta för att åstadkomma någon sorts lösning och förändring i det förfärliga som sker i det området just nu.

Anf. 11 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Först vill jag säga till Carina Hägg och övriga att jag tycker att det är väldigt bra att kvinnor från alla partier på det här sättet tar upp och markerar den här viktiga frågan.

Berit Jóhannesson och jag konstaterar att genderperspektivet måste in i allting som har med det fredsfrämjande och utbildning för det fredsfrämjande att göra. Att från det gå till att säga vilken utbildning vi också ska ha in i all grundutbildning vågar jag nog inte göra utan låter de ansvariga ministrarna ta den debatten.

Margareta Viklund tar upp frågan varför inte resolution 1325 ratificeras. Det är när man gör någonting lagligt bindande, kan man säga, som man också ratificerar konventioner. Då är det ofta ett arbete som har pågått under mycket lång tid, kommit väldigt långt, blivit väldigt detaljerat. Jag tror att det skulle ha helt motsatt effekt att försöka göra en konvention av 1325. Risken skulle vara att man fick ett väldigt litet antal länder som ratificerade. Därmed skulle det heller inte bli gällande för de andra länderna. På det här sättet kan man arbeta väldigt brett och gentemot väldigt många länder. Det tror jag är mer effektivt. Rent juridiskt är det ganska få områden som omfattas av den typ av konventioner som verkligen ratificeras.

Sedan tog Margareta Viklund upp Norge och Kanada. Vi ska gärna titta på positiva exempel därifrån i det fortsatta arbetet för att ta fram de mer konkreta förslagen och strategierna.

Marianne Andersson tar upp *mainstreaming*. Det är ju en väldigt viktig väg, för det innebär att alla ska ta sitt ansvar. Däremot får det inte användas på det sättet att man säger att man nu tar upp detta generellt. Man ska också kunna använda kvotering, man ska också kunna använda speciella insatser. Det är inte meningen att vi ska låta bli att ha särskilt fokus på, särskild prioritering av kvinnor för att vi hänvisar till *mainstreaming*. Det är därför jag också försöker trycka på det i mitt svar. Vi ska ha *mainstreaming*, men vi ska också ha särskilt fokus på kvinnor.

Flera tog upp Mellanöstern. I den frågan återkommer vi med en interpellationsdebatt om någon vecka här i kammaren. Det är också en fråga som vi i princip dagligen diskuterar med riksdagens olika utskott och EU-nämnden och som vi självklart tar upp i alla sammanhang.

Slutligen, fru talman, vill jag bara säga att jag tror att det här är en mycket viktig fråga för Sverige. Därför tyckte jag att det var bra att vi fick en sådan markering av alla partier. Sverige har länge legat långt framme när det gäller fredsfrämjande verksamhet. Vi har tillhört de mest aktiva länderna i FN:s verksamhet.

Vi har också legat i täten när det gäller jämställdhet. På det här området hoppas jag att vi ska kunna bli betydligt bättre än vi är i dag och visa att vi faktiskt kan ligga i täten från svensk sida. Men då är vi också medvetna om att vi självkritiskt behöver titta på hur det ser ut i dag och göra en ordentlig förbättring av Sveriges insatser.

Anf. 12 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Jag vill gärna peka på någonting som kan verka ganska litet och kanske lite för vardagligt i det här sammanhanget. Men när den presenterades av den organisation som lanserade den och på grund av den roll man har gett uttryck för att den ska spela – det är en pärm det

handlar om – tyckte jag ändå att det var viktigt att lyfta fram detta. Jag tror att det ibland är lätt utifrån ett svenskt perspektiv att underskatta initiativ som tas någon annanstans. Man tycker själv att metoden är etablerad.

FN-organet UNDP har alltså tagit fram en pärm som handlar om genderfrågor. Det är meningen att den här pärmen ska spridas i FN-organisationen. Det material som är framtaget så här långt finns också på Internet. Man behöver inte ha den fysiska pärmen. Men just att den finns understryker att UNDP har tänkt implementera och jobba aktivt med detta.

I och med att det är en pärm har man också visat att man ska kunna öppna den, plocka ur blad och tillföra nya allteftersom utvecklingen går framåt. Det är viktigt att vi även i Sverige är aktiva i det här sammanhanget och ser till att det kommer in så mycket bra material som möjligt i den här pärmen.

Jag måste säga att jag faktiskt tyckte att det var ganska så spännande att se den här pärmen. Det var roligt att den presenterades från allra högsta nivå. Nu får jag bara hoppas att den får det genomslag som organisationen har hoppats på och att Sverige, som har mycket erfarenheter, bidrar till att föra in dem.

En annan konkret fråga i ett helt annat frågespektrum gäller Afghanistan. Jag tycker fortfarande, jag vet att jag har sagt det från den här talarstolen tidigare, men vill ta upp det igen, att det är oerhört viktigt för det afghanska folket, för de afghanska kvinnorna, och för kommande konflikter att man i det förebyggande arbetet på sikt, både i och utanför landet, följer upp omfattningen och typen av sexuella övergrepp, de våldtäkter och det sexuella våld som har förekommit under de senaste årtiondena. Jag menar att det här har pågått under en väldigt lång period, och kvinnornas utsatthet i det här fallet har inte synliggjorts. Det måste, på samma sätt som man lyfte fram detta nere på Balkan, föras in bland våra gemensamma erfarenheter och ligga till grund för kommande beslut.

Nu ser jag att min talartid är slut, så jag får tacka fru talmannen, övriga talare och utrikesministern.

Anf. 13 BERIT JÓHANNESSON (v):

Fru talman! Det som utrikesministrarnas son såg i FN säger allt, dvs. att det är fullt naturligt att det är män som finns i alla möjliga sammanhang när det gäller krishantering och när det gäller andra saker. Jag tror att det är oerhört betydelsefullt att vi lyfter fram de här frågorna. Vi ska också vara medvetna om att det finns ett stort motstånd mot att få in kvinnor i krishantering och även naturligtvis ett stort motstånd mot att få in genderkunskapen i utbildningarna. Varför ska man göra det? Är kvinnor aldrig nöjda? har jag hört.

Nej, vi ska inte vara nöjda. Vi ska inte vara nöjda förrän det är precis lika naturligt att det är fifty-fifty män och kvinnor i de här sammanhangen, såväl som i andra sammanhang, som det i dag är naturligt att det är män, nästan bara män. Vi har ett långt arbete framför oss, men jag uppfattar att utrikesministern och vi interpellanter är överens. Jag tror att vi får ha många debatter i den här frågan innan vi ser ett resultat.

Anf. 14 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Jag vill ta upp frågan om implementering eller ratificering. När det gäller uppdraget att implementera 1325 sade utrikesministern ungefär att man måste arbeta med det väldigt brett och att det kanske skulle ha motsatt effekt om det var en ratificerbar konvention. Jag vet inte. Det är möjligt. Jag kan inte svara på det.

Men jag tycker att den här frågan är så oerhört viktig. Det handlar om vår framtid. Det handlar om världens framtid. Det handlar om freden, våra barn och barnbarn, allt det som ligger framför oss, fast kanske inte vi får vara med. Därför måste man välja de bästa vägarna.

Vad finns det då för möjligheter? Vilken är utsikten att världen, FN och alla de länder detta berör tar frågan på hundraprocentigt allvar? Jag tycker att den är oerhört viktig. Vi vet att FN består av länder som har olika kultur, olika utgångspunkter och en helt annan syn på kvinnans situation och möjligheter än vad vi har i vårt land, som vi kanske inte tycker är riktigt bra.

Vi måste arbeta oerhört intensivt. Har vi här i Sverige den möjligheten? Hur kan vi göra vår röst högre, så att den hörs bättre i dessa sammanhang? En konvention hade kanske varit bättre; jag vet inte.

Jag tycker att Carina Häggs exempel från Afghanistan är oerhört angeläget och viktigt. Jag håller helt med henne. Jag vet att det finns många starka kvinnor bland den svaghet som vi ibland får en bild av. Jag tror att det finns mycket att hämta där, och också mycket att satsa på när det gäller kvinnornas deltagande i just krishanteringen.

Jag vill också tacka för denna debatt.

Anf. 15 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Vi är flera som har berört att det är en kontroversiell fråga, även om vi är överens. Hur vi ska arbeta internationellt för att få genomslag är svårt att säga. Rapporten som kommer i höst är intressant. Det är såvitt jag förstår Elisabeth Rehn som arbetar med den. Det kommer säkert förslag som kan vara värda att jobba vidare med. Att Sverige har en stor uppgift när det gäller att få detta implementerat internationellt är helt klart.

Jag noterade att utrikesministern inte svarade på min fråga om kvinnlig värnplikt. Som vi ser det är det ett instrument som verkligen skulle vara värdefullt i arbetet med att öka kvinnorepresentationen i allt internationellt fredsarbete. Det finns faktiskt inte så många kvinnliga militärer att ta av. Men med lika värnplikt för män och kvinnor skulle det urvalet bli betydligt större, och kvaliteten i Försvarsmakten skulle med all säkerhet höjas på köpet.

Jag skulle gärna vilja ha ett svar på den frågan.

Jag vill också tacka för debatten. Den lär fortsätta. Vi kommer att jobba vidare med dessa frågor.

Anf. 16 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Också när det gäller den kvinnliga värnplikten får jag hänvisa ledamöterna till en enskild debatt om ämnet. Där har vi olika uppfattningar. Jag tror att vi får ta det i ett annat sammanhang.

När det gäller insatserna för att sprida kunskap tog Carina Hägg upp exemplet från UNDP. Det finns ett material som motsvarar detta och som

används i verksamheten i Sverige. Det gäller både mänskliga rättigheter, demokrati, fredsfrämjande verksamhet och konfliktförebyggande bistånd. Tanken är att man på alla olika områden konkret ska gå igenom genderperspektivet och förstå vikten av att göra rätt insatser.

Jag kan också instämma när det gäller det exempel många har givit från Afghanistan. Det är ett av de uppenbara fall där FN måste sätta genderperspektivet högt. Det handlar inte bara om att komma till rätta med brott som har begåtts, sexuellt våld, osv., utan framför allt om att se till att vi skapar institutioner inför framtiden och ser till att man bygger in kvinnans ställning i de nya systemen.

Från svensk sida har vi varit mycket aktiva gentemot Brahimi, som haft FN:s uppdrag att övergripande leda detta arbete. Vi har pekat på vikten av att man sätter kvinnor på viktiga positioner också i detta arbete och att många av de internationella representanter som nu arbetar med Afghanistan är kvinnor. Då visar vi för Afghanistan hur vi tycker att man ska arbeta i framtiden.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag säga att vi kommer att fortsätta att arbeta aktivt med detta, men jag tror att det är viktigare att vi gör det genom att göra allvar av resolution 1325, som är den möjlighet vi har. Det är ett bra instrument i sig. Vi får komma tillbaka till vilka andra internationella instrument som eventuellt kan behövas.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 2001/02:326 om samordningen mellan försäkringskassa och sjukvård

Anf. 17 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Bo Könberg har frågat socialminister Lars Engqvist om vad regeringen har för avsikt att vidta för åtgärder när det gäller samverkan och samordning mellan olika aktörer inom rehabiliteringsområdet.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

För att motverka den oroväckande utvecklingen av antalet sjuk-skrivna presenterade regeringen i budgetpropositionen för 2002 ett åtgärdsprogram för ökad hälsa i arbetslivet. Det s.k. elvapunktsprogrammet innehåller ett brett spektrum av åtgärder. Regeringen för bl.a. samtal med arbetsmarknadens parter för att skapa samsyn samt för att samordna insatserna i denna fråga. Vidare har regeringen satt i gång en förnyelse av den arbetslivsinriktade rehabiliteringen och lämnat bidrag till olika försök för att minska ohälsan inom offentlig sektor. Programmet innehåller dessutom åtgärder för att utveckla arbetsmiljöarbetet.

Det behövs utöver detta ytterligare åtgärder för att hejda den negativa utvecklingen. Regeringen har också för avsikt att fortlöpande återkomma med sådana åtgärder.

Den fråga som Bo Könberg tar upp passar väl in i detta sammanhang. Regeringen ser som en viktig åtgärd för att hjälpa människor tillbaka till arbetslivet att samverka och samordning förbättras mellan de aktörer som har ett ansvar inom rehabiliteringsområdet.

I december 2001 gav riksdagen regeringen till känna att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om finansiell samordning som omfattar socialförsäkringen, hälso- och sjukvården, socialtjänsten och arbetsmarknadsmyndigheterna. Genom samordning bör vi på ett bättre sätt än i dag kunna stödja och tillgodose utsatta gruppers behov av sam-lade insatser. Frågan bereds för närvarande och kommer att utgöra en integrerad del av den politik mot ohälsa som regeringen återkommer med till riksdagen i höst.

Anf. 18 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Jag har ställt tre frågor till socialministern och har nu fått svar på en av dem från Ingela Thalén, som enligt arbetsfördelningen har att ansvara för dessa frågor. Svaret på den enda av de tre frågor jag får svar på är att regeringen inte tänker leverera vad riksdagen har beställt. När Ingela Thalén citerar vad riksdagen har beställt hoppar hon över en sak. Hon hoppar över att det skulle ske under våren. Det svar jag får är att det ska komma någonting i höst. På de övriga två frågorna har jag alltså inte fått något svar.

Fru talman! Den fråga vi nu diskuterar är en viktig och samtidigt enkel fråga. Det är frågan hur vi ska använda de allmänna resurserna så effektivt som möjligt i akt och mening att minska mänskligt lidande och få ut så mycket valuta för skattepengar och övriga pengar som möjligt. Frågan handlar konkret om huruvida det är bättre att använda resurser i vården eller rehabilitering än att betala ut sjukpeng till dem som väntar på vård och rehabilitering.

Ändå tydligare handlar det om huruvida försäkringskassan i vårt land ska tillåtas ekonomisk samverkan med andra berörda organ och myndig-heter – framför allt kanske sjukvården.

Denna enkla tanke väcktes för åtminstone 15 år sedan och har deba-terats i denna kammare jag vet inte hur många gånger. Den ledde fram till två propositioner som presenterades under den tid jag var statsråd och ansvarig för socialförsäkringarna i början på 90-talet. Den ena proposi-tionen kom 1992 och tillät försöksverksamhet mellan försäkringskassan och landstingen. Den andra kom 1994 och tillät försöksverksamhet med finansiell samordning mellan de två nämnda organen och socialtjänsten.

Fru talman! Detta är en av de mest vanskötta frågorna i modern svensk vårdhistoria. Det vill inte säga lite med tanke på hur vårdpolitiken har hanterats av den socialdemokratiska regeringen de senaste sju och ett halvt åren.

De försöksverksamheter som sattes i gång – framför allt kanske den om den finansiella samordningen – utvärderades noggrant av rikets två mest självklara myndigheter på området, dvs. Riksförsäkringsverket och Socialstyrelsen. Det skedde våren 1997 och gav ett gott resultat.

Den som var ansvarig i den socialdemokratiska regeringen – Ingela Thalén var inte ansvarig då – vägrade att fullfölja detta, lade försöket i byrålådan och försökte sig på någonting helt annat, som inte handlade om ekonomisk samordning. Sedan dess har det i praktiken legat i byrålå-dan, fram till dess att det i december 2000 blev ett riksdagsbeslut om att det under hösten 2001 skulle komma ett förslag.

Förslaget skulle vara resultatet av en uppgörelse mellan å ena sidan Socialdemokraterna och å andra sidan Folkpartiet, Centerpartiet och

Miljöpartiet, och det skulle innebära att man arbetade vidare med den finansiella samordningen och då i hela landet. Men det förslag som kom från regeringens sida handlade om ungefär en tjugondel av den nivå som det hade varit fråga om förut. Inte bara Folkpartiet utan även Centerpartiet och Miljöpartiet gjorde den samstämmiga bedömningen att regeringen inte hade uppfyllt den överenskommelse som hade gjorts.

I december i fjol beslöt bl.a. Ingela Thaléns partivänner i kammaren att det skulle komma ett förslag nu under våren, och i dag får vi beskedet att det inte kommer något förslag under våren.

Jag skulle än en gång vilja få höra för det första vad det är som gör att regeringen inte tänker fullfölja riksdagens tillkännagivande. För det andra vill jag gärna ha svar på de två andra frågor som jag har ställt men inte fått svar på.

Anf. 19 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Bo Könberg beskriver historien, och delar av den är vi överens om. Det har varit krångligheter och strul, och det har funnits oenighet. Man har dels i något fall hoppat av försöksverksamheter, dels i något fall förlängt dem. Vi är också överens om att mycket av det som har kommit fram i försöksverksamheterna och som finns i rapporterna är väldigt bra, även om jag anser att Bo Könberg övervärderar en del av siffrorna. Men det behöver vi inte diskutera så mycket i dag, därför att därefter har det också skett en hel del på arbetsmarknaden som ställer nya krav.

Bara en liten, liten poäng: Bo Könberg återkommer ständigt till att det var han som lade fram propositionen. Det är sant. Socialdemokraterna förlorade valet 1991. Min blygsamhet förbjuder mig att lyfta fram vem det var som tog initiativet till det arbete som förberedde denna proposition. Därmed kanske vi inte behöver återkomma till den delen av historien.

Så går jag över till dagsläget. Det är riktigt att vi gjorde en överenskommelse om samverkan mellan socialtjänst, sjukvård och försäkringskassa. Jag anser att Socialdemokraterna fullföljde den. Tiden var väldigt knapp för att komma tillbaka med någonting som var lite mer omfattande. Enligt Socialdemokraternas uppfattning – och även Folkpartiets och Centerns uppfattning, som jag uppfattade det – skulle vi starta det första året med en något blygsammare ekonomisk utveckling. Under tiden skulle försöken utvärderas, och rapporter skulle slutföras. Ur dem skulle man dra de generella slutsatser som kunde ligga till grund för en allmän ramlag över landet.

Det här accepterade inte Folkpartiet och Centern, precis som Bo Könberg säger, och därmed föll det i riksdagen. Riksdagens majoritet bestämde sig för att dra en slutsats ur de utredningar och rapporter som gjorts under senare tid. Det var att en absolut dominerande del av det som är problemet för människor med långtidssjukskrivningar bakom sig är steget från situationen där man redan har fått vård och behandling men inte kommer in på en arbetsplats eller inte kan gå tillbaka till sin gamla arbetsplats. Vi behöver alltså mer av arbetsmarknadspolitik, dvs. mer av den arbetslivsinriktade rehabiliteringen.

Det här låg bakom riksdagsmajoritetens beslut. Jag delar den uppfattningen. Den slutsats jag drar när jag träffar individer, grupper, företag

och organisationer och när jag går igenom den långa raden av rapporter om arbetsplatsförändringar, är att det är helt uppenbart att det är detta som måste till.

Därför pågår nu ett mycket omfattande arbete inom Regeringskansliet. Jag har t.o.m. rekryterat särskild personal – den mest kompetenta på det här området som finns i hela landet – för att just föra in det nya området i diskussionen. Förutsättningarna bör därmed vara mycket goda för att vi under detta år ska kunna ta ställning till att från den 1 januari öppna för lokala försök.

Det är min uppfattning, även om det irriterar Bo Könberg att det inte är sjukvården som är i fokus längre utan mera den arbetslivsinriktade rehabiliteringen, att det är där som de stora problemen ligger för de många långtidssjukskrivna. Det är också där som vi, alltså genom samråd och samverkan mellan aktörerna, bör gå in med insatser.

Avslutningsvis ska jag säga, fru talman, att under de här åren har det också skett en förskjutning när det gäller statsbidragen mellan stat, kommun och landsting. Man har alltså ökat ramen för landstingen med sammantaget 13 miljarder kronor just för att klara av köer till vård och behandling.

Anf. 20 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Jag begärde egentligen bara två saker i min avslutning. Det ena var att få utrett hur det kan komma sig att regeringen inte tänker fullfölja riksdagens beställning från december i fjol, dvs. att det ska komma ett förslag under våren. Det andra var att jag skulle få svar på mina två frågor, på fråga 2 om den ekonomiska omfattningen och på fråga 3 om hur mycket det kan ha kostat att den socialdemokratiska regeringen har haft dessa förslag i sin byrålåda i fem år i stället för att göra någonting av dem. Såvitt jag förstod av statsrådets anförande fick jag inte svar på någon av dessa frågor.

Jag betraktar då för resten av debatten den frågan som avklarad. Regeringen tänker strunta i riksdagsbeställningen, som var gjord av dess egna partivänner i december i fjol. Det kommer inget förslag under våren. Även om Ingela Thalén så sent som för några dagar sedan i Malmö, om man får tro departementets pressmeddelande, sade att det kommer förslag i vår har vi nu i kammaren fått besked om att regeringen inte avser att fullfölja den beställningen. Det är väl det som får gälla. Det är mycket illa, och det finns anledning att återkomma till detta i annat sammanhang.

Min andra fråga handlade om den ekonomiska omfattningen. Jag nämnde förut att resultatet av den uppgörelse som bl.a. Folkpartiet gjort med regeringen hade lett fram till ungefär en tjugondel av det som försöken handlade om. Nu säger statsrådet att det skulle starta lite långsamt. Det får man väl säga om man föreslår en tjugondel i stället för det som det är fråga om.

Den konkreta frågan är denna. Om man har samma omfattning som i de lyckosamma försöken skulle försäkringskassorna i landet tillåtas – jag understryker *tillåtas* – göra upp med andra aktörer inom en ram på i dagsläget mellan 4 och 5 miljarder kronor. Min andra fråga handlade just om huruvida det förslag som nu är försenat, återigen, kommer att innehålla någonting som liknar den omfattningen, eller om Socialdemokra-

Prot. 2001/02:94
12 april

Svar på
interpellationer

terna återigen kommer att ge sken av att man vill göra någonting, som man gjorde i uppgörelsen med oss, Centerpartiet och Miljöpartiet, och sedan komma fram med någon tjugondel eller någon femtondel eller vad det kan vara fråga om. Kommer det förslag som nu utarbetas, tydligen med all tänkbar expertis, att leda fram till en omfattning som liknar den som fanns i de Finsamförsök som har utvärderats och fått goda resultat?

Min tredje fråga var möjligen något mer polemisk men innehöll en mycket allvarlig sak, nämligen om statsrådet eller regeringen har någon aning om vilka kostnader som har uppstått på grund av att man nu har legat på den här frågan i fem år efter att utvärderingen kom fram.

Jag gör nu ett försök – jag har väl bara något försök kvar i denna debatt – att få statsrådet att svara. Jag hoppas att det blir större utrymme för svar än det var i det skriftliga svaret och i det anförande som statsrådet har hållit i den delen.

Jag har några kommentarer till ett par andra delar av det hela. Statsrådet säger att det har varit en hel del krångligheter och strul. Det är väl det snällaste man kan säga om den socialdemokratiska hanteringen av den här frågan. Jag noterar ändå att vi är överens om att den inte har skötts speciellt väl.

Vi kan diskutera om Socialstyrelsens och Riksförsäkringsverkets utvärderingar är för optimistiska eller för bra. Så kan det förstås vara här i världen. Jag har inte sett så många inlägg som pekar på det. Regeringen och Socialdemokraterna har ändå haft ungefär 60 månader på sig att plocka fram detta.

Till sist vet jag mycket väl, som Ingela Thalén nämnde, att det fanns arbete gjort innan vi kom till Socialdepartementet för att få det här till stånd. Det var mycket bra. Det kom den gången efter fem sex års tjtande från Folkpartiets sida här i riksdagen. Jag vitsordar gärna att det fanns arbete gjort. Det gör det ännu mera obegripligt att socialdemokratin har försenat det här i sju åtta år därefter.

Anf. 21 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Nu för vi, helt riktigt, en debatt med en mycket bestämd utgångspunkt, och egentligen med en ganska smal inriktning, därför att interpellationen begränsar sig till det. Bo Könberg beskriver det som om detta vore det enda saliggörande verktyget som skulle åstadkomma en radikal förändring när det gäller arbetslivets villkor, som är så oerhört viktiga för dem som blir skadade eller sjuka på sitt arbete. Så är det ju inte.

Regeringens elvapunksprogram innehåller just precis det breda anslag som krävs för att åstadkomma en verkligt stor förändring. Det handlar om förebyggande insatser. I dagsläget handlar det om insatser för dem som är berörda nu. Det handlar om de stora folkhälsofrågorna. Jag går inte vidare in på detta nu. Det är en annan typ av debatt. Jag säger detta därför att det här handlar om att möjliggöra samverkan mellan olika aktörer för att nå de individer som behöver insatser från mer än ett av de övriga områdena. De behöver mer än insatser från Arbetsmarknadsverket eftersom det inte räcker. De behöver andra insatser än enbart dem från socialförsäkringsadministrationen eller kommunens stöd i form av t.ex. socialbidrag. De behöver kanske dessutom utbildning. Vi vill skapa ett utrymme för just denna samverkan.

När det då går över från en försöksverksamhet till en generell ramlag – låt oss kalla det så – innebär det att man översätter geografiskt och annat begränsat arbete till någonting som ska vara möjligt för alla individer och alla handläggare över hela landet. Då bör man också ta särskild hänsyn till sekretessfrågor och andra rättssäkerhetsfrågor för att de ska stötas emot det som är de stora systemens väldigt viktiga uppdrag, nämligen att sörja för människor inom sitt politikområde.

Bo Könbergs inriktning är att det är socialförsäkringen som ska stå för de ekonomiska kostnaderna här. Min inriktning är att socialförsäkringen ska ansvara för sin del av dessa. I viss omfattning ska man kunna översätta passiva bidrag till aktiva insatser. Men det får inte innebära att socialförsäkringens huvuduppgift, nämligen att vara en ekonomisk trygghet för dem som drabbas av sjukdom och arbetsskada, åsidosätts. Sedan kan vi översätta detta för de olika politikområdena i övrigt.

Vi är överens om att man ska samverka. Jag menar att denna samverkan också ska innebära ett ekonomiskt ansvar för de respektive aktörerna. Det är för ringa in detta ansvarstagande som det krävs ett väldigt noggrant förberedande arbete. Det arbetet var och är inte förberett i något av de här försöken. Jag tycker att försöken är bra. Slutsatserna är lite olika. Resultaten av dem är väldigt olika därför att ansatserna i försöken har varit skilda. Det har ju också varit avsikten med de olika försöken. Vi återkommer med en diskussion under våren.

När jag säger förslag i det här sammanhanget avser jag att vi under hösten ska återkomma till riksdagen med ett förslag som riksdagen kan behandla. Men i vanlig ordning måste naturligtvis förslag som regeringen lägger fram ha varit föremål för remissbehandling och analys, och det vet jag att riksdagen också kräver. Det brukar riksdagen gärna vilja ha innan man tar ställning till ett regeringsförslag. När jag säger förslag till riksdagen är det alltså förslag som man ska kunna ta ställning till här i riksdagen. Men det är klart att vi under våren måste presentera den avsikt vi har när det gäller inriktningen på ett sådant förslag.

Anf. 22 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Det är enkelt att läsa innantill, åtminstone om man har framför sig det som var riksdagen beställning från slutet av förra året. Det stod ju Ingela Thaléns partivänner bakom i hög grad. Utskottet föreslår vidare att riksdagen som sin mening ska ge regeringen till känna att regeringen under våren 2002 bör återkomma med ett förslag. När riksdagen skriver så vet både Ingela Thalén och jag att man menar att man kommer till riksdagen med en proposition. Det är inte att man håller tal i Malmö, Göteborg eller någon annanstans. Det handlar om att riksdagen beställer konkreta förslag.

Det här är, för att upprepa mig, en av de mest skandalartade behandlingarna av en stor och viktig fråga som jag kan påminna mig under 90-talet. Det är jag inte van vid från Ingela Thaléns sida. Hon är förvisso inte ensam om denna skandal. Hon delar den med ett stort antal socialdemokratiska regeringskolleger under 90-talet.

Ingela Thalén får gärna säga att jag tar upp en smal inriktning, men hon har förstås väldigt fel när hon påstår att jag hävdar att detta är det enda saliggörande. Det finns mycket få områden i det mänskliga livet där jag påstår att det finns någonting som är det enda saliggörande, och så är

det förvisso inte på det här området. Överenskommelsen handlade om att vi skulle få till stånd den här möjligheten, den här tillåtelsen, för försäkringskassorna att, om de bedömde det som en klok användning av pengarna, ta bort det förbud som Ingela Thalén och regeringen upprätthåller för försäkringskassorna att göra upp med landstingen. Det är precis detta det handlar om.

Fru talman! Nu gör jag ett allra sista försök. Inräknat själva den skriftliga frågan är det väl fjärde gången som jag försöker få besked från Ingela Thalén på den här punkten. Kommer det nu återigen försenade förslaget att innehålla en tillåtelse för försäkringskassorna i landet att, om de anser det rimligt, disponera medel upp till samma nivå som i Finsam-försöken, dvs. någonstans mellan 4 och 5 miljarder kronor, eller inte? Ska det var så omöjligt att få svar på detta?

Anf. 23 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Regeringen kommer inte att komma tillbaka till riksdagen med ett förslag som innebär enbart en samverkan mellan försäkringskassan och hälso- och sjukvården. Vi kommer att komma tillbaka till riksdagen med ett förslag som innefattar det som riksdagen har ringat in, nämligen en samverkan mellan kommunens socialtjänst, arbetsmarknadsområdet, hälso- och sjukvården och försäkringskassan. Det är just denna samverkan mellan flera aktörer som är utgångspunkten. Det handlar om att möjliggöra för alla dessa aktörer att samverka med varandra, inklusive försäkringskassan. Huruvida det ska innebära någon procentsats inom socialförsäkringen eller inte har jag inte tagit ställning till. Det väsentligaste för min del är att denna samverkan innebär att man ska nå resultat när det gäller den enskilda individens behov. De behoven varierar oerhört mycket. Mot bakgrund av de slutsatser och analyser som är gjorda under det senaste året kan vi konstatera att det handlar mer om arbetslivsinriktad rehabilitering än om ren medicinsk vård och behandling. Båda är viktiga, men tyngdpunkten har förskjutits beroende på att man har varit duktigare på vård och behandling under senare år. Man har gjort en hel del på det området tack vare de resurser som har förts över till hälso- och sjukvården.

Nu behöver man avsevärda insatser till området arbetslivsinriktad rehabilitering. Det är också min bedömning att man kanske behöver vidga området arbetslivsinriktad rehabilitering på ett sådant sätt att man där inkluderar frågor som rör t.ex. alkoholbehandling och andra områden som påverkar förmågan och möjligheten att komma tillbaka till ett arbete.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 2001/02:228 om rekrytering av arbetskraft från u-länder

Anf. 24 Statsrådet JAN O KARLSSON (s):

Fru talman! Sten Andersson har frågat om det är solidariskt att locka välutbildad arbetskraft till Sverige och övriga EU från fattiga länder och

vill veta vilka åtgärder jag är beredd att vidta i syfte att sådan rekrytering inte ska skapa problem för dessa länders utveckling.

I mitten av februari blev det klart att Sten Andersson, som fått sin riksdagsplats som moderat, accepterat att stå på första plats på alla Sverigedemokraternas riksdagslistor i valet 2002.

Sverigedemokraterna vill ha en starkt reglerad invandringspolitik. På partiets egen Internethemsida står det att Sverigedemokraterna vill "återskapa Sverige som en svensk nation, såväl etniskt som kulturellt, där svenskarnas intressen sätts i främsta rummet". Assimilering när det gäller invandrare är acceptabelt medan integrering däremot påstås vara "en våldshandling på det svenska folket". Därför vill partiet lägga ner den statliga integrationspolitiken. Därför vill Sverigedemokraterna införa ett återflyttningsprogram för icke assimilerade invandrare.

Vi bör alla vara mycket vaksamma mot Sverigedemokraternas och andra extremnationalistiska partiers främlingsfientlighet. Detta gäller även deras inställning till biståndspolitiken. Sverigedemokraterna ställer biståndet direkt mot andra behov i Sverige och villkorar det mot ett stopp för den utomeuropeiska invandringen. Mot den här bakgrunden går det inte riktigt att ta Sten Anderssons påstådda solidaritet med utvecklingsländerna på allvar.

Jag ska givetvis ändå redogöra för regeringens syn på de frågor som ställs. För närvarande är arbetskraftsinvandringen till Sverige begränsad. Behoven av en framtida arbetskraftsinvandring mot bakgrund av den demografiska förändringen har uppmärksammats både i Sverige och inom EU-samarbetet. Kommissionen har redan lagt fram ett förslag till direktiv om villkor för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse i syfte att utöva verksamhet som anställd eller egenföretagare.

När vi nu börjar se över det svenska regelverket är det dock inte i första hand arbetskraftsinvandring från utvecklingsländer vi tittar på. Det finns många möjligheter på närmare håll.

För det första är det viktigt att öka arbetskraftens rörlighet inom EU/EES-området. Stockholmstoppmötet om sysselsättning i mars 2001 beställde en särskild expertstudie angående detta, och den offentliggjordes i december förra året. En särskild handlingsplan för ökad mobilitet har upprättats.

För det andra bör den fria rörligheten inom EU gälla fullt ut även för tredjelandsmedborgare som stadigvarande bor i någon av EU:s medlemsstater. Ett direktiv med den innebörden förhandlas nu inom EU.

För det tredje finns det en viktig arbetskraftspotential i kandidatländerna. I början av februari i år fick jag regeringens uppdrag att tillkalla en särskild utredare som kommer att föreslå hur arbetstagare från EU:s nya medlemsstater från anslutningsdagen ska få tillgång till den svenska arbetsmarknaden på samma villkor som medborgare i nuvarande EU- och EES-länder. I utredarens uppdrag ingår även att överväga åtgärder för att undvika negativa effekter i form av förlust av humankapital i de nya medlemsstaterna.

Farhågorna om förlust av humankapital eller s.k. *brain-drain* lyfts ibland fram som ett argument mot arbetskraftsinvandring. Självklart ska invandring till vårt land inte hämma utvecklingen i utvandringslandet. Samtidigt tror jag att dessa farhågor är överdrivna. Migration behöver inte vara ett nollsummespel där ett land vinner på ett annat lands bekost-

Prot. 2001/02:94
12 april

Svar på
interpellationer

nad. Jag anser att det i grunden är något positivt och ömsesidigt berikande med människor som rör sig över gränser. Migranter upprätthåller ofta kontakten med sina hemländer; de tar med sig erfarenheter, pengar och kunskap såväl under den tid de lever i det nya landet som när de återvänder.

Möjligheter för utbildade människor i utvecklingsländerna att få arbeta i andra länder fungerar också ofta som en sporre för dessa länder att satsa på utbildningsväsendet. Detta leder till investeringar som kommer många fler till del än de relativt få som söker sig utomlands.

Om man verkligen vill hjälpa utvecklingsländerna är det min fasta övertygelse att det ska ske genom ett livligt och avdramatiserat utbyte av expertis, handel och investeringar. Som exempel kan nämnas att många indiska dataingenjörer på senare tid har återvänt från Silicon Valley i USA och gjort stora investeringar i sitt hemland. Detta skapar nya arbetstillfällen och ekonomisk tillväxt. På det här sättet understöder således migration utveckling, i stället för att utgöra ett hinder mot den.

Anf. 25 STEN ANDERSSON (-):

Fru talman! För att skämta lite – det kan man väl ibland tillåta sig att göra även från riksdagens talarstol – vill jag efter detta inlägg säga att jag inte tror att man kan ha tur två gånger samma vecka. Jag ska inte lämna in veckans V 75-kupong, för den kan inte ge vinst den här veckan. Det räcker med det svar som jag har fått i dag, där Sverigedemokraterna fem gånger nämns vid namn i Sveriges riksdag.

Fru talman! Om jag skulle betala en PR-byrå för ett sådant resultat skulle jag bli ruinerad. Jag tackar så mycket för reklamen.

Fru talman! Vad sedan avser avhopp från partier vill jag framhålla att mitt avhopp inte är det första i historien. Det är inte många år sedan en kommunist lämnade sitt parti. Utan jämförelse i övrigt kan nämnas att vederbörande sedan blev minister i en socialdemokratisk regering.

Nu till sakfrågan, som gäller Sverige och EU i övrigt. Man vill i dag av demografiska skäl att industrin ska importera arbetskraft från u-länder. Vi har numera inom EU kortare arbetstider och lägre pensionsålder, och det måste kompenseras med arbetskraft som i dag tydligen inte finns tillgänglig.

Är det bra? Jag vet inte, fru talman, och jag har inget bra svar. Däremot vet vi inte vilka som ska hjälpa dem som blir kvar i u-länderna och som inte är attraktiva nog att bli lockade till EU. Statsrådets kollega Mona Sahlin har ofta torgfört att Sverige har världens bäst utbildade taxichaufförer. Varför använder man inte den resursen i stället för att fortsätta att låta dem köra taxi? Många invandrare och även etniska svenskar saknar i dag jobb i Sverige. Varför inte använda dem?

Fru talman! Jag tackar alltså statsrådet Jan O Karlsson för reklamen. Min fråga till honom är: Varför inte utbilda de i dag tyvärr alltför många redan arbetslösa i Sverige i stället för att ”braindraina” u-länder på kompetenta människor?

Anf. 26 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Jag skulle vilja bidra med en direkt erfarenhet av *brain-drain*. Jag är själv ett exempel på *brain-drain*. Efter den rumänska diktaturens fall har jag sett hur rumäner från den flyktingskara som är spridd

över hela världen har hjälpt och hjälper landet. Den berömda filmen om barnen på de fängelseliknande institutionerna i Rumänien gjordes av en kusin till mig som är arkitekt i Boston. Utan den filmen skulle hjälpen till de här barnen inte ha kommit i gång så fort som skedde. Jag menar att människor som kommer ut och arbetar och bosätter sig i västvärlden kan bli en enorm resurs i sina egna länder.

Samtidigt måste jag också säga att jag för en gångs skull kan hålla med Sten Andersson. Låt oss mycket bättre använda den arbetskraft som finns inom landet och som har utestängts från arbetslivet av en alldeles för krånglig och komplicerad mottagning! Detta började på 80-talet, alltså inte under den ekonomiska krisen, och har fortsatt med olika regler och bestämmelser i arbetslivet.

Glöm inte slagordet ”sist in–först ut”, som väldigt många tycker väldigt mycket om! Det leder till att alla nytillkomna i arbetslivet har en mycket svag position. De åker lätt ut, och det får vi inte glömma.

Men *brain-drain* är som sagt i sig en vinst för alla länder. En sådan dränering betyder inte alls exploatering eller förstörelse av arbetskraften i de fattiga länderna.

Anf. 27 Statsrådet JAN O KARLSSON (s):

Fru talman! Utan att för ett ögonblick förfalla till sidvörndnad mot en folkvald noterar jag att Sten Andersson blir så upphetsad av omnämnandet av sitt nya partis namn att han förbigår mitt svar, där jag mycket omsorgsfullt redogör för alla de insatser och initiativ som den nuvarande regeringen väldigt ofta i bred enighet med Sveriges riksdag förbereder för att mobilisera befolkningen inför de utmaningar som befolkningsutvecklingen ställer mot slutet av det årtionde som vi nu befinner oss i.

Jag är själv i två meningar ett exempel på detta. Jag har fortfarande lyckats hålla mig aktiv på den svenska arbetsmarknaden trots hög ålder. Dessutom är det väldigt många som går i pension snabbt, medan det kommer ganska få efter dem. Vi har här några stora mobiliseringsuppgifter. Jag har redan talat om att människor inte orkar fram till mållinjen. En annan inte mindre viktig uppgift gäller det enorma sjuktalet, som jag som socialdemokrat ser som ett oerhört fascinerande område för en reformpolitik under det framförliggande årtiondet.

Det gäller att hitta de svagheter i vårt samhälle som gör att vi, trots ökande medellivslängd – vi mår alltså i grunden bättre än någonsin – inte orkar delta fullt ut i samhällslivet, utan sjukskriver oss. Där har vi två jätteuppgifter.

Men sedan ska jag be att få dra en fullständigt knivskarp linje. Jag är en gammal man och har gått i en skola. Jag har sett främlingsfientligheten komma och gå, både här i kammaren och utanför. Jag arbetade en gång hos Olof Palme, vars mamma var tysk-baltiska från Lettland och vars släkt har vandrat runt detta hav, som en gång inte alls var fredens hav, utan terrorbalansens. Jag hörde till dem som drömde om den rörlighet som skulle uppstå.

När jag arbetade i Luxemburg höll jag ett föredrag om August Strindberg som europé, där jag konstaterade att han, i ett yrkesverksamt liv som omfattade hälften av hans vuxenliv, vistades utomlands och aldrig ägde ett pass. Han var europé.

Prot. 2001/02:94

12 april

Svar på
interpellationer

Jag är fullständigt överens med Ana Maria Narti om de oerhörda uppgifter vi har för att göra Sverige till ett mycket bättre integrationsland än det är. Där återstår nästan allt att göra. Jag som har bott utomlands i sju år har studerat lite. Jag är också lite grann en *brain drain*-person – jag har ju berövat Luxemburg en betydande kraft. Men för mig är det fullständigt otänkbart att inlåta mig på en politik som bygger på en misstro mot främlingskapet för dess egen skull, det som skulle ha inneburit att Karl Oskar och Kristina skulle hålla sig kvar på Korpamoen. Då skulle Förenta staterna inte finnas. Då skulle Kanada inte existera.

För mig, Ana Maria Narti, går där en fullständigt knivskarp gräns, och så länge jag andas och lever kommer jag att slåss för ett öppet samhälle där människor förverkligar sina drömmar och där vi kan mötas i ett samtal över gränserna, från Louis De Geer och framåt.

Däremot är det ingen tvekan om att jag också, tillsammans med mina kamrater i regeringen och i det parti som jag tillhör, kommer att arbeta hårt för att människor som nu finns i vårt land ska kunna göra bruk av sina bästa stämningars längtan och arbeta fullt ut. Jag ser däri i grunden ingen motsättning.

Jag är lycklig över den debatt vi hade här härom dagen, som visar att det finns en bred demokratisk front mot främlingsfientligheten i svensk politik.

Anf. 28 STEN ANDERSSON (-):

Fru talman! Jag är glad om kompetensen sänktes i Luxemburg om den ökade i Sverige i och med Jan O Karlssons inträde i Sveriges regering.

Främlingsfientlighet och rasism måste vara de absolut mest devalverade orden, värdemässigt sett, i det svenska språket. Jag läser debatten i alla andra länder i EU – jag kan inte alla länders språk, men jag får hjälp med översättningen – och där diskuterar man öppet de här frågorna. I Sverige är de tabubelagda. Jag skulle kunna referera till tabu i andra sammanhang, men det tänker jag på grund av min enkla uppfostran inte göra.

Varför är det på det viset? Om det nu är så att jag tycker att vi ska ha en asylpolitik och en invandringspolitik som liknar övriga EU:s – det tycker jag, och jag står för det – i Sveriges riksdag, så blir jag beskylld för att vara främlingsfientlig och ibland t.o.m. ännu värre. Men i alla andra länder i EU hade icke någon politiker eller någon tidning höjt ett endaste ögonbryn. Är det så, statsrådet Karlsson, att svenska politiker, i alla fall majoriteten av dem, har fått gåvor som inte förunnats kolleger i andra länder?

Sedan må jag, fru talman, tala om en sak, om man nu ska göra en deklaration, som statsrådet gjorde här. För två år sedan skickade jag en artikel till tidningarna, och den blev delvis citerad i Dagens Nyheter så här: Det är nämligen allmänt bekant att amöban betraktas som den mest korkade varelsen på klotet. Men enligt min uppfattning har den rollen i dag övertagits av övertygade nazister i hård kamp med i praktiken troende kommunister.

Min syn på brunt och på mörkrött är solklar, men jag anser att jag ska kunna ha precis samma rätt som politiker, parlamentariker och medbor-

gare i alla övriga EU-länder att kritisera en förd politik som dessutom, vilket alla som vill se också ser, i dag faktiskt har havererat.

Prot. 2001/02:94
12 april

Anf. 29 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Låt oss tacka statsrådet för det mycket bestämda ideologiska ställningstagandet. Alla försök att skapa avstånd, misstro, rädsla och aggressivitet mellan olika folkgrupper bör bemötas på precis detta sätt, och jag är väldigt glad över detta.

Jag måste lägga till att det här partiet, vars namn jag inte vill nämna, har börjat spela ett mycket fult spel under rubriken Vi är inte rasister. Plötsligt kämpar det här partiet för kvinnornas rättigheter och påstår att våld mot kvinnor har kommit till Sverige med mångkulturen. På samma sätt kan man presentera arbetskraften från fattiga länder som ett hot mot invandrare bosatta i Sverige. Så är det inte. Vi lever i en globaliserad värld där det bästa och det mest skapande vi kan göra är att samarbeta mellan alla etniska grupper. Detta bör sägas.

Anf. 30 Statsrådet JAN O KARLSSON (s):

Fru talman! Vad beträffar kompetensutjämnningen mellan Luxemburg och Sverige vägrar jag delta i detta angrepp på Lars Tobisson, som ju som bekant har efterträtt mig i Luxemburg. Det ska absolut inte sägas att det skulle ha inträffat någon kompetensförändring mellan våra båda länder av detta byte.

Allvarligt talat: Över hela unionen förs debatten om just de ting som vi talar om i den här diskussionen. Jag har hört den ända sedan jag var ung, den här väldigt egendomliga karikatyren av den europeiska unionen som tillhåll för de mest egenartade tankegångar och idéströmningar. Den civilisation som jag hoppas att vi ska försöka fortsätta förverkliga har vi i hög grad hämtat från dessa länder, från demokratin och alfabetet till fackföreningsrörelsen, och det ska vi fortsätta med. Det pågår en kamp mot främlingsfientligheten över hela Europa. I Frankrike heter två av de ledande politikerna Balladur, från Turkiet, och Sarkozy från Ukraina, detta i ett land som har fört en i många avseenden mycket progressiv integrationspolitik enligt min mening, som Sverige ibland har anledning att lära sig av.

Däremot vill jag gärna ge Sten Andersson indirekt rätt i att jag som svensk migrationsminister liksom som svensk biståndsminister är en utomordentligt privilegierad person, för jag arbetar i ett utomordentligt förmånligt opinionsklimat. Jag kan försäkra, fru talman, att under den tid som jag verkar i dessa båda roller kommer jag att göra mitt yttersta för att hålla en samlad demokratisk front mot främlingsfientligheten och att tillvarata den opinion för internationell solidaritet som finns förankrad både i vår biståndspolitik och enligt min mening också i vår migrationspolitik.

Jag vill till sist bara avrundningsvis understryka att jag tar till mig den kritik mot både integration och migration som uppkommit ibland i den här kammaren, därför att jag tycker att den i grunden kommer från rätt håll, även om jag inte kan dela varje detaljuppfattning i den. Jag kommer att fortsätta att använda mitt ämbete till att på allt sätt befordra den utvecklingen. Sverige kommer att vara en mycket aktiv röst i den europeiska kören i kampen för ett humant, civiliserat och solidariskt samhälle.

*Svar på
interpellationer*

Anf. 31 STEN ANDERSSON (-):

Fru talman! Huruvida Jan O Karlssons hemkomst har höjt eller sänkt intelligensnivån i Sverige är jag inte man att svara på. Däremot vet jag att nivån har sänkts i Sverige och höjts i Luxemburg tack vare Lars Tobisson. Det kan jag garantera.

Jag vet inte när statsrådet är född. Han talar om vad han ända sedan sin ungdom hört om Europeiska unionen. Den är väl inte så pass gammal att han kan referera till det.

Det gäller rätten att få lov att uttrycka sina åsikter. Jag kan inte stå här i riksdagens talarstol och säga att jag har rätt. Men jag vill ha rätten att framföra mina åsikter utan att behöva bli beskylld för någonting som ingen annan politiker i något annat EU-land hade blivit beskylld för.

Jan O Karlsson känner mycket väl till den debatt som i dag förs i många EU-länder. Det är en debatt som är fullt legitim. Det handlar om demokrati. Det som medborgarna, dvs. våra arbetsgivare, tycker och tänker ger utslag i valen i form av en eventuell majoritet. Detta kallas, Jan O Karlsson, för demokrati. Det är vad jag vill säga.

Jag har inget svar på frågan om det är bra eller dåligt att importera arbetskraft och dränera andra länder på kompetent folk. Jag sade i mitt första inlägg att vi har världens mest välutbildade *taxi drivers* i Sverige. Då borde man kanske i första hand sätta in resurser så att de i det svenska samhället kan få lov att ge oss den kompetens som de påstår ha.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 2001/02:269 om Migrationsverkets uppgifter

Anf. 32 Statsrådet JAN O KARLSSON (s):

Fru talman! Yvonne Ruwaida har frågat mig hur regeringen avser att agera för att renodla Migrationsverkets uppgifter. Att verket har ansvar för både asylprövningen och omhändertagandet av asylsökande undergräver enligt Yvonne Ruwaida de asylsökandes rättssäkerhet och deras förtroende för verket.

Den svenska migrationspolitiken utgår från ett helhetsperspektiv som bl.a. omfattar flykting-, invandrings- och återvändandepolitik. Möjligheten att i praktiken tillämpa ett helhetsperspektiv har successivt stärkts genom att Migrationsverket har givits ansvar för en större del av asylprocessen och för samverkan med andra myndigheter. Rättssäkerhet, humanitet, värdighet och effektivitet eftersträvas i hela kedjan från mottagande av asylsökande till integration i Sverige eller återvändande. Regeringen beslöt den 1 november 2001 om direktiv till en särskild utredare att utifrån ett helhetsperspektiv göra en översyn av och introduktion för flyktingar. Översynen ska även i relevanta delar omfatta mottagandet av asylsökande i syfte att förstärka denna kedja.

Regeringen verkar aktivt för att rättssäkerheten i myndigheternas beslutsfattande ytterligare ska stärkas. Med detta syfte bereds för närvarande i Regeringskansliet förslag om ny instans- och processordning i utlänningsärenden.

Regeringen ser allvarligt på de långa handläggningstiderna vid utlänningsmyndigheterna. För att förkorta handläggningstiderna med bibehållen rättssäkerhet har regeringen både föregående år och detta år förstärkt Migrationsverkets förvaltningsanslag med 90 resp. 50 miljoner kronor. Regeringen analyserar fortlöpande vilka konsekvenser antalet asylansökningar har på handläggningstiderna och de ekonomiska följderna därav för att bedöma behovet av åtgärder.

Ett utvecklingsarbete pågår fortlöpande för att förbättra bemötandet av asylsökande. Regeringen kommer att fortsätta sitt reformarbete såväl i asyl- som mottagandeprocessen. Ett viktigt inslag i detta arbete är att uppmärksamma barn i asylprocessen och se till att deras rättigheter och intressen beaktas i enlighet med barnkonventionens bestämmelser. Mottagandet av asylsökande ska naturligtvis ske under värdiga former. Vi får i det här sammanhanget inte bortse från att asylsökande oftast är personer som visat stor handlingskraft och mod att bryta upp från en svår livssituation. Jag vill understryka att det för flertalet asylsökande inte handlar om att bli omhändertagna under väntetiden. Även om väntetiden på beslut i asylärendet för många asylsökande kan upplevas som svår så ska bemötandet bygga på värdighet och respekt för personens vilja och kraft att så långt möjligt ta ansvar för sin egen och sin familjs situation.

De personer som lider av sjukdom eller sviterna av svåra umbäranden ska naturligtvis få det stöd och den hjälp som de kan behöva. Huvuddelen av de särskilda insatserna ska ges av de huvudmän som är bäst skickade att ta hand om sådana problem, nämligen landstingen och kommunerna. Ett samarbete sker här fortlöpande mellan Migrationsverket och dessa huvudmän samt berörda organisationer för att utveckla metoder så att personer med behov av vård och särskilt stöd ska kunna erbjudas detta så snart som möjligt efter ankomsten till Sverige. Särskilda EU-medel har också erhållits i detta syfte.

Fru talman! Migrationsverkets ansvar för en större del av asylprocessen, inklusive mottagandet av asylsökande, ger förutsättningar för kortare handläggningstider, rationaliseringar och bättre återrapportering. Genom samverkan och öppenhet mellan alla inblandade parter, inte minst de asylsökande, skapas en tydlighet i processen och en legitimitet i de beslut som fattas. En uppdelad asylprocess, där flera myndigheter huvudsakligen tar ansvar för sin del av processen, skulle motverka dessa mål. Regeringen har inte för avsikt att medverka till detta.

Tredje vice talmannen konstaterade att interpellanten inte var närvarande i kammaren och förklarade överläggningen avslutad.

8 § Svar på interpellation 2001/02:284 om afghanska flyktingar

Anf. 33 Statsrådet JAN O KARLSSON (s):

Fru talman! Ana Maria Narti har frågat mig på vad sätt jag är beredd att se till att de afghanska flyktingarnas kompetens tas till vara och om jag är beredd att arbeta internationellt för detta.

Sverige fäster stor vikt vid att afghanska flyktingar får förutsättningar för att återvända efter alla år i exil. Det är en viktig rättighet för flyktingarna själva att kunna ta del av. Men att återinvandring kommer till stånd

är också av betydelse för återuppbyggnaden av Afghanistan och för att en demokratisk utveckling ska kunna ske.

Jag vill understryka att förhållandena i Afghanistan alltså är osäkra för befolkningen. Det finns emellertid ett starkt intresse för att planera för återvändande till Afghanistan under trygga förhållanden. Redan nu pågår en stor frivillig återinvandring från angränsande länder.

Jag instämmer därför oreserverat i uppfattningen att kunniga afghanska flyktingar är en resurs att ta till vara i återuppbyggnaden av Afghanistan. Det är också något jag internationellt kommer att arbeta för. Ana Maria Nartis fråga ger mig tillfälle att lyfta fram betydelsen av att ha en helhetssyn på frågor som gäller migration, utvecklingssamarbete och internationell säkerhet samt att föra en sammanhållen politik på dessa områden. Sverige för fram detta synsätt både inom Förenta nationerna och Europeiska unionen. Åtgärder för att främja tillfälligt återvändande eller stadigvarande återinvandring till Afghanistan måste utformas med hänsynstagande till helheten.

För Sveriges del har vi ett långvarigt engagemang i Afghanistan. Sedan början av 1980-talet har Sverige varit en av de allra största biståndsgivarna. Stödet har särskilt varit inriktat på landsbygdsutveckling bl.a. vad gäller hälso- och sjukvård samt utbildning. Sverige har nu gjort ett åtagande för de närmaste tre åren för insatser på upp till en miljard kronor. Det är inriktat på stöd via Afghanistankommittén, FN-systemet samt Internationella rödakorskommittén, de organisationer vi tidigare kanaliserat vårt bistånd genom.

EU-kommissionen har tagit initiativ för att få till stånd en sammanhållen EU-politik på migrationsområdet när det gäller Afghanistan. Ett av de fyra tänkta prioriterade områdena gäller återinvandring av flyktingar. Diskussioner om hur politiken ska vara utformad pågår för närvarande. Sverige deltar aktivt i detta arbete.

Inom EU:s högnivågrupp för asyl och migration diskuteras insatser för att främja återvändande av kvalificerade personer till Afghanistan och om det ska kunna finansieras ur den gemensamma budgeten. För svensk del är det angeläget att projektet utformas så att interimadministrationen i Kabul stärks.

Internationella migrationsorganisationen (IOM) har inlett förberedelser för ett projekt som syftar till att i en databank registrera exilafghaner som är beredda att tillfälligt återvända till Afghanistan för att möta en omedelbar efterfrågan på personal som inte finns tillgänglig i landet i tillräcklig grad. IOM har haft möten med afghaner på flera platser i Sverige och därvid konstaterat ett klart intresse för detta. Utrikesdepartementet har aktivt deltagit i diskussioner om hur projektet skulle kunna utformas. En kontaktperson för projektet finns utsedd på Migrationsverket som också för egen del avser att samråda med afghaner i Sverige i dessa frågor.

Jag välkomnar om afghaner i Sverige deltar i återuppbyggnaden av Afghanistan och vill som framgått av mitt svar bidra till att underlätta detta. Det måste ske på ett sätt som gör att deras säkerhet inte riskeras. På motsvarande sätt verkar jag inom EU och i internationella sammanhang för att exilafghaner ska kunna delta i återuppbyggnaden av landet.

Fru talman! Jag har en känsla av att det har skett ett litet missförstånd. I min interpellation anges det mycket tydligt att tyngdpunkten inte ligger på återvandring, utan den ligger på att man ska använda den kunskap om ett land som finns samlad i ett annat land. Eftersom vi nu arbetar så mycket internationellt behöver vi mycket exakta och konkreta kunskaper om ett samhälle när vi t.ex. planerar bistånd. På det området finns det fortfarande väldigt många brister.

Eftersom jag vet hur dramatiskt och ibland omöjligt återvändandet kan vara vill jag inte diskutera återvandring. Tiden går, familjerna får rötter i andra länder, allt bakåt är raserat och det går inte att återvända. Men man skulle ändå kunna göra väldigt mycket för sitt hemland genom att vara med i det direkta biståndsarbetet.

Jag har haft tillfälle att se att så inte sker i Sverige i samband med bosniernas situation i Jugoslavientragedin. Jag har träffat många oerhört kunniga personer som säkert skulle ha kunnat hjälpa Utrikesdepartementet, Sida och många andra svenska organisationer och företag i olika insatser i Jugoslavien. Men dessa kunniga personer räknades inte.

Jag hade kontakt med en fantastiskt duktig kvinnlig arkitekt som kände till hela byggbranschen i f.d. Jugoslavien. Hennes kunskaper skulle ha varit otroligt viktiga just vid återuppbyggandet av landet. Men det var omöjligt att etablera en arbetskontakt mellan henne och dem som redan hade engagerat sig för att bygga upp vissa städer och byar.

Jag har haft och har kontakter med fantastiskt duktiga jurister från Jugoslavien. De skulle kunna ha jobbat med att utveckla det som i Sverige kallas för Riksrevisionsverket. En av dessa jurister jobbar i dag i ett dataföretag, och den andra är utredare på försäkringskassan. Jag tycker att biståndet har förlorat väldigt mycket när dessa människors kunskaper inte har tagits till vara.

Jag vill också informera statsrådet om att vi är en liten grupp högutbildade invandrare som jobbar för integration. Vi har gjort en undersökning om invandrarnas närvaro respektive frånvaro i biståndssammanhang i olika arbetsenheter i Sverige. Det gäller både företag och organisationer som arbetar internationellt.

Resultatet var nedslående. I det svenska arbetslivet prioriterar man i första hand färsk arbetslivserfarenhet från Sverige, och i biståndssammanhang var det erfarenhet från svenskt organisationsliv som betraktades som den största meriten. Jag tycker att språkkunskaper och konkret kunskap om ett främmande samhälle är en mycket större merit i sammanhanget.

Fru talman! Till att börja med vill jag understryka att mitt interpellationssvar – där jag passade på tillfället, eftersom jag är mycket engagerad i återuppbyggnaden av Afghanistan – också talade om de ansträngningar som vi gör, som görs inom EU och inom internationella migrationsorganisationer med s.k. tillfällig återvandring där man utnyttjar den kompetens som exilafghaner representerar för att i det viktiga skede som nu pågår ge ett verksamt bidrag till att skapa ett fungerande samhälle.

Vi ska vara klara över att det finns nästan inget samhälle i Afghanistan. Jag har oerhört många personliga kontakter, eftersom jag markerade

mitt intresse genom att bara några dagar gammal som biståndsmister bege mig till Kabul. Jag tror att jag var den andra västerländska politiker efter Tony Blair som i officiell ställning besökte Kabul.

Svaret går ut på att visa på våra insatser, att de är framtunga och att den tillfälliga återvandringen utgör en väldigt viktig del. Jag passade också på tillfället att i svaret understryka en sak som inte nog kan understrykas, nämligen att detta måste ske med hänsynstagande till säkerheten. Förhållandena är osäkra.

Jag tycker inte att man ska underskatta Sidas betydelse som kontaktpunkt mellan den permanenta återvandringen och insatser för att ta till vara kompetensen hos exilgrupper. Om jag håller mig till dagens ämne, Afghanistan, kan jag berätta att på den internationella kvinnodagen anordnades ett väldigt intressant möte på Sida där jag själv deltog. Det kanske vidgade denna kompetensram lite grann.

Eftersom återuppbyggnaden av Afghanistan är en otrolig utmaning när det gäller jämställdhet och den ursprungliga situationen var att den ena halvan av befolkningen fullständigt förnekades människovärde är det oerhört viktigt att knyta samman kvinnogrupper som arbetar för att skapa ett brett rättighetsmedvetande i Afghanistan med dessa grupper i vårt eget land och på andra håll utanför Afghanistan. Där vill jag aktivt bidra till att utnyttja både engagemanget och kunskaperna hos svenska kvinnoorganisationer och hos exilafghaner om de speciella kulturella villkor som gäller när man ska få till stånd ett jämställt samhälle.

I det fallet är vi – som jag har sagt i en annan debatt här – lite neoimperialistiska, och på den punkten kompromissar vi inte. I det arbetet är kompetens, förståelse och insikt om förhållandena utomordentligt viktigt, och där har Sida spelat en avgörande roll.

För att försöka åstadkomma detta har jag också anordnat ett direkt besöksutbyte mellan svenska organisationer, och jag utgår ifrån att de kommer att tillgodogöra exilafghanernas kompetens på plats i Kabul. Det är inte bara de stora guldkantade experterna som ska färdas över världen utan det ska också representanter för vanligt folk. Just detta är en utomordentligt betydelsefull del.

Därför har både Utrikesdepartementet i min enkla gestalt och Sida försökt att tillgodogöra sig det som Ana Maria Narti är ute efter i sin kommentar.

Anf. 36 ANA MARIA NARTI (fp):

Herr talman! Utgångspunkten för min interpellation var några år av arbete tillsammans med högutbildade arbetslösa invandrare och några år av kontakter med Sida. Sida var en av mycket få myndigheter i Sverige – kanske den enda – som satsade pengar på samarbete med invandrarorganisationer i syfte att föra in kunskap.

Jag hyser inte de minsta tvivel när det gäller välviljan och intresset från Sidas topp. Men så fort som man tar ett steg nedåt i hierarkin börjar hindren komma fram. Jag tror inte att det har något med illvilja att göra, och jag tror inte att det har att göra med rasism eller något sådant. Men en arbetsplats är oerhört värdefull i dag, och de personliga kontakterna spelar alltid en otroligt viktig roll i sammanhanget. Den del av befolkningen som kommer från andra länder, de nya i det här landet, har mycket sällan de här nätverken och personliga kontakterna, så de faller bort.

Jag har i det här mycket konkreta arbetet – jag är glad att jag kan lämna den här undersökningen till statsrådet efter interpellationsdebatten – träffat oerhört kunniga afrikaner som ville jobba för sina länder härifrån. De lyckades inte. En av dem, från Eritrea, hade civilingenjörsexamen från England, talade engelska, svenska, arabiska, italienska och sitt modersmål och gick arbetslös. Han lyckades inte etablera arbetskontakter med företag och organisationer som arbetar i Afrika. Detta kallar jag för direkt slöseri.

För att bryta ned det här slöseriet tycker jag att det är väldigt viktigt att vi börjar vända på kakan och inte längre ser i första hand merit från svenskt föreningsliv som den mest meriterande erfarenheten i en människas liv. Man kan ha mycket värdefullare erfarenheter från andra delar av världen. Dessutom är kunskapen i väldigt många språk i världen oerhört låg i Sverige i dag. Att ta vara på språkkunskaper är mycket, mycket viktigt.

Som sagt alltså: Det finns välvilja på Sida, men när man kommer till rekryteringsprocesserna i mellanskikten där personalchefer och rekryterare sitter ser det inte ut på samma sätt som i generaldirektören Bo Göranssons arbetsrum.

Anf. 37 Statsrådet JAN O KARLSSON (s):

Herr talman! Jag ska på nästan ingen punkt polemisera med fru Narti om det här. Men jag vill markera några marginellt avvikande synpunkter och göra något litet tillägg.

Jag noterar till att börja med att jag inte tror att vi har några skilda meningar om viljan att utnyttja fackkunskap, expertis och kanske kulturellt kunnande om förhållandena i Afghanistan, inte minst bland afghanska kvinnor här i landet. Det gäller att ge våra insatser i Afghanistan den rätta profilen, nämligen att minst hälften av biståndet till Afghanistan ska gå till kvinnor. Det är också oerhört viktigt att den kulturella kompetensen utnyttjas. Jag lovar att gå på spaning i de lägre staberna för att se till att det fungerar även där. Men jag vill gärna understryka till kammarens protokoll att jag har utomordentligt goda erfarenheter av samarbetet med Sida på just den punkten.

Vad beträffar en del av de andra exemplen som Ana Maria Narti tar upp kan jag inte underlåta att ge två marginella kommentarer.

Vad beträffar civilingenjören från Eritrea skulle jag kanske vilja lyfta blicken något från Sidas rekryteringspolitik. Det måste kanske vara så att ett något bredare segment av det svenska samhället får ta till sig den typen av iakttagelser. Är man en välutbildad och mångkunnig civilingenjör är det inte bara personalchefen på Sida utan kanske också personalcheferna på Ericsson, ABB och en del andra av våra frejdade multinationella företag som skulle kunna tänkas utnyttja en civilingenjör med kunskaper i arabiska, engelska m.m. Där kan man kanske verka i ett något bredare segment.

Jag vill bara erinra om att regeringen har tagit ett initiativ som gäller företagens globala ansvar, och det har fått ett väldigt gensvar. På den punkten skulle jag gärna vilja vidga debatten till en ökad medvetenhet om den fruktansvärda kapitalförstöring som pågår inte minst i svenskt näringsliv, där dessa högtbildade personer förvägras en möjlighet just

på grund av den typ av provinsialism om vilken jag inte har någon annan mening än den som Ana Maria Narti ger uttryck för.

Men på en punkt vill jag nog försvara fosterlandet, och det är när Ana Maria Narti säger att svenskar skulle ha ganska dåliga språkkunskaper i förhållande till människor i andra länder. Jag har som sagt vistats en bit bort från Sverige, och jag tycker att hon har fel. Jag tycker att vi och holländarna är de europeiska folk som är mest civiliserade när det gäller att behärska flera språk än ärans och hjältarnas. Så på den punkten vill jag anmäla en distinkt avvikande mening.

I övrigt tror jag att vi i det stora hela är överens.

Anf. 38 ANA MARIA NARTI (fp):

Herr talman! När det gäller avvikande mening angående språkkunskaper talar jag inte om statsrådets generation. Jag talar om mina barns generation. Mina barn bär namnet Hellström. Jag vet hur svårt det har varit att engagera dem i studier i franska språket. De talar utmärkt engelska, men när det gäller det andra och det tredje främmande språket har det varit väldigt svårt, och det är skolans fel.

I Bryssel har jag mött finländska ungdomar som behärskade fem språk på en oerhört hög nivå, men väldigt få svenska unga personer kunde tävla med dessa finländare. Så där har vi verkligen avvikande meningar.

För att sedan gå tillbaka till rekrytering av kunniga invandrare, talade jag inte alls om personalen på Sida. Jag vet att Sida inte kan anställa hela den högutbildade invandrabefolkningen, men Sida har några tusen samarbetspartner i Sverige. Det är humanitära organisationer och det är företag som arbetar med genomförande av projekt. Jag måste säga att näringslivet visade sig i sammanhanget vara öppnare än de humanitära organisationerna, som av någon för mig obegriplig anledning i första hand värderade erfarenhet av svenskt organisationsliv. På så sätt stängde de ute en del mycket kunnig arbetskraft.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellationerna 2001/02:308 och 320 om statslösa palestinier

Anf. 39 Statsrådet JAN O KARLSSON (s):

Herr talman! Magda Ayoub har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder med anledning av att Saudiarabien och andra länder i Mellanöstern inte tar emot statslösa palestinier som avvisas från Sverige. Anledningen till att personerna inte tas emot uppges vara att de har varit borta från landet i fråga i mer än sex månader.

Kia Andreasson har frågat mig om jag kommer att medverka till att en förändring av praxis kommer till stånd vad gäller de statslösa palestinierna som inget land tar emot. Hon har vidare frågat vad jag avser att göra för att asylsökande palestinier från de ockuperade områdena ska få rätt till uppehållstillstånd. Kia Andreasson uppger som bakgrund att sistnämnda grupp inte avvisas med tvång men får inte uppehållstillstånd

trots att situationen i områdena måste betecknas som krig. Jag besvarar båda interpellationerna i samma svar.

Låt mig inledningsvis uttrycka min och regeringens stora oro för händelseutvecklingen i Mellanöstern. Det israeliska militära intrånget på palestinska områden på Västbanken i första hand, men också i Gaza, är förödande. Det finns rapporter om omfattande förstörelse av infrastruktur. FN-organet United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East, UNRWA, ger skydd för palestinska flyktingar. Det är särskilt allvarligt att vi kan konstatera att det israeliska militära intrånget har varit synnerligen brutalt i flyktingläger. EU och Sverige fördömer invasionen och har krävt att Israel omgående drar tillbaka sina trupper från de palestinska områdena.

Som framgår av mitt svar på riksdagsfrågan 2001/02:775 den 27 februari 2002 om statslösa palestinier i Sverige avvisas eller utvisas för närvarande inga statslösa palestinier till Västbanken och Gaza. Jag utgår från att Migrationsverket och Utlänningsnämnden mycket noga följer utvecklingen för att på så sätt kunna bedöma förutsättningarna för verkställighet av beslut om avvisning eller utvisning i framtiden.

När det gäller att återta sina egna medborgare eller personer som varit bosatta på det landets territorium innan de kom till Sverige arbetar den svenska regeringen aktivt för att alla länder ska agera på det sättet utan krav på tidsbegränsning. Återvändandet ska naturligtvis ske under humana och värdiga former. Förhandlingar om s.k. återtagandeavtal, som även omfattar statslösa personer med uppehållstillstånd i den återtagande staten, är en viktig del av asyl- och migrationspolitiken både nationellt och inom EU. Sverige driver frågan aktivt i bilaterala kontakter och i andra sammanhang som rör mänskliga rättigheter, t.ex. inom Förenta nationerna. I samband med detta vill jag erinra om den folkrättsliga principen angående rätten att återvända till sitt land. Det gäller det egna landets medborgare men bör enligt min uppfattning också omfatta statslösa personers rätt att återvända till det land de varit bosatta i.

Herr talman! Som framgår av utrikesministerns svar på riksdagsfrågan 2001/02:378 den 13 december 2001 så är reglerna för verkställighet av beslut om avvisning eller utvisning klara och entydiga. Vad som i det enskilda asylärendet utgör ett permanent eller ett mer tillfälligt verkställighetshinder är något som är omöjligt att svara på och något som måste bedömas från fall till fall av Migrationsverket och Utlänningsnämnden när de prövar det individuella ärendet.

Som utrikesministern då skrev ska den beslutande myndigheten redan i samband med prövningen av ärendet ta hänsyn till eventuella verkställighetshinder. Jag vill framhålla att det är Migrationsverket och Utlänningsnämnden som är de rättstillämpande myndigheterna i asylärenden. Det är dessa myndigheter som fastställer praxis i enlighet med gällande nationell och internationell rätt.

Sammanfattningsvis vill jag understryka att det aktuella läget i Mellanöstern innebär att inga palestinier avvisas eller utvisas till Västbanken eller Gaza.

Prot. 2001/02:94
12 april

*Svar på
interpellationer*

Anf. 40 MAGDA AYOUB (kd):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet Jan O Karlsson för svaret.

Enligt uppgifter från Migrationsverket finns det i dag ca 390 statslösa asylsökande i Sverige. Palestinier från bl.a. Saudiarabien är en sådan grupp. Om en statslös palestinier från Saudiarabien, det gäller också vissa andra länder i Mellanöstern, får avslag på sin ansökan om uppehållstillstånd kan denne inte skickas tillbaka till sitt hemland om hon eller han varit borta från landet i mer än sex månader.

Orsaken till detta är att även om man, som t.ex. palestinier, är född och uppvuxen i Saudiarabien blir man aldrig formellt medborgare. De svenska invandrarmyndigheterna försöker visserligen ibland snabbbehandla dessa människor för att kunna avvisa dem innan de sex månaderna redan har gått ut. Men när man, av skäl som är svårförståeliga, sedan inte ens försöker verkställa avvisningarna i tid, blir dessa människor sittande här i ett vakuum. De beviljas inte heller uppehållstillstånd i Sverige, vilket medför att de tvingas leva i åratals i ovisshet på förläggningar.

Herr talman! Trots att statslösa palestinier från olika länder i Mellanöstern inte tas emot av sina f.d. hemländer vid vistelse utanför landet i mer än sex månader beviljas de inte heller uppehållstillstånd i Sverige. Ett beslut om avvisning upphör att gälla om det inte har verkställts inom fyra år från det att beslutet vunnit laga kraft. Då måste hela proceduren med ansökningar och väntan gås igenom på nytt. Fyra år är en lång tid att vänta. Förutom det uppenbara mänskliga lidande som det innebär för de här personerna får de inte heller läsa svenska, arbeta eller utbilda sig. De får således inte bidra till sin egen försörjning ens om de mot förmodan skulle lyckas hitta ett jobb. Många blir psykiskt sjuka och förlorar livsgnistan.

Sedan kommer vi till barnen. Jag är glad att statsrådet tänker på barnen, men barnen i dessa familjer lider oerhört. Jag har träffat dem. Sedan, när de är spillror av sitt forna jag efter fyra, fem eller ibland upp till åtta år, kan de kanske få uppehållstillstånd av humanitära skäl.

Herr talman! På en skriftlig fråga till utrikesministern om vilka åtgärder hon avsåg att vidta för att fastställa en kortare tidsgräns för beviljande av uppehållstillstånd för statslösa såsom palestinerna från Saudiarabien, jag tänker dock på alla statslösa som finns här i Sverige, när verkställighetshinder föreligger, svarade statsrådet följande:

”Reglerna för verkställighet av beslut om avvisning eller utvisning är klara och entydiga. Utlänningslagen understryker att den beslutande myndigheten redan i samband med prövningen av avlägsnandeärendet skall ta hänsyn till eventuella verkställighetshinder. Framkommer det vid denna prövning att ett avlägsnandebeslut inte går att verkställa bör beslut om avvisning eller utvisning inte meddelas.” Det bör alltså ske redan då!

Sedan står det: ”Efter det att ett beslut om avvisning eller utvisning har vunnit laga kraft, har utlänningen möjlighet att lämna in en ny ansökan om uppehållstillstånd.”

Jag återkommer till detta i nästa inlägg.

Anf. 41 KIA ANDREASSON (mp):

Herr talman! Jag tackar för detta, statsrådet. Jag tycker däremot inte att svaren är så tydliga. Jag tycker inte heller att, som statsrådet säger,

reglerna när det gäller de frågor som vi tar upp är entydiga och klara. Men om nu statsrådet anser att de är entydiga och klara så är det ju i alla fall så att de vållar problem för människor.

Är det acceptabelt att t.ex. statslösa palestinier som inte får komma tillbaka till det land som de varit bosatta i ska vänta i så lång tid som fyra år innan man kan ta upp ansökan på nytt? Under den tiden, och det är det som är huvudproblemet, vet de inte riktigt vad de ska göra. De har inskränkningar i fråga om att arbeta, studera och läsa svenska. Det är det som är huvudproblemet och det som jag skulle vilja ha svar på av statsrådet. Är det acceptabelt att vi har det på detta sätt?

Sedan är det den andra frågan, om de ockuperade områdena och den för tillfället krigsliknande situationen. Det kan vi väl vara eniga om, herr statsråd, att det är. Det är en krigsliknande situation.

Då är det så att Migrationsverket och Utlänningsnämnden inte har riktigt klara regler för det här. Vad jag finner är det så att chefen för Migrationsverket och tjänstemännen har motsatta åsikter. Tjänstemännen vill ge dessa palestinier uppehållstillstånd medan det inte finns något riktigt besked från chefen, som tycker att det inte är en krigsliknande situation i området. Då borde ju statsrådet kunna ingripa och säga: Den här praxisen gäller nu. Vi beviljar uppehållstillstånd eftersom situationen är så akut.

Det är det jag också skulle vilja ha ett svar, ett tydligt svar, på. Vill inte statsrådet se situationen, anpassa reglerna efter den och ge dessa palestinier uppehållstillstånd? Det är det som är huvudfrågan. Det andra gällde ju om det är acceptabelt med de här palestinierna som har så svårt att återvända till sitt ursprungsland. Där råder det inget krig, men de har ju inga mänskliga rättigheter. Ska de då vänta här i fyra år och inte kunna göra något under tiden?

Jag skulle bara vilja ha väldigt distinkta svar på de frågorna, tack.

Anf. 42 Statsrådet JAN O KARLSSON (s):

Herr talman! Jag ska besvara de frågor jag har fått. Dels ska jag besvara dem där de sammanfaller, dels är det också några separata frågor. Jag ska försöka vara alldeles tydlig.

Till att börja med ska vi vara klara över att de människor vi talar om inte har skyddsbehov enligt Genèvekonventionen eller utlänningslagen. Jag måste vara tydlig på den punkten. Vi diskuterar alltså människor som inte i lagens mening är flyktingar.

Kia Andreasson sade på slutet – på ett sätt som jag tycker var genuint oklart – att det handlade om människor som i sina länder är berövade sina mänskliga rättigheter. Det är en lite väl generaliserande beskrivning. Jag ska naturligtvis inte på något sätt försvara de förhållanden som råder i olika stater i Mellanöstern, men både Genèvekonventionen och den svenska utlänningslagstiftningen är väldigt tydliga på den här punkten.

Vi hade häromdagen här i kammaren en väldigt betydelsefull debatt om migrationspolitiken. Magda Ayoub deltog i debatten. Då upplevde jag att det rädde en mycket tydlig uppslutning kring ett värnande av asylrätten.

Kia Andreasson, först och främst måste det stå klart att vi inte diskuterar människor som förvägrats sin rätt som flyktingar.

Prot. 2001/02:94
12 april

*Svar på
interpellationer*

Jag vill nu vända mig till båda interpellanterna. Det är en hörnsten i vår lagstiftning – och den är mycket tydlig – att återvändandet naturligtvis i första hand ska ske självmant och frivilligt. Vi hamnar då i denna situation där vissa länder har en regel om sex månader. Men det hindrar inte att den person det gäller själv ska ordna sitt återvändande, och det borde rimligtvis kunna ske inom sex månader.

Om några dagar kommer besked att lämnas om mycket kraftfulla insatser för att korta ned handläggningstiderna och effektivisera handläggningen. Jag tror att vi kommer att uppnå fullständig enighet på detta område – kanske inte om hur varje enskild krona ska spenderas, men åtminstone om att stora insatser ska göras för att fullfölja arbetet med att korta ned handläggningstiderna. Det kommer att visa sig när vi behandlar tilläggsbudgeten.

Det som är oklart är alltså inte reglerna utan situationerna. De kan vara det. Man kan ställas inför mycket besvärliga tolkningar.

Om det visar sig att lagstiftningen är oklar erfordras naturligtvis förtydliganden. Om det har utvecklats en viss praxis som inte känns tillräckligt tydlig för Utlänningsnämnden eller Migrationsverket finns det en möjlighet att vända sig till regeringen och få ett klarläggande.

Den nu aktuella situationen på Västbanken och i Gaza är kristallklar: Det råder för närvarande starkt krigsliknande förhållanden. Det innebär att ingen ska avvisas eller utvisas till detta område.

Till sist, när det gäller människor som kommer från andra länder än detta område arbetar vi aktivt. Vi har den principiella inställningen att människor som kommer från ett visst land ska tillbaka till det landet. Vi försöker på olika sätt att förmå dem att acceptera det. Jag medger gärna att den typ av situation som uppstår är utomordentligt komplicerad. Som Magda Ayoub vet är jag utomordentligt engagerad i de oskyldiga offren för detta, nämligen barnen. Vi kan återkomma till detta i den fortsatta diskussionen.

Anf. 43 MAGDA AYOUB (kd):

Herr talman! Jag vill berätta för statsrådet Jan O Karlsson att vi faktiskt måste se att både Migrationsverket och Utlänningsnämnden i verkligheten följer den lag vi har i dag. Den är bra och den efterföljs.

Jag ska ta ett exempel från en av Migrationsverkets handläggare. Det handlar om en verklig händelse.

X kom till Sverige och ansökte om asyl den 6 februari 2001. X fick avslag på sin ansökan den 14 februari 2001 med förordnande om omedelbar verkställighet. Avslaget överklagades till Utlänningsnämnden den 20 februari 2001. Utlänningsnämnden beslutade om inhibition den 23 februari 2001. Utlänningsnämnden avslog överklagandet den 9 mars 2001. Det gick jättesnabbt. Utlänningsnämnden beslutade att inhibitionen upphörde att gälla. Man skriver: I och med att avvisningsbeslutet är lagakraftvunnet ska X med undertecknads hjälp avvisas till Saudiarabien eller annat land om han kan visa att han blir mottagen där.

X är statslös palestinier och har hela sitt liv varit bosatt i Saudiarabien. På hösten 2001 kontaktade X Migrationsverkets ambassadsamordnare för att få hjälp med anskaffande av resedokument hos X-landets ambassad. Efter ett flertal försök att få resedokument utfärdade åkte

ambassadsamordnaren till ambassaden för att få svar på ansökan och besked om när resedokumentet för X kan tänkas komma.

Konsuln vid X-landets ambassad meddelade den 18 mars 2002 att ambassaden tyvärr inte kan utfärda något resedokument för X. Jag vill att Jan O Karlsson lyssnar nu. Även om resedokument utfärdas är det mycket tveksamt om Saudiarabien accepterar att ta emot X efter en längre bortovaro från landet än sex månader.

Nu undrar jag om statsrådet Jan O Karlsson är beredd att ge information inom regeringens klara direktiv till Migrationsverket. Efter att ha läst detta vet jag inte hur länge personen X ska få stanna här i Sverige utan att han får konkret svar.

Migrationsverkets generaldirektör vill inte tolka lagen utan hänskjuter det till någon annan, dvs. till regeringen eller Utlänningsnämnden. Detta gör hon trots att det torde ingå i hennes uppgifter och höra till hennes ansvarsområde.

Detta är vad jag själv och många frustrerade ombud för statslösa palestinier har fått erfara. Jag syftar på de ombud som jobbar frivilligt. Man får inte förordna ombud om man har fått slutgiltigt avvisningsbeslut. Ombuden jobbar alltså gratis för de här statslösa palestinierna. Dessa ombud har under lång tid hävdat samma sak som jag nämnde alldeles nyligen: Det är inget större fel på utlänningslagen. Felet ligger snarare i hur den tolkas av myndigheterna.

Liksom Kia Andreasson vill jag få konkret svar: Kommer statsrådet att snarast ge något besked – helst i dag?

Anf. 44 KIA ANDREASSON (mp):

Herr talman! Jag tyckte att statsrådet kanske gick för långt när han sade att inte de statslösa palestinierna från andra arabländer hade mänskliga rättigheter. Vi kan väl enas om att de i alla fall inte har några medborgerliga rättigheter i dessa länder. Jag har varit på besök i bl.a. flyktinglägren i Libanon och sett deras situation, och den är ju förfärlig. Även i andra arabländer – Saudiarabien osv. – är väl de medborgerliga rättigheterna inte heller tillfyllest.

De har kanske inte skyddsbehov enligt Genèvekonventionen, men deras situation måste uppmärksammas och deras väntetider måste förkortas eller på annat sätt förändras. Det är mitt budskap till statsrådet.

Regeringen behöver göra ett klarläggande när det gäller de ockuperade områdena i Palestina. Det är inte helt tydligt hur Migrationsverket ska tolka läget. Jag hörde i går morse chefen för Migrationsverket uttala sig på radio om att hon hade tänkt att praxisen skulle ändras och att de skulle få uppehållstillstånd. Det var så jag uppfattade det.

Den israeliska arméns offensiv i de ockuperade områdena tvingar befolkningen att leva i ständig skräck under belägring och beskjutning med pansarvagnar, skyttar och räder från luften av Apachehelikoptrar. Det bör leda till att Sverige ger palestinierna rätt till permanent uppehållstillstånd i Sverige och även verkar för att EU-länderna gör samma sak där dessa människor flyr undan krig, förföljelse och terror.

Situationen är oklar. Och mitt budskap är att man ska göra den klarare och bättre för de inblandade.

Prot. 2001/02:94
12 april

*Svar på
interpellationer*

Anf. 45 Statsrådet JAN O KARLSSON (s):

Herr talman! Med all respekt för Magda Ayoub, och jag lyssnade väldigt noga på hennes inlägg, känner jag ibland som relativt ny i gamet behov av att också rådgöra med mina medarbetare om hur jag rätt ska förstå utlänningslagstiftningen i de mycket grannliga ärenden som ofta tas upp i dessa debatter. Och jag känner mig förhindrad att handlägga enskilda ärenden i underställda myndigheter och i all synnerhet göra uttalanden om främmande länders diplomatiska representation.

Jag vill erinra om en sak, nämligen att Migrationsverket kan pröva, och om man så bedömer riktigt, bevilja uppehållstillstånd om det påstås föreligga verkställighetshinder trots att fyra år inte har gått. Den möjligheten finns redan i dag.

Vad beträffar förhållandena inom Migrationsverket och gårdagens ymniga referat i radion som jag också med någon förvåning följde kan jag mycket väl föreställa mig att det där liksom på min egen arbetsplats förekommer interna meningsmotsättningar. Och jag har ingen anledning att nu lägga mig i den typen av interna debatter som säkert kan vara mycket livgivande. Vi har en del på min egen arbetsplats också kan jag avslöja, även om jag inte alltid får tillfälle att framträda i etern för att redogöra för dem. Men så mycket är klart som att en av de personer som uttalade sig uttalade sig helt och hållet för egen maskin så att säga och inte för Migrationsverket. Och vederbörande handlägger inte denna typ av ärenden, vilket vederbörande lät sig förnimmas i Ekot. Detta är dock ingen huvudfråga.

Regeringen har inte mottagit någon framställning från Migrationsverket med begäran om förändrad praxis. Jag avvaktar i så fall att så kommer att ske.

Vad beträffar läget tycker jag inte att det behöver klarläggas ytterligare. Det föreligger för närvarande ingen anledning att avvisa eller utvisa någon till det berörda området. Det tycker jag verkar kristallklart. Däremot hoppas vi nog alla att det läget kraftigt ska förbättras och att vi får en politisk lösning.

När det gäller de människor som systematiskt berövats sina medborgerliga rättigheter i Mellanöstern har Sverige alltsedan Folke Bernadottes tid mycket aktivt arbetat för att förbättra dessa människors ställning. Och om det är någonting som jag om och om igen vill upprepa så är det att vår flyktingpolitik är en helhet. Den börjar där människor berövas sina mänskliga och medborgerliga rättigheter och fördrivs. Jag har tillåtit mig att säga att jag tycker att vi på den punkten har anledning att vara stolta över vårt land. Om alla länder bedrev en sådan politik som Sverige bedriver skulle faktiskt världen, och även denna del av världen, vara en lite bättre plats att leva på. Men det innebär inte att alla de 22 miljoner människor som på detta sätt har berövats sina medborgerliga rättigheter och fördrivits från sina hem kan åka till Sverige, utan vi måste satsa på att hjälpa dem så nära den plats det gäller som möjligt. Det fruktansvärda är att vi har haft flyktingar i Mellanöstern, i Gaza, på Västbanken, i Libanon och på andra håll i närheten i över 50 år. Där är det få länder som har ansträngt sig så mycket som Sverige för att lindra dessa plågade människors situation. Och den här debatten får inte sluta utan att någon påminner om detta.

Anf. 46 MAGDA AYOUB (kd):

Herr talman! Jag förstår vad Jan O Karlsson menar när han säger att vi inte kan ta emot hela världens flyktingar. Det har vi inte heller sagt. I dag tänker jag närmast på de 390 statslösa människor som befinner sig här i Sverige. Bland dem är många statslösa palestinier. Jag uppmanade häromdagen statsrådet i min debatt med honom att besöka flyktingförläggningar någonstans i landet. Jag har själv besökt Gimoförläggningen många gånger. Jag har träffat dessa personer som lider dagligen. De berättar att det inte går att leva på det sättet. Jag träffar barn och vuxna som lider. De har levt med denna oro under en längre tid. Jag tänker närmast på dem som under flera år har levt på detta sätt. De får inte jobba, och de kan inte söka sjukvård på samma sätt som andra människor. Barnen kan gå i skolan. Men de har det väldigt svårt. Även lärarna och personalen på förläggningen tycker att de bara ska återvända trots att de har rätt att få vara här under tiden. De är inte gömda, men de har inte alla rättigheter som andra har. T.o.m. asylsökande har något bättre skydd än de personer som lever här under oviss tid.

Jag vill avslutningsvis påpeka vad revisorerna har sagt. Jag nämnde det häromdagen. De säger: Om det finns hinder för verkställighet kan det samtidigt vara en grund för uppehållstillstånd. Klarare än så kan jag inte se att det kan vara.

Statsrådet säger i sitt svar att det i dag råder en väldigt svår situation i Mellanöstern och att vi inte kan avvisa dessa människor. Jag undrar då: Kommer dessa personer att få uppehållstillstånd just nu?

Anf. 47 KIA ANDREASSON (mp):

Herr talman! I det radioprogram som vi har refererat till rapporterades det som om det skulle vara klart eller bli klart att palestinier från Gaza och Västbanken skulle få permanent uppehållstillstånd. Jag blev väldigt förvånad när jag hörde det men samtidigt lättad och glad. Jag tänkte att vi då inte behövde orda så mycket här i dag om denna fråga. Men tyvärr är det inte på det sättet. Men jag hoppas ändå, som jag sade, att regeringen och statsrådet tar upp denna fråga och kanske kommer fram till detta beslut inom kort liksom när det gäller de statslösa palestinierna.

Jag har framfört budskapet här i dag klart, och mer kan jag inte säga just nu.

Anf. 48 Statsrådet JAN O KARLSSON (s):

Herr talman! Jag kommer att besöka fler av de flyktingförläggningar som vi har i Sverige. Jag kommer också att tillsammans med min kollega Mona Sahlin göra en resa i sommar till flyktingläger utomlands. Vi kommer dessutom att låta oss köras igenom en svensk flyktingmottagning, för övrigt på ett främmande språk med tolkning till svenska. Inom kort kommer jag dessutom att besöka en av våra större flyktingförläggningar ordentligt. Det kommer att bli mer uppgifter om det. Så på den punkten kan jag försäkra Magda Ayoub att jag kommer att ta varje tillfälle i akt att också skaffa mig en personlig förtrogenhet med de problem som vi här talar om. Det har för övrigt redan skett vid flera tillfällen. Ett betydande antal personer i denna situation tar dagligen kontakt med mig.

Vad beträffar ställningstaganden sade jag att Migrationsverket kan pröva och bevilja uppehållstillstånd om det visar sig föreligga verkstäl-

lighetshinder. Och regeringen kan ju inte ändra praxis, och jag kan inte gripa in och lämna besked i ärenden som ligger på Migrationsverkets bord om inte Migrationsverket överlämnar ett sådant ärende, och det har alltså icke skett. Sker det ska jag genast berätta vad beslutet blir.

På den punkten hoppas jag att mitt förslag har varit alldeles klart. Om det inte är det må Gud hjälpa mig. Men tydligare än så kan jag inte vara. Men jag säger det en gång till och långsamt.

Regeringen kan inte ändra praxis om inte Migrationsverket överlämnar ett enskilt ärende till regeringens prövning. Och så har alltså icke skett, oavsett vad som må sägas i Dagens Eko.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellation 2001/02:324 om tillverkning av fruktviner

Anf. 49 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Ola Karlsson har frågat näringsminister Björn Rosengren vilka åtgärder han avser att vidta för att underlätta för ökat företagande kring fruktvin. Arbetet i regeringen är så fördelat att det är jag som ska besvara frågan.

Grundprincipen för den svenska alkoholpolitiken är att motverka alkoholens skadeverkningar genom att bl.a. begränsa alkoholens tillgänglighet. Av den anledningen är det bara Systembolaget AB som får bedriva detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl. Systembolagets detaljhandelsmonopol ska utgöra en garant för att marknadsföring och försäljning av alkoholdrycker till allmänheten sker återhållsamt. Att öppna nya försäljningskanaler till allmänheten utanför Systembolaget skulle kunna innebära att detaljhandelsmonopolet urholkas.

Att endast tillåta gårdsförsäljning för inhemsk tillverkning av fruktviner kan dessutom EG-rättsligt uppfattas som diskriminering av utländska tillverkares produkter som endast kan säljas via Systembolaget eller via restaurang. Likaså kommer övriga inhemska alkoholproducenter, såsom ölbryggerier och sprittillverkare, av samma skäl som fruktvinstillverkarna att ställa krav på försäljning direkt till konsumenter. Jag är därför inte beredd att vidta några åtgärder för att tillåta gårdsförsäljning av fruktviner.

Anf. 50 OLA KARLSSON (m):

Herr talman! Först vill jag tacka för svaret.

Jag har sett det som en av mina viktigaste uppgifter i riksdagen att på olika sätt underlätta för företagande och för småföretag. I interpellationer, frågor och motioner har jag nämnt ett antal exempel. Men som regel har svaren från den socialdemokratiska regeringen varit negativa – så även denna gång.

Jag har som ett exempel nämnt företagare som tillverkar fruktviner och som möter ett antal problem. Jag har tagit det exemplet därför att ett av de här företagen finns i min valkrets. Jag har mött de här duktiga företagarna och tycker av tre skäl att exemplet är väldigt bra och tydligt.

För det första visar det att det finns många idéer och många möjligheter till nytt företagande som väntar på företagare.

För det andra finns det många politiska hinder som gör att företagen inte växer eller att företag inte alls kommer till.

För det tredje visar både exemplet och svaret här att regeringen är komplett ointresserad, totalt ointresserad, av att underlätta för den här typen av företag.

Exemplet är också bra därför att det visar att detta är en del av ett företagande som kommit till inte tack vare politiska subventioner och inte tack vare politiska stöd utan bara därför att politiken har tagit bort hinder. Jag tänker då på det tidigare förbudet.

Nu finns det två ytterligare hinder som man pekar på. Först gäller det då möjligheten att sälja sina produkter på tillverkningsstället – alltså vad som sker i resten av världen genom s.k. gårdsförsäljning. Varför skulle det som är möjligt och tillåtet i Finland, försäljning av fruktviner producerade på den egna gården – det gäller dock inte försäljning av andra produkter – vara omöjligt i Sverige?

En del av det totala ointresset för dessa företagare är att socialministern inte ens bryr sig om det andra problemet som jag tar upp i min interpellation – möjligheten att erbjuda provsmakning när man visar tillverkningen.

Tusentals turister vill komma och titta på det här, och de skulle vilja ha möjlighet att, i det här fallet, provsmaka tre centiliter hjortronvin. Men för att kunna få serveringstillstånd måste man bygga ett restaurangkök så att man också kan erbjuda servering av mat.

Herr talman! Jag tycker att detta är nojigt. Det borde vara mycket enkelt att förändra lagstiftningen så att man öppnar för möjligheten för de här nya företagarna att locka turister till gården och att sälja sina produkter. Därmed skapas sysselsättning, arbete och välfärd i större delar av vårt land.

Varför, socialministern, är det så omöjligt att underlätta för företagande inom det här området?

Anf. 51 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Jag borde inte behöva upplysa Ola Karlsson om att det är denna riksdag som har beslutat om den alkoholpolitik som förs i det här landet. Det var en mycket bred majoritet – egentligen var det nog bara Moderaterna som var mot – som bestämde vilka villkor vi ska ha.

En viktig del av den svenska alkoholpolitiken är just att behålla Systembolagets monopolställning när det gäller detaljhandeln. Det är klart att detta övergripande mål för att undvika att vi får framtida omfattande alkoholproblem är viktigare än att diskutera i vilken mån man kan ägna sig åt gårdsförsäljning. Det är alltså den avvägning som gjorts i Sveriges riksdag.

Jag kan förstå att den enskilde – också jag har träffat många som ägnar sig åt att producera fruktviner för försäljning på marknaden – tycker att detta är egendomligt. Men om man lite djupare resonerar kring problemställningen förstår de flesta också detta. Bara för att Ola Karlsson ska tvingas att själv reflektera tycker jag att han ska svara på följande enkla frågor: Om man tillåter försäljning av fruktviner på platsen, varför ska man då hindra en sprittillverkare, exempelvis i Malmö, att också få

sälja på platsen? Och nästa steg: Varför ska man hindra stora importörer att själva sälja om svenska producenter tillåts göra det?

Anf. 52 OLA KARLSSON (m):

Herr talman! Jag förstår att socialministern inte är intresserad av att svara vad gäller det andra problemet som jag tar upp i min interpellation. I stället för att bemöta det ställer han frågor till mig. Jag ska svara så gott jag kan.

Jag tycker inte att det kan vara ett alkoholpolitiskt problem att låta fruktvinstillverkare försälja sina produkter på tillverkningsplatsen – dvs. gårdsförsäljning. Det borde vara mycket lätt att dra en gräns mellan starksprit och vin. Jag har mycket svårt att se några alkoholpolitiskt negativa konsekvenser av att folk reser till Grythyttan och köper en flaska Grythyttan Hjortron å 140 kr. Jag tror inte att det blir en massinvasion av busslaster med människor som åker dit för att supa sig fulla på fruktvin.

I och med att gränsen dras på tillverkningsstället blir det ingen konkurrenssnedvridning. Utländska tillverkare har per definition inte möjlighet att sälja på tillverkningsstället i Sverige. Därför borde detta inte vara något problem. Det är det inte i Finland.

Det är ändå bra att vi får klara besked från socialministern. För honom väger nya företag på landsbygden som ger välfärd, sysselsättning och arbete väldigt lätt. De får gärna lägga ned bara detaljhandelsmonopolet för Systembolaget inte hotas.

Jag tycker att vad socialministern här ägnar sig åt är lite av ett cirkelresonemang om att riksdagen, på regeringens förslag, har fattat beslut och att det skulle vara ett skäl till att vi inte kan förändra reglerna och villkoren. Med det sättet att resonera – alltså att riksdagen en gång har beslutat om dagens regler – kommer vi aldrig någonsin att få bättre villkor för företagen och företagandet.

Det är beklagligt att vi inte kan få till stånd bättre villkor, särskilt som det som behövs är att ett antal hinder tas bort. Det behövs inga statliga stöd och inte heller bidragsmiljoner eller subventioner. Det enda som behövs för att få fler företag och fler jobb inom det här området är, som sagt, att några hinder tas bort, men det är socialministern inte beredd att göra.

Anf. 53 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Jag vet inte i vilken mån Ola Karlsson har varit egenföretagare, men jag har varit det inom detaljhandeln. Jag har som egenföretagare som sålde ost ägnat mig åt att fundera på problemet att även sälja vin. Jag lärde mig framför allt att det var en frågeställning som egentligen inte var relevant för min framgång som detaljhandlare. Vad det handlade om var att få möjlighet att sälja det jag sålde, att se till att jag nådde mina kunder och att se till att det de köpte var de nöjda med.

Jag tror att det är likadant för dem som ägnar sig åt att tillverka vin, fruktviner eller alkohol i Sverige – både bryggerier och sprittillverkare. Förutsättningen för att de ska bli framgångsrika är att de faktiskt når marknaden, får en distribution för sina produkter som fungerar och att deras varor finns i det svenska detaljhandelssystemet, dvs. på Systembolaget. Det är jätteviktigt att de får rejäla chanser till detta.

Jag tror att det är en återvändsgränd att tro att det handlar om att de ska få sälja från gården och att det skulle vara lösningen på deras problem. Snarare riskerar vi att komma in, precis som Finland för övrigt just nu gör, i en diskussion om huruvida man kan behålla monopolet för den här typen av försäljningar. Det går inte att dra gränsen vid att säga till den enskilde att producera på hemmaplan eller att dra gränsen vid fruktviner och starkare alkoholsorter. Sannolikt får vi problemet att vi då har brutit monopolet och därmed får ändra inriktningen på alkoholpolitiken. Det är ju därför vi håller fast vid den.

Vi ska naturligtvis se till att nya företag har en chans att utvecklas, men jag tror att det är ett sidospår att diskutera om man ska få sälja.

Detsamma är problemet med provsmakningen. När vi diskuterade detta var vi från regeringens sida beredda att ändra de regler som faktiskt hänger ihop med gävoreglerna. Vi konstaterade då att börjar vi med detta är risken mycket stor för att vi öppnar för avarter som är svåra att förhindra. Inte ens detta är avgörande för de företag som arbetar på marknaden. Vi tror att de kan ha framgång ifall de behandlas bra av detaljhandelsmonopolet, ifall de kommer till marknaden och får möjlighet att sälja sina produkter. Det är viktigt att slå vakt om.

Anf. 54 OLA KARLSSON (m):

Herr talman! Jag kan avslöja att jag i mitt civila liv är skogsbonde och därmed tvungen att upprätta en N 2-bilaga i deklarationen. Så hos skattemyndigheten klassas jag som någon typ av företagare.

Jag tycker att det var väldigt intressant att höra att socialministern tidigare i sitt liv funderat på att sälja vin inom detaljhandeln. Det tror jag är en nyhet för de flesta.

Socialministern sade att det var viktigt för företagarna dels att nå sina kunder, dels att få en distribution. Visst är det så, och det är därför jag vill ta bort hindren för att de lättare ska nå kunderna. Reglerna innebär att man har bara en monopolist att förhandla med, en monopolist att sälja sina produkter till. Vad har denna monopolist, som då ska hantera tusentals sorter i ett mycket stort utbud, för intresse av att skylta, marknadsföra och lyfta fram den här produkten? Nej, nästan inget. Det syns också normalt vid placeringen av de svenska fruktvinerna i Systembolagets butiker.

Det här handlar om att ge företagarna en möjlighet till den distributionskanal som innebär att man når sina kunder och som är det vanliga i praktiskt taget resten av världen som sysslar med tillverkning av vin och fruktviner. Den möjligheten vill socialministern förneka dem.

Jag ska ta med det här budskapet hem till dem i min valkrets som tycker att det är bra med fler företagare i glesbygd. Den rätten förnekar socialministern dem.

Anf. 55 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Jag ska bara påpeka att jag som osthandlare funderade över möjligheten och accepterade det regelverk som finns och som säger att det trots allt inte är osthandlares sak att göra detta. Det är alldeles utmärkt om man som osthandlare kan konstatera att det finns ett välsorterat Systembolag runt hörnet och att man kan hänvisa kunderna dit. Jag accepterade det efter att ha reflekterat över den ordning som vi har, för

jag tror att den är bra för svensk alkoholpolitik och svensk folkhälso- politik.

Jag tror att det är fullt möjligt också för dessa småföretag som Ola Karlsson talar sig varm för att utvecklas och nå marknaden med det system vi har. Jag tror alltså inte att det är avgörande för deras framtid att de får möjlighet att sälja eller att göra provsmakningar på platsen. Jag tror att det svenska Systembolaget är öppet för att se till att också dessa företag når framgång ifall de har bra produkter till bra priser att sälja.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på interpellation 2001/02:336 om behovet av geriatriker

Anf. 56 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Désirée Pethrus Engström har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att säkerställa tillgången på geriatriker under de närmaste åren.

I Sverige har äldre människor i dag möjligheter att få både avancerade medicinska insatser inom akutsjukvården och omfattande vård- och omsorgsinsatser i det egna hemmet eller i ett särskilt boende. Detta måste ses som en mycket positiv utveckling. En följd av den snabba medicinska och medicinsk-tekniska utvecklingen är dock att vårdtiderna vid sjukhusen har blivit kortare. Ädelreformen har också inneburit att vårdinsatser för äldre i ökad utsträckning ges utanför den slutna vården. Detta ställer stora krav på landstingens och kommunernas primärvård, inte minst dess förmåga att samverka kring vården av de äldre.

En av flera viktiga förutsättningar för att primärvården ska ges rimliga möjligheter att fylla sin funktion som basen i hälso- och sjukvården är att antalet läkare i primärvården ökar. Med en ökad läkartäthet i primärvården skapas praktiska förutsättningar för alla invånare att etablera en fast kontakt med en familjeläkare. En relation mellan patient och läkare som präglas av ömsesidigt förtroende ökar förutsättningarna för goda behandlingsresultat. Landstingen har tyvärr haft svårigheter att tillgodose behoven av läkarnas insatser och medverkan i den kommunala primärvården. Trots att olika åtgärder vidtagits och förbättringar uppnåtts på detta område finns det fortfarande brister som regeringen vill rätta till.

I den nationella handlingsplanen för utveckling av hälso- och sjukvården har regeringen bedömt att antalet specialister i allmänmedicin måste öka under de närmaste åren. Landstingsförbundet svarar därför, enligt det avtal om utvecklingsinsatser inom vården och omsorgen för åren 2002–2004 som regeringen, Landstingsförbundet och Svenska Kommunförbundet enats om, för att läkartätheten inom primärvården förstärks.

Även om man stärker och förbättrar familjeläkarnas insatser i vården och omsorgen för de äldre, finns det självklart behov av annan specialistkompetens för att tillgodose de äldres skiftande behov. Geriatrikernas roll som specialister på åldrandets sjukdomar är oerhört viktig, inte minst för de många multisjuka äldre och äldre med olika demenssjukdomar, vilket ibland fordrar en fördjupad kompetens. Dessvärre tycks intresset för att specialisera sig och arbeta inom geriatriken inte ha varit tillräckligt

stort. Här har landstingen ett stort ansvar för att på olika sätt förbättra arbetsvillkoren för att göra geriatriken till ett attraktivt område som också lockar flera yngre läkare att utbilda sig och arbeta inom.

För att underlätta landstingens möjligheter att rekrytera läkare i framtiden, inte minst geriatriker och specialister i allmänmedicin, sker nu en kraftig utökning av antalet platser i läkarutbildningen. Antalet läkare som utexamineras kommer därför om några år att ha ökat från dagens ca 800 till ca 1 000 per år. Detta tillsammans med det värdefulla tillskott till vården som den ökande andelen läkare med utländsk utbildning utgör förbättrar möjligheten att rekrytera läkare väsentligt.

Enligt hälso- och sjukvårdslagen ska det i landstingen finnas möjligheter till anställning för läkares specialiseringstjänstgöring i en omfattning som motsvarar det planerade framtida behovet av läkare med specialistkompetens i klinisk verksamhet. Detta är huvudsakligen ett ansvar för landstingen. I syfte att stödja landstingen i denna planering har Socialstyrelsen till uppgift att verka som ett nationellt planeringsstöd för läkarförsörjningen. Styrelsen ska fortlöpande ta fram underlag för bedömningen av hälso- och sjukvårdens behov av läkare, särskilt läkare med specialistkompetens, såväl nationellt som lokalt och regionalt. Landstingen beslutar utifrån detta hur många tjänster, och inom vilka specialiteter, som man ska utlysa för att kunna tillgodose behovet.

Jag tror att det är genom samverkan mellan Socialstyrelsen, sjukvårdshuvudmännen och de universitet som utbildar läkare som vi kan se till att de som nu utbildas till läkare får en bra vägledning för att kunna välja rätt inriktning för sitt framtida arbete.

Anf. 57 DÉSIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd):

Herr talman! Jag vill tacka socialministern för svaret på min interpellation.

Den fråga jag har ställt är alltså vilka åtgärder statsrådet avser att vidta för att säkerställa tillgången på geriatriker, dvs. läkare som är specialister på äldres sjukdomar, under de närmaste åren. Det svar som jag har fått är att det naturligtvis behövs geriatriker. Där är vi överens.

Men sedan blir svaret att det främst behövs fler allmänläkare och familjeläkare på vårdcentralerna och att man därför ska utöka antalet läkarplatser i utbildningarna.

Vidare anför ministern att det nog är så att intresset för geriatrik dessvärre inte är tillräckligt stort. Då kan man fråga sig varför.

Ministern menar vidare att Socialstyrelsen ska ta fram fortlöpande underlag för bedömningen av hälso- och sjukvårdens behov av läkare, särskilt då specialistläkare, såväl nationellt som regionalt. Sedan beslutar landstingen utifrån det hur många tjänster och inom vilka specialiteter som tjänster ska utlysas för att kunna tillgodose behovet.

Då kan man ställa sig frågan vilka framräkningar som Socialstyrelsen har gjort av behovet av geriatriker. Om 30 år kommer 25 % av Sveriges befolkning att vara över 65 år. De som är över 80 år kommer då också att bli fler, dvs. de som i dag behöver medicinskt kompetent personal i både den kommunala och den landstingskommunala vården. Jag har, så långt som jag har kunnat ta reda på i efterforskningar på Socialstyrelsen och Landstingsförbundet, inte kunnat hitta några sådana framräkningar av behovet av geriatriker framöver, vilket oroar.

Jag blir därför beklämd och förundrad när det gäller vad regeringen egentligen gör för att få fram fler geriatriker. Man säger att man ska ta fram fler familjeläkare. Och resten får vi väl se hur det går med – eller vad är det som gäller?

Enligt min mening räcker det inte med familjeläkarkompetens i alla lägen, även om många av de läkarna är duktiga. Det verkar inte finnas ett tryck i den här frågan från regeringen. Syftet med min interpellation i dag är att trycket ska öka på att ta fram beräkningar av hur många geriatriker som behövs framöver, och att ministern nu på allvar ska börja jobba med den här frågan. Andelen äldre ökar, och de har också rätt till specialistkompetens. Vad säger ministern? Har äldre rätt till geriatrikerkompetens? Har framräkningar av behovet gjorts?

Anf. 58 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Jag är rädd för att Désirée Pethrus Engström gör sig skyldig till samma misstag som många andra gör när man diskuterar äldrevården. Äldre människor behöver först och främst en familjeläkare, en specialist i allmänmedicin. Det är viktigt att inse att det inte är så att bara för att man är över 65 år och får ont i knät eller ont i magen skulle man behöva en geriatriker. Det viktigaste är att vi ser till att det finns familjeläkare som arbetar i äldrevården och som ger den medicinska kompetens som behövs för att äldrevården ska fungera. Det är det jag försöker påpeka.

För en rad sjukdomar som är speciella för de äldre behövs det specialistkompetens, nämligen i geriatri. Men det är viktigt att konstatera att det inte är så att bara för att man är 65 år ska man tvingas söka en geriatriker. Det viktigaste för svensk sjukvård är att det finns tillräckligt många allmänläkare.

Man kan konstatera att det har skett ett enormt tillskott när det gäller allmänläkare. I dag presenterar Landstingsförbundet en sammanställning som visar att man mer än väl har nått de mål som vi satte upp i handlingsplanen för hälso- och sjukvårdens utveckling. Enligt den skulle det vid årsskiftet ha funnits 4 520 allmänläkare. Då skulle man ha rekryterat 230 nya läkare förra året för att ha den rekryteringsnivå som krävs för att det ska tillgodose behovet. Det visade sig att man vid årsskiftet nu hade nått nästan 4 900 allmänläkare. Rekryteringen av allmänläkare har alltså ökat mycket kraftigt. Det pågår en mycket snabb rekrytering av allmänläkare i primärvården.

När det sedan gäller kompletteringen av specialistkompetens för äldresjukdomar kan vi konstatera att det inte har skett samma ökning. Det var lika stor rekrytering av geriatriker 2001 som det har varit de senaste åren. Vi måste försöka bedöma hur primärvården och övriga läkare fungerar och hur man samverkar i äldreomsorgen för att få veta exakt hur många som behövs. Ingen kan i dag ange hur många geriatriker som behövs. Nu jobbar Socialstyrelsen med detta och kommer att redovisa en bedömning av hur stort behovet är. Vad man då kommer att ta hänsyn till är tillgången till specialister i allmänmedicin i äldreomsorgen. Då vet vi hur stort behovet av komplettering är.

Gör inte misstaget att bedöma de medicinska insatserna i äldrevården bara med utgångspunkt från hur många geriatriker vi har. Det är den samlade läkarkompetensen som är viktig för att äldreomsorgen ska fun-

gera. När vi vet hur den kommer att se ut kan vi också bedöma behovet av geriatriker.

Den allmänna bilden är att det utbildas för få och att de specialistbevis som utfärdas för geriatriker – jag tror att det var 42 stycken förra året – är i underkant och att det behövs fler. Det gäller att se till att fler utbildar sig till denna kompetens. Exakt hur många vi behöver avgörs av hur vi bedömer det allmänna läkarbehovet. Just nu ser det väldigt bra ut när det gäller rekryteringen av allmänläkare – mycket bättre än vad vi vågade hoppas när vi antog hälso- och sjukvårdens handlingsplan.

Anf. 59 DÉsirÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd):

Herr talman! Jag är självfallet medveten om att många behov hos de äldre, framför allt hos dem som är pigga och krya, kan klaras med familjeläkare. Problemet är bara att många är svårt sjuka.

Jag skulle vilja läsa en liten notis från Äldrecentrum, som ministern säkert känner till. Överläkare Göran Selander säger så här:

Att läkarförsörjningen till den kommunala äldrevården mångenstädes är otillräcklig är väl känt. Varför? Jo, äldrevården ligger tyvärr i marginalen för landstingsverksamheten och vårdprofessionerna. Den har ingen status och prioriteras inte. Det är något som får komma på tal när den akuta somatiska sjukvården fått sitt. En kår av geriatriska specialister växte fram under ett par decennier i slutet av 1900-talet, med en stark känsla för äldre medicin. Men den upplever sig fortfarande i marginalen, där den över huvud taget finns kvar. Rekryteringen blir därefter. Familjeläkare har blivit begreppet på modet, men ibland undrar man om de äldsta och sjukaste räknas till familjen. Kan man inte ta sig till vårdcentralen med sin skröpliga kropp får det anstå, eller så åker man spontant till sjukhusakuten.

Det är precis detta som vi vill motverka, dvs. att man åker till akuten i onödan därför att familjeläkaren kanske inte alltid klarar de svårt sjuka.

Ädelreformen trädde i kraft 1992, alltså för tio år sedan. Över en natt blev de många långvarigt sjuka och handikappade förvandlade från patienter i behov av vård och omsorg till boende, klienter, hjälptagare, biståndstagare m.m. Visst var det bra tänkt att man skulle avmedikalisera vården kring de äldre. Men många av dem som var svårt sjuka hamnade nu i kommunernas verksamhet utan hög medicinsk kompetens. De sjuka äldre har ofta en mångfasetterad och komplicerad sjukdomsbild, ofta med tre fyra aktiva åkommor. Det krävs då kompetens på äldres sjukdomar och på hur mediciner påverkar äldre, därför att de påverkar olika.

Det som förvånar är att ministern accepterar att våra äldre har en mycket orättvis och ojämн tillgång till specialister inom geriatrik i dag. Snittvårdtiden på sjukhusen har minskat från 14 till 4 dagar, vilket innebär att våra äldre snabbt skrivs ut trots stora vårdbehov. Det är här jag menar att det inte klaras bara genom familjeläkare fyra timmar i veckan på äldreboendet, som är det vanliga.

Det innebär också att forskningen kring de äldres sjukdomar kommer att minska om ingenting görs. Vissa får aldrig träffa geriatriker om de inte kommer in på sjukhus. Andra får träffa dem ibland. Andra kan träffa dem dygnet runt, som på Stora Sköndal. Det är inte alltid vårdbehovet som styr.

Prot. 2001/02:94
12 april

Svar på
interpellationer

I dag finns det i Stockholm flera nya projekt på gång som ska förbättra tillgången till geriatriker. Men kommer vi då att ha fler geriatriker framöver? Kommer de att finnas om 30 år? När vi diskuterar specialister, vilka som ska finnas kvar framöver, kommer geriatrikerna att finnas och vara en stor tillgång i vårt samhälle? Kan ministern säga om våra äldre kommer att få möta specialister på äldres sjukdomar, dvs. geriatriker, i framtiden?

Anf. 60 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Om jag hade frågat Désirée Pethrus Engström för några dagar sedan hur många allmänläkare som rekryterades förra året, tror jag inte att hon hade vågat svara eller så hade hon säkerligen blivit överraskad över det faktiska svaret. Det rekryteras nu allmänläkare till svensk sjukvård i en takt som skedde bara under något år i början av 90-talet. I huvudsak rekryteras de för att primärvården ska fungera som det stöd för äldreomsorgen den är avsedd att vara enligt ädelreformen. De rekryteras för att kunna erbjuda de äldre regelbunden kontakt med läkare, för att det ska finnas läkare på äldreboendena men också hos människor som bor kvar i sina bostäder.

Det är viktigt att förändringen sker. Vi får ökade medicinska insatser, ökad läkarmedverkan i äldreomsorgen, och det sker nu i en glädjande utsträckning. Det är viktigt att vi noterar detta.

Till äldrevården hör också naturligtvis de enskilda patienternas rätt att få specialistbehandling. Men det kan handla om specialister av många olika slag, inte bara geriatriker. Det handlar om specialister på många sjukdomsområden, många diagnoser, som ska finnas tillgängliga inom sjukvården. Vi behöver fler geriatriker. Men om äldrevården ska fungera krävs det framför allt specialister i allmänmedicin som står till förfogande som stöd för sjuksköterskorna och övrig personal på de särskilda boendena. Det är det som nu sker.

Vi behöver också fler geriatriker. Det tycks alla vara överens om. Exakt hur många som behövs och hur stort utbildningsbehovet är kan vi inte riktigt avgöra förrän vi vet exakt hur stor den övriga läkarmedverkan är. Utan specialister i allmänmedicin, utan familjeläkaren i äldreomsorgen, kommer vi aldrig att få äldreomsorgen att fungera. Det är det jag försöker påpeka.

Nu tillträder ett antal geriatriker. Jag berättade att det handlar om ett fyrtiotal bevis som utfärdades förra året. Sannolikt behöver den siffran öka. Det gäller för landstingen och för sjukvårdshuvudmännen, likväl som för kommunerna som är engagerade i frågan, att stimulera unga medicinstuderande att söka sig till äldrevården och bli specialister inte bara i allmänmedicin utan faktiskt också i geriatrik.

Gör inte problemet med äldreomsorgen till ett problem bara om tillgången till geriatriker. Det här handlar om den allmänna läkarmedverkan. Vi borde gemensamt kunna glädjas över att det nu sker en tillströmning till primärvården av läkare som vi inte har sett maken till på många år.

Anf. 61 DÉSIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd):

Herr talman! Vi pratar förbi varandra. När jag frågar om geriatriker får jag till svar att det kommer fler allmänläkare. Det är här jag känner en viss oro. Jag inser att det behövs fler allmänläkare i vården, men det

behövs också geriatriker. Jag tycker inte, tyvärr, att svaret jag har fått här i dag ger mig trygghet att säga till de äldre att de kommer att få se fler geriatriker för dem som är svårast sjuka framöver.

Regeringen måste ta frågan på större allvar. Visst ska det finnas allmänläkare, men geriatriker har en specialistkompetens och kan forska vidare på äldres sjukdomar. Annars kommer den forskningen att dö ut. Geriatriker behövs som komplement till familjeläkarna.

Frågan är hur socialministern kommer att agera för att det ska bli fler geriatriker och inte bara svara att det behövs fler allmänläkare. Då måste man börja med att noggrant beräkna hur stort behovet kommer att vara framöver. Där får jag lite diffusa svar angående hur dessa beräkningar kommer att tas fram. Man säger att Socialstyrelsen är på gång. Men det här borde väl ha gjorts för länge sedan? Det har gått tio år sedan ädelreformen genomfördes.

Regeringen behöver sätta ned foten om hur vården för de äldre ska se ut framöver. Det är en övergripande fråga som måste lösas nationellt.

För det första: Ta fram beräkningar av behovet och ta frågan på allvar! För det andra: Se över frågan om hur samverkan mellan kommun och landsting ska fungera kring äldre med stora medicinska behov! För det tredje: Fundera över hur det ska bli mer attraktivt att bli geriatriker framöver! Då går det inte att säga att det behövs fler allmänläkare, utan då måste det framgå att det finns ett stort behov av geriatrisk kompetens i äldrevården.

Anf. 62 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Jag försökte påpeka att när det gäller bedömningen av hur många geriatriker det behövs ligger ansvaret hos sjukvårdens huvudmän. De ska göra bedömningen i samverkan med Socialstyrelsen och naturligtvis också i samverkan med utbildningsanstalterna när de kan se vilka behov som finns i äldrevården.

Det är väl inte oävet att påpeka att de stora bristerna i svensk äldreomsorg de senaste åren faktiskt har varit tillgången till allmänläkare. Det är där det har varit en skriande brist. Där har man inte kommit i kontakt med läkare. Nu sker detta. Nu finns det en möjlighet att göra en klokare bedömning av hur många geriatriker vi behöver för att komplettera allmänmedicinen. Det arbetet pågår. Exakt hur många det är vet vi inte, men sjukvårdshuvudmännen, Landstingsförbundet och även Socialstyrelsen arbetar med den frågan.

Nu har vi dessbättre inte någon kommandostat som gör att regeringen talar om att det ska vara två där eller en där. Det här beror på hur sjukvårdshuvudmännen i samarbete med kommunerna gör sina bedömningar. Jag är alldeles övertygad om att när man nu har fått fart på utvecklingen av primärvården och fått fler allmänläkare är det lättare att bedöma vilket behov som finns av geriatriker och vad som behöver göras för att locka fler. Det är det jag har försökt att förklara. Jag är alldeles övertygad om att vi kommer att få se fler geriatriker, att sjukvårdshuvudmännen anstränger sig mer och att de samverkar med kommunerna för att erbjuda rimliga arbetsvillkor.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2001/02:94
12 april

*Svar på
interpellationer*

12 § Svar på interpellation 2001/02:339 om fri rörlighet av varor inom EU

Anf. 63 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Anne Ludvigsson har frågat statsrådet Leif Pagrotsky vad han avser att vidta för åtgärder för att statens myndigheter såsom Riksförsäkringsverket, affärsdrivande verk och bolag agerar i överensstämmelse med EG-rätten så att den fria rörligheten av varor inom EU underlättas till nytta för konsumenterna. Eftersom frågeställaren främst tar upp Riksförsäkringsverket och prissättningen av läkemedel och detta faller under Socialdepartementets ansvarsområde kommer jag att besvara interpellationen.

Anne Ludvigsson har i sin interpellation som exempel på myndighet som agerar i strid med EG-rätten angivit Riksförsäkringsverkets agerande i samband med prissättningen av parallellimporterade läkemedel. Som frågeställaren påpekar har det framförts kritik från kommissionens sida rörande prissättningen av parallellimporterade läkemedel i Sverige. Jag vill inledningsvis betona att parallellimport av läkemedel är viktig eftersom den ofta bidrar till ökad konkurrens och lägre priser. Som Anne Ludvigsson påpekar har regeringen underkänt Riksförsäkringsverkets tidigare praxis att schablonmässigt åsätta parallellimporterade läkemedel ett 10 % lägre pris än motsvarande direktimporterade läkemedel. Riksförsäkringsverket har därefter ändrat sina regler för prissättning av parallellimporterade läkemedel och prövar nu varje läkemedel individuellt. För närvarande pågår det en dialog mellan kommissionen och regeringen i fråga om prissättning av parallellimporterade läkemedel. I samband med detta har regeringen till kommissionen kommunicerat uppgifter om Riksförsäkringsverkets ändrade praxis. Vad denna dialog kommer att utmynna i kan jag inte föregå här.

Som Anne Ludvigsson känner till beslutade riksdagen den 5 april i år om regeringens proposition *De nya läkemedelsförmånerna* (prop. 2001/02:63). Propositionen innehåller bl.a. förslag om att en ny myndighet, Läkemedelsförmånsnämnden, inrättas. Den nya myndigheten får till uppgift att fatta beslut om pris och subventionering av produkter inom läkemedelsförmånen. Regeringen bedömer att i samband med subventioneringsbeslut i nämnden bör inte samma höga krav i fråga om utredning gälla för den som marknadsför ett parallellimporterat läkemedel som för den som marknadsför det av nämnden ursprungligt subventionerade läkemedlet.

De uppgifter som Riksförsäkringsverket har gällande prissättning av läkemedel kommer att flyttas till den nya myndigheten. I och med att Riksförsäkringsverket inte kommer att ha ansvar för prissättningsbeslut efter den 1 oktober 2002 kommer denna fråga att komma i ett nytt läge.

Vidare kan jag även informera om att regeringen nyligen har tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att genomföra en översyn av prissättningen av produkter inom läkemedelsförmånen. Den nuvarande lagregleringen i fråga om prisreglering av varor inom läkemedelsförmånen är kortfattad och kan behöva kompletteras med ytterligare bestämmelser. I arbetsgruppens uppdrag ingår även att överväga om det är möjligt och lämpligt att införa ett förenklat prissättningsförfarande för generiska och parallellimporterade läkemedel.

Slutligen vill jag påpeka att regeringen anser att det är av största vikt att svenska myndigheter följer EG-rättens bestämmelser. Av regeringsformen framgår dock att förvaltningsmyndigheterna tillförsäkrats självständighet gentemot regeringen i ärenden som rör myndighetsutövning mot enskild, varför jag varken kan eller får uttala mig angående myndigheters bedömningar i enskilda ärenden. Allmänt kan sägas att för det fall svenska regler ger utrymme för tolkningar i strid med EG-rättens bestämmelser kan de svenska reglerna komma att behöva förtydligas.

Prot. 2001/02:94
12 april

*Svar på
interpellationer*

Anf. 64 ANNE LUDVIGSSON (s):

Herr talman! Tack för ett bra och konkret svar, socialministern!

Utgångspunkten för min interpellation är att man för konsumenternas bästa ska utnyttja den konkurrens som finns genom parallellimport, att den inre marknaden ska fungera och att småföretag inte ska utsättas för hinder som strider mot EG-rätten. Jag är glad över att det också är socialministerns och regeringens ambition, vilket tydligt framgår i svaret på interpellationen.

Kostnaden för läkemedel är en stor och ökande utgift i statens budget. Det är därför viktigt att beakta alla möjligheter till besparingar som finns. Konkurrensen ökar om vi undanröjer de hinder som finns för fri rörlighet av varor, och vinnare är konsumenterna i EU. Men en genomläsning av Riksförsäkringsverkets definition och tolkning av sitt uppdrag ger vid handen att man verkar ta mycket begränsad hänsyn till att Sverige är med i EU och att vi därmed har åtagit oss att följa den europeiska lagstiftningen. Det är inte alla gånger vi tycker att den här lagstiftningen är bra. Ibland kanske vi t.o.m. ogillar den, men då får vi verka för att ändra regelverk. Vi får inte bryta mot lagstiftningen. Det är ju en grundläggande del i demokratin. Det är angeläget att den inre marknaden och därmed den fria handeln fungerar. Artikel 28 i Romfördraget ska naturligtvis följas.

Riksförsäkringsverket ska arbeta för att minska kostnaderna för patienter och skattebetalare, men det innebär inte att RFV får bryta mot EU:s grundtanke om fri rörlighet för varor och tjänster. Om RFV har godkänt ett pris för ett läkemedel ska det egentligen inte finnas något som hindrar ett annat företag att sälja samma läkemedel inom ramen för förmånssystemet, så länge det andra företaget inte begär ett pris som överstiger det ursprungliga priset. Och i regeringens svar på kommissionens motiverade yttrande anges tydligt att det inte finns något som förhindrar att en parallellimportör får samma pris.

Regeringen har, som socialministern skriver i svaret, underkänt Riksförsäkringsverkets praxis med den s.k. tioprocentsregeln. RFV har också förändrat sina regler. Det är viktigt att det som den svenska regeringen anför följs av ansvarig myndighet, i detta fall Riksförsäkringsverket.

Jag vill fråga socialministern: På vilket sätt vägs de EG-rättsliga aspekterna in i det arbete som nu pågår i den här arbetsgruppen inom Regeringskansliet med att utforma nya föreskrifter för prissättning av läkemedel? Jag undrar också hur det är med detta inför den nya myndighetens tillsättande.

Anf. 65 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Det är ganska viktigt att konstatera att de regler som Riksförsäkringsverket följde tidigare inte var alldeles entydiga. Man hade inte en automatisk regel om att priset skulle sättas 10 % lägre, vilket har påpekats. Däremot är det uppenbart att man arbetade med detta som utgångspunkt när man fastställde priserna. Detta är nu borta. Man prövar varje läkemedel för sig, och man följer inte några schablonregler. Det är en viktig princip i framtiden, dvs. att man bedömer varje läkemedel för sig.

När man sedan bedömer vad som är ett acceptabelt pris följer man således de allmänna regler som gäller för att bedöma läkemedel. Det är ganska omfattande bedömningar som görs. Men när det gäller ett parallellimporterat läkemedel och det direktimporterade läkemedlet eller det i Sverige producerade läkemedlet redan är godkänt säger man från Riksförsäkringsverket att man inte kommer att kräva samma omfattande undersökningar för att bedöma priset. Det innebär förhoppningsvis att vi får räkna med att vi i framtiden kommer att ha fler parallellimporterade läkemedel, att de kommer att erbjuda en bättre konkurrens och därmed också en ökad prispress när det gäller läkemedelskostnaderna.

Från den 4 maj förra året fram till den 20 mars i år – efter att man ändrade praxis – har Riksförsäkringsverket fattat 1 017 beslut om pris på parallellimporterade läkemedel, enligt uppgifter jag har fått. När det gäller den största andelen handlar det just om prissänkningar till följd av konkurrens på marknaden. Merparten av besluten handlade alltså om att sänka priserna. Samtliga prissänkningar har dessutom initierats av företagen själva. Men man påpekar att besluten numera också kan handla om att man godkänner pris som är högre än för det direktimporterade läkemedlet. Jag kan inte riktigt bedöma vad det beror på, men det är uppenbart att också parallellimporterade läkemedel kan föranleda ett högre pris, och det har godkänts. Det har funnits särskilda skäl till det. Men i flera fall har prissänkningen varit betydligt större än 10 %. Det har faktiskt handlat om ett stort spann. Något läkemedel har fått ett pris som är 40 % högre än priset för det direktimporterade, och något läkemedel har fått ett pris som är 43 % lägre än priset för det direktimporterade läkemedlet. Då ska man veta att det i flertalet fall har handlat just om prissänkningar.

Den redovisning som Riksförsäkringsverket har skickat till departementet har nu skickats vidare till kommissionen. Kommissionen kommer att göra en bedömning av om det nya regelsystemet och de nya regler som Riksförsäkringsverket följer är i linje med EG-rätten. Vi har också redovisat det beslut som riksdagen har fattat om en ny förmånsnämnd och vilka regler som kommer att gälla för detta. Vi avvaktar naturligtvis svaret.

Vi har samma uppfattning, nämligen att parallellimport leder till pressade priser. Det är viktigt att vi underlättar för de företag som parallellimporterar läkemedel, så att vi får en press på läkemedelskostnaderna.

Anf. 66 ANNE LUDVIGSSON (s):

Herr talman! Tack för den här informationen! Det som ministern har sagt understryker vikten av parallellimportörernas arbete just när det gäller konkurrensen.

Riksförsäkringsverket presenterade i förra veckan en undersökning där läkemedelspriserna i Sverige och andra europeiska länder jämförs. Resultatet är att priserna i Sverige ligger något lägre än genomsnittet för de övriga länderna i undersökningen. Det är mycket positivt. Men det är intressant att konstatera att det, vad jag förstår, inte togs någon hänsyn till parallellimport i den här undersökningen, trots att det handlar om ungefär 10 % av läkemedelsförsäljningen i Sverige. Om parallellimport hade inkluderats hade prisdifferensen kanske varit ännu större. Det lyfts inte heller fram vilken effekt som hotet från parallellimportörernas verksamhet har haft för prissättningen av läkemedel. Att läkemedelsbolagen alltmer börjar införa s.k. Europapriser kan ju vara en följd av konkurrensen från parallellimporten – troligen är det så.

Vi är ju överens om att det är av yttersta vikt att få ut en så hög välfärd som möjligt av de resurser som avsätts till hälso- och sjukvården och läkemedelsförmånssystemet. Då blir man ju lite oroad av att Riksförsäkringsverket som jag ser det, åtminstone tidigare, har hanterat parallellimportörerna lite styvmoderligt. De är ju av så stor vikt när det gäller konkurrensen och sänkningen av läkemedelskostnaderna.

När regeringen besvarade kommissionens motiverade yttrande anförde regeringen just att ändringarna i föreskrifterna avser att garantera att varje ansökan om fastställande av pris på läkemedel prövas individuellt efter objektiva och kontrollerbara kriterier. Det är väldigt bra, men det kan ställas mot vad RFV har anfört vid ett möte med parallellimportörerna. Man sade att man ibland är tvungen att straffa ut en parallellimportör genom att sätta ett för lågt pris, för att veta var gränsen går. Det tycker jag låter lite oroväckande i det här sammanhanget. Det kan ju inte stå i överensstämmelse med en prissättning efter objektiva och kontrollerbara kriterier. Jag vet att ministern inte kan gå in i enskilda ärenden, så jag räknar inte med något svar på den punkten.

Men jag vill, som sagt, poängtera vikten av parallellimportörernas verksamhet. Den är så viktig att den inte får begränsas. Det skulle få stora konsekvenser för läkemedelskostnaderna. Läkemedelsbolagen börjar, som tidigare nämnts, införa Europapriser, bl.a. för att minska parallellimportens betydelse. Det visar att hotet från parallellimportörernas verksamhet är viktigt. Eftersom parallellimportörerna generellt sett är små handelsföretag med små marginaler är det viktigt att det här regelverket fungerar. Jag vill därför fråga socialministern på vilket sätt man ytterligare kommer att underlätta för parallellimport på den svenska läkemedelsmarknaden. Jag fick delvis svar i det förra anförandet.

Anf. 67 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Jag har förstått att prissättning på läkemedel är en mycket komplicerad procedur. Först och främst talar vi inte om någon faktiskt fungerande marknad, eftersom det i huvudsak är subventionerade produkter det handlar om. Det innebär att samhället har ett stort ansvar för att åsätta läkemedlet ett pris som är försvarbart ur samhällets synpunkt men också acceptabelt ur producentens synpunkt. Det ska rymma ett stort forskningsinnehåll, i alla fall under den tid man har ensamrätt till eller patent på läkemedlet. Det ska täcka kostnader tillbaka i tiden, likaväl som det ska garantera en fortsatt utveckling av forskning och av de producerande företagen. Man ska göra en bedömning av vad läkemedlet

kan betyda för den svenska hälsovården och också jämföra med kostnader för alternativa behandlingar och terapier. Det är alltså väldigt svårt.

Detta är naturligtvis också den viktigaste förklaringen till att Riksförsäkringsverket tidigare hade hållningen att ett parallellimporterat läkemedel borde kunna åsättas ett 10 % lägre pris än det direktimporterade.

Det viktigaste nu är att man inte ska särbehandla gruppen av läkemedel som är parallellimporterade. De ska bedömas var för sig och på samma sätt som andra läkemedel. Det som skiljer är att ursprungsläkemedlet, det direktimporterade, redan är godkänt, vilket innebär att man kan behandla det något annorlunda. Men utgångspunkten ska vara denna. Det betyder att man kan acceptera att ett parallellimporterat läkemedel av något skäl kan åsättas ett högre pris, likaväl som man kan hoppas – vilket vi vet att det innebär i de flesta fall – på ett väsentligt lägre pris. Man har alltså inte någon schablonbedömning.

Vi ser fram emot vad kommissionen kommer att säga när den tar del av den dokumentation vi har skickat, som Riksförsäkringsverket har stått för, likaväl som den information vi ger om den nya läkemedelsförmånsnämndens hantering av prissättningen. Jag hoppas att vi med det nya regelverket lever upp till de krav som EG-rätten ställer. Skulle det visa sig att man har påpekanden är vi dock beredda att ta hänsyn till de synpunkterna, eftersom vi vill ha en så öppen konkurrens som möjligt när det gäller läkemedel.

Anf. 68 ANNE LUDVIGSSON (s):

Herr talman! Som framkommit när vi har diskuterat detta utgör parallellimportörerna av läkemedel den enda konkurrens som finns på marknaden för originalläkemedel. Därför är det oerhört viktigt att denna konkurrens fungerar.

Ett sätt att stärka konkurrensen och därmed sänka läkemedelskostnaderna för patienterna och för förmånssystemet är att underlätta för parallellimporten att så snabbt som möjligt få börja sälja, så att lägre priser snabbt blir en realitet. I dag ser vi att ansökningar för parallellimport ibland tar lika lång tid som för direktimportörer trots att det, precis som ministern anför, inte behövs någon hälsoekonomisk eller medicinsk bedömning på samma sätt. Det är bra att regeringen tillsatt en arbetsgrupp som ska göra en översyn av prissättningen på produkter inom läkemedelsförmånen och att även det förenklade prissättningssystemet kommer in i detta arbete. Men den nya myndigheten träder i kraft först i oktober, och sedan vet vi inte om allt kommer att fungera direkt. Jag anser att det är viktigt att underlätta på det här området redan nu för att inte slå ut de parallellimportörer som finns på marknaden.

Min avslutande fråga till socialministern blir därför: Är det rimligt att dessa ansökningar tar lika lång tid att behandla trots att det sakliga innehållet är avsevärt mindre? Och vad sker under tiden fram till dess att den nya myndigheten börjar arbeta på ett effektivt sätt?

Anf. 69 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! De sista frågorna kan jag besvara ganska kort. Det är naturligtvis inte rimligt att det tar lika lång tid, och det har jag också påpekat. Det är viktigt att man bedömer läkemedlen var för sig och inte har några schablonregler, men man måste också ta i beaktande att ett

parallellimporterat läkemedel faktiskt inte behöver bedömas på samma sätt eftersom ursprungsläkemedlet eller det direktimporterade läkemedlet redan är godkänt. Det är alltså inte rimligt att det tar samma tid. Det är viktigt att Riksförsäkringsverket har mycket snabbare behandling.

Jag utgår från att Riksförsäkringsverket är medvetet om den här situationen och vidtar de åtgärder som är nödvändiga för att de företag som ägnar sig åt parallellimport blir korrekt behandlade och får reella möjligheter att verka på den svenska läkemedelsmarknaden.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2001/02:94
12 april

*Svar på
interpellationer*

13 § Svar på interpellation 2001/02:312 om miljön för närboende till vindkraftverk

Anf. 70 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Herr talman! Inga Berggren har frågat statsrådet Lena Sommestad

1. om miljöministern avser att ta initiativ till ett vindkraftsindustrimoratorium,
2. om miljöministern avser att ta initiativ till att klargöra närboendes rättigheter vid vindkraftsindustriableringar, och
3. om miljöministern avser att ta initiativ till att ett nationellt enhetligt regelverk med minimiregler för respektavstånd till bostadshus och bullernivåer tas fram.

Ansaret i Miljödepartementet är så fördelat att det är jag som ska besvara interpellationen.

Vindkraften har stor potential i ett land som vårt, som har långa havskuster. I den energipolitiska proposition som regeringen nyligen har lagt fram till riksdagen föreslås ett nationellt planeringsmål för vindkraften om 10 terawattimmar år 2015. Den nuvarande elproduktionen från vindkraftverk är knappt en halv terawattimme per år.

I propositionen sägs också att det är angeläget att med statlig medverkan initiera ett antal vindkraftsprojekt för att utvärdera bl.a. olika miljöfrågor. Sådana studier är ett uttryck för den försiktighet som jag menar bör präglade ett nyttjande av vindkraften i stor skala. Med det är dock inte sagt att det inte går att bygga några vindkraftverk alls innan sådana studier är slutförda. Liksom hittills bör det gå att finna områden, såväl på land som till havs, där etablering av vindkraftverk inte skulle medföra någon oacceptabel omgivningspåverkan. Om så är möjligt i det enskilda fallet avgörs vid den tillståndsprövning som ska ske enligt plan- och bygglagen och miljöbalken, varvid miljökonsekvenserna redovisas. Mitt svar på Inga Berggrens fråga om att ta initiativ till ett vindkraftsmoratorium blir alltså nej.

Som Inga Berggren pekar på kan motsättningar uppstå mellan ett intresse att bygga vindkraftverk och de närboende. Avvägningar mellan olika intressen görs vid tillståndsprövningen. I plan- och bygglagen och miljöbalken finns bestämmelser till skydd för människors hälsa och miljö. De rättigheter som närboende till vindkraftsetableringar har är des-

amma som gäller generellt för berörda enskilda vid provning av tillståndspliktiga verksamheter av olika slag.

Inga Berggren tar också upp frågan om minskade fastighetsvärden till följd av etablering av vindkraftverk. I svaret på en tidigare fråga från Inga Berggren redogjorde jag för miljöbalkens regler om skadeståndsansvar och om inlösen av fastigheter. Av det svaret framgår att ansvaret för ekonomisk kompensation för förlust eller skada till följd av vindkraftsanläggningar är reglerat på ett sätt som måste bedömas som tillfredsställande.

Till slut har vi Inga Berggrens fråga om ett nationellt enhetligt regelverk med minimiregler för respektavstånd till bostadshus och bullernivåer. Vad som är ett lämpligt respektavstånd för vindkraftverk kan inte anges generellt. Hur långt ett vindkraftverk syns och hur ljud, skugg effekter och andra störningar breder ut sig är beroende av t.ex. terrängförhållandena. Vad som är lämpliga riktlinjer för lokalisering i gotländska landskap, som Inga Berggren nämner, går inte att direkt tillämpa i andra typer av landskap. Vad som är viktigt är att det finns rättvisande metoder för att beräkna utbredningen av olika effekter i skilda landskapstyper.

I Boverkets *Allmänna råd* 1995:1 behandlas bl.a. buller och säkerhetsavstånd. I samband med pågående arbete med att se över råden har utvecklats nya modeller för hur ljud från vindkraftverk bör beräknas i olika situationer. Detta, tillsammans med övriga rekommendationer i de kommande råden från Boverket, kommer att ge förbättrade möjligheter att klarlägga hur närboende skulle påverkas av en etablering av vindkraftverk och bedöma vilka hänsynstaganden som är erforderliga. Jag anser därför att några ytterligare initiativ nu inte behöver tas.

Anf. 71 INGA BERGGREN (m):

Herr talman! Tack för svaret på min första fråga. Det var i vart fall ett klart och tydligt nej till anstånd med vindkraftsutbyggnad. Övriga frågor och problem som jag tar upp i interpellationen avvisas. Statsrådet deklarerar att några initiativ inte behöver tas eller förändringar göras. Det gör ministern sedan han explicit tillstått att erfarenheterna i Sverige är obefintliga och att intresse motsättningar finns. Det beklagar jag.

Det finns enligt min uppfattning fortfarande väldigt många frågetecken att rätta ut. Min förhoppning är trots allt att ministern är beredd att lyssna, diskutera och ta intryck och därmed blir beredd att också ompröva sin ståndpunkt. Regeringen kan trots allt lägga till rätta där det blivit fel och kan också lägga fram förslag om riktlinjer och regler som skulle underlätta hanteringen av vindkraftsfrågan framöver.

I måndags och tisdags denna vecka besökte bostadsutskottet Gotland. Programmet innehöll till väldigt stor del information om vindkraft. På ort och ställe på Näsudden fick ledamöterna så uppleva lokalisering av vindkraftverk både på land och i vatten. Där framkom mycket intressanta saker.

Mycket tydligt belystes de konflikter som uppstår mellan målen god livsmiljö och livskvalitet i form av natur- och kulturmiljö samt friluftsliv och turism å ena sidan och målen att lokalisera och bygga vindkraftverk, med de störningar dessa ger i landskapsbilden och för boendemiljön, å den andra.

Själv har jag fört samtal med Länsstyrelsen i Skåne, som just nu håller på med en regional handlingsplan för vindkraft, och även tagit del av arbete som Region Skåne genomför om processen vid vindkraftsetableringar. Båda instanserna har visat att det finns problem vid behandlingen av tillståndsansökningar, inte bara att olika lagstiftning tillämpas, miljöbalken och plan- och bygglagen, utan också att anläggningarnas effekt bestämmer vilken nivå, kommunen, länsstyrelsen eller regeringen, som ger tillstånd. Därtill styr effekten på verket vilken subvention man får. Även tydliga enhetliga regler och riktlinjer för buller och skuggor efterlyses. Ansvarsfrågan vid s.k. generationsväxling behöver också utredas, säger man.

Jag menar att det borde vara den sammantagna miljöpåverkan, inklusive den på människorna, som ska styra tillståndsgivningen, och reglerna borde vara desamma för tillståndsgivarna oavsett hur långt ifrån de berörda man sitter.

Beträffande min tredje fråga påpekas att landskapet i Bohuslän skiljer sig från andra landskapstyper. Det var klargörande att få veta. Då får man utgå från dem som kan påverkas och bestämma hur mycket, dvs. hur lite, de får besväras och göra reglerna därefter. Detta menar jag är den obotfärdiges förhinder, som det står i Skriften.

Med den erfarenhet och de synpunkter som bl.a. framförts från Gotland undrar jag till slut: Är statsrådet beredd att med det här som bas ompröva sitt ställningstagande och trots allt ta initiativ till att förändra och tydliggöra regelverket för vindkraft?

Anf. 72 HARALD NORDLUND (fp):

Herr talman! Får jag först hälsa miljöministern välkommen tillbaka i arbetet.

I svaret säger miljöministern att vi har en stor potential i vindkraften. Jag utgår från att vi är överens om detta, men jag skulle i svaret ha velat se en eller ett par meningar om den ideologiska grunden till att det är så viktigt att ta till vara de möjligheter som ligger i vindkraften, nämligen att helt enkelt minska miljö- och strålningseffekter i energianvändningen och att vi därför måste styra utvecklingen mot användning av miljövänliga energikällor.

Dessutom skulle en offensiv satsning på förnybara energikällor skapa möjligheter för svensk industri att bli världsledande inom miljöteknologi. Det skulle även skapa arbetstillfällen och exportinkomster. Här går ju miljö och ekonomi hand i hand. Det tycker jag är viktigt att ha som grund även för det här resonemanget som handlar om de närboendes miljö när man bygger ut.

Problemet är ju inte bara hur vi klarar miljön för de närboende vid en utbyggnad till 10 terawattimmar. Problemet blir ju än större när vi, som jag förutsätter, ska fortsätta utbyggnaden med sikte på åtminstone 20 terawattimmar, en dubblering av det mål som man också inom EU vill att vi ska ta ställning till men som den svenska regeringen ännu inte tydligt har ställt sig bakom. Därför är den frågeställning som interpellanten väcker viktig, samtidigt som det är oerhört viktigt att vi är tydliga om inriktningen, varför vi måste satsa på en utbyggnad av förnybara energikällor, men också en tydlighet om hur långt vi vill komma i detta. 10 terawattimmar måste väl ändå ses som ett etappmål.

Anf. 73 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Herr talman! Det är naturligtvis ingen hemlighet att jag ser många positiva saker med vindkraften. Det är en förnybar energikälla. Den är lätt att montera ned när man inte vill ha den längre. Det går alltså ganska enkelt att reparera skador som man har gjort. Den har en viktig roll i framtidens energisystem. Det är alldeles uppenbart att det är på det sättet.

Men det hindrar inte, tvärtom är det ytterligare en påminnelse till oss att se till att den utbyggnad vi gör sker på ett sätt som är förenligt med vårt ansvar mot naturen och vårt ansvar mot människor, både när det gäller trivsel och hälsopåverkan och för naturens del inte minst när det gäller landskapsbilden.

Sedan är det inte alls så, Inga Berggren, att jag avvisar problemen eller att jag anser att inga initiativ behöver tas. Det jag säger i interpellationssvaret är att inga ytterligare initiativ behöver tas utöver alla de initiativ som faktiskt har tagits och som har lett till att Boverket har utarbetat och fortsätter att utarbeta nya riktlinjer, att man från Naturvårdsverket går igenom de effekter på naturen som vi känner till från vindkraftsetableringar och att vi också lägger upp olika typer av planer och program för att lära oss mer om vindkraftens påverkan, vilket är väldigt viktigt.

Tyvärr är det så att vi vet alldeles för lite om hur vindkraften påverkar olika naturförhållanden, t.ex. fiskars lek och fåglar. Här måste vi ha en ordentlig metodisk och vetenskaplig ansats för att lära oss så mycket som möjligt för att i sin tur se till att den utveckling och utbyggnad vi gör av vindkraften blir så bra som möjligt både för människor och för naturen.

Jag menar inte alls att vi har tagit det sista initiativet i den frågan eller att vi har rätat ut det sista frågetecknet. Tvärtom, vi har väldigt mycket mer att göra och väldigt mycket mer att lära oss innan vi kommer fram till den ganska omfattande etablering av vindkraft som ligger framför oss.

Sedan vill jag också säga att jag inte nämnde Bohuslän i mitt interpellationssvar. Trots att mitt hjärta klappar väldigt mycket för Bohuslän fanns det inte med i svaret.

Anf. 74 INGA BERGGREN (m):

Herr talman! Kjell Larsson säger att mycket har tagits upp och att regeringen har gett Naturvårdsverket, Boverket osv. i uppdrag att utvärdera vissa saker. Men det borde rimligen också vara så att regeringen drar slutsatser av de olika rapporter och besked som man får. Jag tolkar det som att regeringen kanske kan ta till sig alla de synpunkter som trots allt har inkommit t.ex. från Gotland och Skåne.

Det jag vill poängtera är att den målkonflikt som upptår vid lokalisering inte får innebära att människors hälsa och välbefinnande sätts i andra rummet. Jag tycker ändå inte att regeringen tillräckligt tydligt har redovisat på vilken sida man står när man föreslår en så stor utbyggnad av vindkraften som man ändå gör. Det är just därför jag har tagit upp frågorna om miljön för närboende.

Jag ska ta några andra exempel. Skugg- och bullerstörningar är ett sådant exempel. Så här säger regeringens utredare Kjell Svensson i Skånska Dagbladet den 26 mars i år: "Det råder stor brist på konkret kunskap om hur vindkraftverk egentligen påverkar dem som bor i dess närhet."

Gränsvärden för skuggstörningar finns inte. Man kan fråga sig vad en granne till ett vindkraftverk ska behöva stå ut med. För buller tillämpas samma gräns som för industribuller, dvs. 40 decibel. Professor Sten Ljunggren vid KTH menar att det inte alls är säkert att denna bullergräns är lämplig för vindkraft.

Statens vindkraftsutredning från 1999 föreslog att en expertgrupp skulle se på vissa saker. Man skulle bl.a. detaljgranska ett antal faktiska fall där klagomål gällande bullerstörningar anmälts, mäta lågfrekvent hörbart ljud och ohörbart infraljud och bedöma hur människor påverkas av detta. Man skulle undersöka hur de naturliga ljuden i omgivningen, t.ex. trädsus, kan maskera ljudet från ett vindkraftverk. Det finns flera sådana punkter, som Kjell Larsson säkert känner till. Vad har genomförts av detta, Kjell Larsson?

Jag vill också beröra den remissupplaga av Boverkets råd som man nu arbetar med. Där saknas tydliga riktlinjer och regler vad avser avstånd mellan bebyggelse och vindkraftverk samt gränsvärden för buller och skuggstörningar. Många som jag har talat med anser att råden bör förändras så att det klart framgår vad som ska gälla. Samma krav restes vid ett seminarium om vindkraft i Laholm i början på februari.

Vi förväntar oss därför att Boverkets allmänna råd innehåller sådana tydliga regler och riktlinjer för respektavstånd och buller- och skuggstörningar och att det alltid ska krävas detaljplan vid etableringar av vindkraftverk.

Vad kommer Kjell Larsson att göra för att dessa allmänna råd, innan de fastställs, ska bli tydliga och enhetliga och att kraven på detaljplan ska införas i lagstiftningen?

Anf. 75 HARALD NORDLUND (fp):

Herr talman! Det är fyra saker som jag skulle vilja se tydligare från regeringens sida i detta sammanhang. Det gäller för det första den huvudfråga som vi nu diskuterar. Hur ska vi på ett bättre sätt kunna undvika konflikt med närboende när vi bygger ut?

Vill man, för det andra, att det ska fattas politiska beslut när det gäller denna satsning? Det är egentligen inte de tekniska förutsättningarna som saknas i dag. Det är de politiska besluten – beslut som gör att investerare lockas att satsa på förnybara energikällor som vind, sol och bioenergi.

För det tredje behövs det en tydligare satsning på forskning och utveckling. Det gäller forskning kring sol, vind och biomassa som energikällor men också forskning som rör lagringen och en viktig fråga som vätagasutnyttjandet i framtiden.

För det fjärde handlar det om den långsiktiga inriktningen. Kommer regeringens målsättning, 10 terawattimmar, att räcka? Är det inte viktigt att vi är tydliga med att det är ett etappmål? Vi måste gå längre för att få ett hållbart energisystem.

Anf. 76 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Herr talman! Inga Berggren frågar vilken sida regeringen står på. I valet mellan trädsus och vindkraftsbuller, som Inga Berggren tog upp, lovar jag att regeringen står på trädsusets sida. Så vi är överens om det.

Inga Berggren pekar på ett antal frågor som behöver belysas ytterligare och menar att det behövs en stabil grund för kommande regler och

för provningar som måste ske i den fortsatta utvecklingen av vindkraften. Jag tror att vi är överens om detta. Jag sade väldigt tydligt i mitt förra inlägg att det är många saker som vi inte vet och som vi måste skaffa kunskap om för att få en så bra utveckling av vindkraften som möjligt. Vindkraften är bra om den ger så mycket energi som möjligt och samtidigt har så lite negativ påverkan på människa och natur som möjligt. Det pågår ett omfattande arbete för att nå fram till detta.

Inga Berggren hänvisade till Kjell Svensson som har jobbat mycket med det här under de senaste åren i olika typer av utredningar i Regeringskansliet och i en samrådsgrupp inom Regeringskansliet. Inga Berggren pekade också på Boverkets allmänna råd som nu är ute på remiss. Vi vill ha in olika typer av synpunkter för att göra råden ännu bättre. Jag hoppas att det kommer in många konstruktiva och bra synpunkter, kanske av det slaget som Inga Berggren själv redovisade från talarstolen för en stund sedan. Vi arbetar för att få så bra anvisningar och en så bra politik som möjligt. Jag är naturligtvis beredd att ta mitt ansvar om det visar sig att myndigheternas samlade policy inför fortsättningen inte räcker för att vi ska kunna leva upp till de krav vi vill ställa på utvecklingen.

Harald Nordlund vill kanske bredda diskussionen till att gälla förnybar energi i dess helhet och inte bara vindkraften. Det är en intressant diskussion som jag hoppas att vi kan föra någon gång.

Harald efterlyste politiska beslut för att locka investerare. Jag tror att vi har ganska många investerare som är intresserade på grundval av de regler som gäller i dag. Jag hoppas att intresset också kommer att gälla den nya energipropositionen och den nya inriktning på stödet till investeringar för vindkraften som finns där. Jag ser framför mig att vi kommer att kunna ha en bra utveckling och kunna locka de investerare som krävs för att få den här snabba utvecklingen.

Jag betraktar också de 10 terawattimmarna som ett delmål. Vi ska nå dit 2015. Jag hoppas att vi kan gå betydligt längre efter det. Låt oss inte glömma att en utveckling från en halv terawattimma i år till 10 terawattimmar om 13 år är en jättestor uppgift som vi tar på oss. Jag tycker att vi nu i första hand ska samla kraft för att nå det målet. Sen kommer erfarenheterna i arbetet på att nå det målet att ge oss chansen att gå vidare efter 2015. Det är jag ganska övertygad om.

Anf. 77 INGA BERGGREN (m):

Herr talman! Javisst, Kjell Larsson – det är viktigt att ta fram vetenskapligt underlag innan man lägger fram förslag om en så pass stor vindkraftsutbyggnad. Jag tycker att det är mycket som saknas innan man direkt kan säga att detta ska ske. Forskningen skulle i så fall belysa de svenska förhållandena för uppförande av vindkraft, och därför hävdar jag att det hade varit bättre att tänka efter före. Man ska ta lärdom och utreda konsekvenserna innan nästa steg tas.

Många människor har tyvärr kommit i kläm där vindkraftsutbyggnaden har skett för snabbt och oplanerat, som t.ex. i Laholms kommun. Det är absolut inte bra.

Jag ställer också frågorna: Varför har regeringen inte tagit fram bättre underlag för sin energiproposition när det gäller just miljökonsekvenserna och utbyggnaden av vindkraften? Kommer det att göras miljökonse-

kvensbeskrivningar av de pilotprojekt som man talar om innan man sätter dem i sjön?

Jag tycker att Kjell Larsson dessutom svarar dåligt på mina övriga frågor.

Jag skulle också gärna vilja föra en seriös diskussion om målkonflikter, prioriteringar och avvägningar såväl mellan miljömålen som gentemot andra samhällsmål och även en diskussion om förhållandena mellan samhällsmålen och den enskildes rätt. Är Kjell Larsson beredd att delta i en sådan?

Anf. 78 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Herr talman! Javisst, Inga Berggren – jag är beredd att diskutera det mesta under solen. Det vet Inga Berggren också. Låt oss se fram emot kommande diskussioner om mycket av det som Inga Berggren själv tar upp.

Jag känner egentligen bara behov av att kommentera en av de saker som Inga Berggren tar upp i det senaste inlägget, nämligen att vi måhända har gjort en del vindkraftsinvesteringar som inte blev så bra. Men den stora fördelen med vindkraften jämfört t.ex. med kärnkraft eller andra energikällor är ju att det är ganska enkelt tekniskt sett att rätta till sådana felsatsningar eftersom det är mycket enkelt att montera ned vindkraften jämfört med andra energislag. Det är en liten fördel i marginalen för vindkraften.

Vi vet inte tillräckligt mycket för att nu kunna besluta exakt hur en storskalig utbyggnad ska gå till och var vindkraftverken ska lokaliseras. Vi kommer inte heller att veta det förrän vi har genomfört ett antal pilotprojekt t.ex. Det är ju de som ska ge oss den kunskap som behövs för att kunna gå vidare. Det är därför vi t.ex. har sett till att det finns ornitologisk forskning knuten till den vindkraftsetablering som har skett i Kalmar-sund just för att öka kunskapen om hur vindkraften påverkar fågellivet. Det finns alltså en logik i en försiktig utbyggnad, till att börja med kopplad till kunskaper och erfarenhetsinsamling. Dessa måste gå hand i hand för att vi ska kunna genomföra en bra, långsiktig utbyggnad av vindkraften.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på interpellation 2001/02:342 om illegala vapen

Anf. 79 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Karin Enström har frågat mig vilka konkreta åtgärder jag avser att vidta för att beivra förekomsten, spridningen och ökningen av illegala vapen i Sverige.

Illegala skjutvapen är ett allvarligt problem både i Sverige och i övriga världen. Det är svårt att göra någon säker beräkning av antalet illegala vapen i Sverige, men att antalet har ökat under senare år tycks stå klart. De instrument som statsmakten har till sitt förfogande för att bekämpa förekomsten av illegala vapen är i huvudsak lagstiftning, kontroll av vapenhanteringen och internationellt samarbete.

Prot. 2001/02:94
12 april

*Svar på
interpellationer*

För knappt två år sedan skärptes vapenlagstiftningen i flera väsentliga avseenden. Bl.a. skärptes förvaringsbestämmelserna och kraven för innehav av vissa särskilt farliga skjutvapen. Jag kommer att noga följa genomslaget av de nya bestämmelserna.

Jag anser emellertid att vi redan nu måste gå vidare med ytterligare åtgärder. Jag vill bl.a. se över möjligheterna att skärpa bestämmelserna för handel med skjutvapen. Rikspolisstyrelsen har i sin rapport på området för civila skjutvapen för 2001 lagt fram flera konkreta förslag av just den innebörden. Bl.a. föreslås att vapenhandlartillstånd ska tidsbegränsas och att kravet på yrkesmässighet för att få bedriva sådan handel skärps. Dessa förslag bereds nu inom Justitiedepartementet.

Höga krav måste vidare ställas på polisens kontroll av vapenhanderingen. Det har framkommit att kontrollen av vapenhandlarna inte alltid har skötts på ett helt tillfredsställande sätt. Detta ser jag allvarligt på. För att komma till rätta med dessa brister kommer Rikspolisstyrelsen att under hösten 2002 genomföra en kontroll av inspektionsverksamheten.

För att förhindra att vapen smugglas in i landet kan det vidare finnas anledning att se om det är möjligt att förbättra kontrollen vid våra gränser. Rikspolisstyrelsen har föreslagit att alla skjutvapen som förs in eller ut ur Sverige ska registreras. Det tycker jag är ett mycket intressant förslag.

Illegala vapen är ett problem som sträcker sig över nationsgränserna. Det redan i dag omfattande internationella samarbetet på området är därför av avgörande betydelse. Som exempel kan nämnas FN-protokollet mot illegal tillverkning av och handel med skjutvapen som antogs i höstas. Jag kommer vidare att verka för att vapenfrågorna får än större genomslag bl.a. inom ramen för det polisiära och rättsliga samarbetet i EU.

När det gäller vapenlagstiftningen i övrigt fungerar den i huvudsak tillfredsställande. Men även här finns det frågor som jag vill se över ytterligare. Detta gäller bl.a. frågan om en begränsning av förekomsten av s.k. *soft air guns* och vapenattrapper och bestämmelserna om läkares anmälningsskyldighet.

För att polisen effektivt ska kunna bekämpa brott, däribland brott mot vapenlagstiftningen, krävs att tillräckliga resurser ställs till polisens förfogande. Avslutningsvis vill jag därför framhålla att regeringen nu gör den största satsningen på polisen någonsin. Under budgetperioden fram t.o.m. år 2004 höjs polisens anslagsram med nästan 2 miljarder kronor utöver pris- och löneomräkningen. Den stora satsningen kommer att ge fler poliser och större resurser för att förebygga och bekämpa brott. Detta gäller även arbetet med att bekämpa förekomsten av illegala skjutvapen.

Anf. 80 KARIN ENSTRÖM (m):

Herr talman! Jag frågade vilka konkreta åtgärder som justitieministern avser vidta. Jag får tacka för de svar som jag har fått, men jag tycker att de redovisade förslagen är för få, för svaga och för sena.

Redan hösten år 2000 genomfördes ett EU-projekt som hette Arrow i Sverige och i övriga EU, bl.a. i syfte att få bättre kontroll på vapenhandlarna. I Sverige inspekterades 44 av 1 000 vapenhandlare utan förvarning. Resultaten var verkligen nedslående. Man beslagtog 109 illegala skjutvapen och 2 000 misstänkt illegala skjutvapen enligt DN.

I dag, ett och ett halvt år senare, svarar justitieministern att det framkommit att kontrollen av vapenhandlarna inte alltid skötts på ett helt tillfredsställande sätt. Därför kommer Rikspolisstyrelsen att under hösten 2002 genomföra en kontroll av inspektionsverksamheten. Det betyder alltså att man ska kontrollera kontrollanterna två år efteråt. Är det rimligt att det ska behöva ta så lång tid?

Visst är det viktigt att få ordning på vapenhandlare och skytteklubbar som inte sköter sig som de ska. Men min uppfattning är att det största problemet är den illegala inströmningen av eldhandvapen till Sverige. Vapen från f.d. Sovjetunionen och från det krigshärjade Balkan tycks i allt högre grad finnas inblandade i den grova brottsligheten i Sverige. Uttalanden som att vapentillgången är större än någonsin har hörts. Här säger justitieministern i sitt svar att det kan finnas anledning att se om det är möjligt att förbättra kontrollen vid våra gränser. Det svaret är jag inte heller riktigt nöjd med. Här krävs det kraftfulla åtgärder och förbättrade förutsättningar för tull och polis kombinerat med gränsöverskridande samarbete eftersom det rör sig om gränsöverskridande brottslighet.

Mycket av detta handlar i grunden om att polis och rättsväsende inte har tillräckliga resurser. Den socialdemokratiska regeringen har traditionellt varit ganska ointresserad av de här frågorna. Det är bra att regeringen nu tillför resurser, men det är lite som att kasta in jästen efter brödet i ugnen.

Jag tror att vi kan bättre. Jag vill fråga justitieministern vad han avser att göra utöver det som står i svaret. Dessutom vill jag ha svar på varför det går så långsamt.

Anf. 81 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Jag vill först säga att det gäller att det inte på något sätt drabbar de seriösa vapenhandlarna som trots allt är i mycket stor majoritet. I det urval som man gjorde tog man också en viss hänsyn till detta. Men jag tror att vi är alldeles överens om att en enda oseriös vapenhandlare är en bokstavlig livsfara för samhällets medborgare.

Det är viktigt att man går vidare med detta. Det kan ske genom tidsbegränsade tillstånd, krav på viss omsättning hos vapenhandlare osv. Jag vill inte nu binda upp mig för olika förslag. Det är viktigt att man skiljer ut de seriösa från de oseriösa. Det är också viktigt att detta inte påverkar alla seriösa innehavare av vapen, t.ex. de som ägnar sig åt älgjakt. De måste få fortsätta utan att det påverkas på något sätt. Där har vi redan tidigare vidtagit flera åtgärder, bl.a. genom bättre kontroll av förvaring av vapen.

Det är viktigt att det internationella arbetet fortsätter. Det handlar om ökad kontroll, resurser till tull och polis och gränsöverskridande samarbete, som är väldigt viktigt. Här är det också viktigt att man kan undersöka möjligheterna för det här registret för all införsel och utförsel av vapen.

Resurserna till polisen har minskat. Vi behöver inte gå tillbaka och leta orsaker i ekonomin på 80- och 90-talen. Det kan vi ta i ett annat sammanhang. Besparingarna gjordes tillsammans med Moderaterna från början. Jag vill bara understryka detta faktum. Att vi nu ökar resurserna borde också tillgodose Moderaternas behov. Rikspolisstyrelsen säger att det ska utbildas upp till 900 poliser per år. Det går inte att utbilda så

många fler om man ska behålla samma höga kvalitet. Den satsningen kommer naturligtvis att fortsätta. Regeringen har beslutat öppna två nya polisutbildningar, och det har också skett. Nu har vi tre polisutbildningar i Sverige. Vi öppnar inte polisutbildningar för att de ska läggas ned. Det här kommer att fortsätta. Vändningen har precis skett. Man kan inte se några konkreta resultat överallt ännu, men det kommer att märkas i alla delar av landet. Det kommer också resurser till olika delar inom polisen, och däribland det här området.

Anf. 82 KARIN ENSTRÖM (m):

Herr talman! Det handlar om orsak och verkan. Det är bra att vi till dels är överens om vad det har berott på.

Justitieministern tog upp det internationella arbetet. Det finns en annan dimension av detta, och det är arbetet för att motverka, förebygga och bekämpa destabiliserande ansamlingar och okontrollerad spridning av lätta vapen i hela världen. Den andra delen av det internationella arbetet är det samarbete som görs inom t.ex. EU för att få gemensamma kontroller.

Problemen med lätta, illegala vapen är mångfasetterade. De kräver insatser på flera områden samtidigt. Det handlar om allt från exportregler och effektiva kontrollsystem till märkning och spårning av vapen. Här gör Sverige, inte minst genom regeringen, ett aktivt arbete inom EU och FN. Vi är ganska många, både från riksdag och regering, som åker, om inte världen runt så i alla fall till olika länder för att försöka hjälpa dem i deras kamp mot spridningen av illegala, lätta vapen.

Jag tycker att det är väldigt bra. Det ska vi fortsätta att göra. Men för att vara trovärdiga i det här arbetet måste vi ha kontroll på hemmaplan också. Därför efterlyser jag fler konkreta åtgärder. Tycker inte justitieministern att Sverige också ska sopa rent framför egen dörr för att kunna vara trovärdiga i det internationella samarbetet?

Anf. 83 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! På en sådan retorisk fråga är det svårt att svara motsatsen, dvs. att vi inte ska göra det. Det är klart att vi ska göra det, och det är också därför som vi vidtar flera olika åtgärder och kommer med förslag. Det är svårt att ange en exakt tidsplan för de här olika sakerna, och det ska man inte göra heller. Det beror också på hur de kommer att behandlas i andra partier.

Efter en första bedömning kan jag i alla fall säga att jag inte tror att det kommer att bli några större problem politiskt. Jag tror att detta är en av de frågor som vi, trots valår och annat, är väldigt överens om. Vi måste begränsa antalet illegala vapen på olika sätt. Det handlar om att dra in tillstånd för dem som kanske inte är lämpliga att inneha vapen, kontroll av vapenhandlare som inte är seriösa, kontroll vid gränserna, det register som behövs och ett fortsatt internationellt arbete.

Detta ska drivas brett och på flera olika plan. Det är självklart att det ska göras så snabbt som möjligt. Jag vill understryka att detta faktiskt är ett område där vi hela tiden går vidare. Vi hinner inte ens följa upp de tidigare förslagen som kom så sent som för bara ett par år sedan. Nu går vi alltså vidare ytterligare ett steg. Detta är ett område där vi verkligen

arbetar för att ligga så långt fram som möjligt internationellt sett. Jag tror också att Sverige ligger väldigt bra till internationellt.

Prot. 2001/02:94
12 april

Anf. 84 KARIN ENSTRÖM (m):

Fru talman! Justitieministern håller ju med mig om många saker, men jag tycker fortfarande att jag inte riktigt har fått svar på frågan varför det tar så lång tid.

För ett år sedan skulle jag åka till Nicaragua för att hjälpa dem med bekämpningen av illegala, lätta vapen i Centralamerika. Dagen innan jag åkte var det en stor artikel i DN om antalet illegala vapen i Sverige. Det är alltså ett år sedan. Som jag sade genomfördes operation Arrow i november 2000. Jag tycker fortfarande inte att jag har fått något svar på varför det tar så lång tid att förbättra kontrollen av dem som ska kontrollera och att förbättra själva kontrollen.

Jag vill återigen understryka vikten av att vi i Sverige kan vara trovärdiga när vi arbetar aktivt mot den okontrollerade spridningen av lätta vapen i olika internationella sammanhang. Det finns bedömningar som säger att det finns 500 miljoner illegala, lätta vapen i världen. Det är ingen som vet hur många de är i Sverige. Det vet inte justitieministern och inte rikspolischefen heller. Det är ju oroväckande i sig. Jag efterlyser fler åtgärder och ett svar på varför det tar så lång tid.

Anf. 85 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Det är inte ens två år sedan de senaste ändringarna trädde i kraft, och vi har redan nu ytterligare nya förslag på flera olika områden. Jag vill därför upprepa och understryka att jag inte anser att det går långsamt. Detta är ett område där vi arbetar så fort att vi lägger fram nya förslag innan de tidigare ens har hunnit utvärderas.

Vi delar oron över det som sker i Sverige, och kanske ännu mer i andra länder. Det kommer indirekt eller direkt att påverka oss. Jag tycker att det är viktigt att vi fortsätter det internationella arbetet tillsammans.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på interpellation 2001/02:335 om kommunal näringsverksamhet

Anf. 86 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Ola Karlsson har frågat statsrådet Mona Sahlin vilka åtgärder hon avser att vidta för att dels minimera risken för att riktiga jobb och företag slås ut av skattesubventionerad kommunal näringsverksamhet, dels skärpa regelverken så att konkurrens sker på lika villkor.

Ola Karlssons interpellation berör konkurrenspolitiken. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska besvara frågan.

Det stämmer att en rad problem som uppkommer då offentliga aktörer bedriver konkurrensutsatt verksamhet har uppmärksammats under de senaste åren. Detta är kännbara problem särskilt för små företagare som ofta är de som bedriver verksamhet inom de sektorer där offentliga aktörer också agerar. Enligt min mening är det viktigt att offentliga aktörer

*Svar på
interpellationer*

har en väl genomtänkt konkurrenspolicy för den del av verksamheten som man avser att konkurrensutsätta.

De uppmärksammade konkurrenskonflikterna var också skälet till att regeringen år 1997 tillsatte det s.k. Konkurrensrådet, som Ola Karlsson nämner i sin interpellation. Konkurrensrådet, som består av representanter för såväl offentlig som privat sektor, fungerar bl.a. som ett konfliktlösningsforum för vissa frågor. Konkurrensrådet har redovisat grundläggande principer för en väl fungerande konkurrens på området.

I en kompletterande departementspromemoria har föreslagits att en lagregel införs i konkurrenslagen, som en yttersta lösning om problemen inte kan klaras upp på frivillig väg. Enligt den föreslagna bestämmelsen ska förbud i enskilda fall kunna meddelas mot offentlig konkurrenshämmande verksamhet som bedöms vara skadlig från allmän synpunkt.

Det presenterade förslaget till lagregel har givit upphov till ytterligare diskussioner och synpunkter från olika utgångspunkter om hur en eventuell lagreglering bör utformas. En lagreglering av konkurrensproblem mellan offentlig och privat näringsverksamhet, som ytterst kan innebära prövning i domstol, bör enligt regeringens mening grundas på bredaste möjliga uppslutning från berörda aktörer. Beredningen av lagförslaget kommer därför att fortsätta. Inriktningen i det arbetet är att ett förslag till lagregel som har en uppslutning från både offentlig och privat sektor ska kunna presenteras före utgången av år 2002.

Med detta anser jag att jag har besvarat Ola Karlssons två frågor.

Anf. 87 OLA KARLSSON (m):

Fru talman! Först ska jag be att få tacka för svaret. Jag har sett som en av mina viktigaste uppgifter här i riksdagen att underlätta för företagen. Som ett led i detta har jag gett mig ut och försökt träffa så många småföretagare som möjligt. Ett vanligt och återkommande klagomål gäller kommunal näringsverksamhet. Många småföretagare säger: Jag tvingas inte bara betala min egen verksamhet, min lokal, min personal och mina råvaror, utan jag tvingas också via min skattsedel betala min värste konkurrens verksamhet.

Jag förstår den upprördhet, uppgivenhet och ilska som de här småföretagarna känner över att tvingas vara med om att betala sin värste konkurrens verksamhet med sina pengar. Det handlar om allt möjligt: kaféverksamhet, solarier, gym, åkerier, bussverksamhet, uthyrning av maskiner. Det värsta exemplet är väl korvfabriken i Skellefteå, som drevs av kommunen.

En del av det här är solklart olaglig verksamhet. Ett exempel är att Lunds kommun bl.a. erbjudit guidade bussturer till Berlin. Kan man då tala om verksamhet som ligger inom det kommunala området?

Jag har tagit upp dessa frågor tidigare i riksdagen, en gång i en interpellation 1998 till Mona Sahlin. Jag märkte då av ett intresse och en uppenbar vilja att komma till rätta med en del av de här problemen, men det var då. En av de punkter som Mona Sahlin pekade på var att Konkurrensrådet skulle lösa de här problemen.

Konkurrensrådet har gått igenom ett antal fall, och man har bl.a. gjort upp en lista över tio skräckexempel. Ett av dem berör ett företag i min hemkommun, Inter Alarm Scandinavia, som säljer larmtjänster. Konkurrensrådet har om detta yttrat följande: "Enligt Konkurrensrådets uppfatt-

ning tillhör det inte en kommuns uppgift att på en extern marknad sälja larmtjänster av sådant slag. Försäljningen torde också stå i strid med den kommunala kompetensen. Konkurrensrådet rekommenderar därför Bergslagens Räddningstjänst att mot denna bakgrund upphöra med en sådan försäljning.”

Vad händer då? Jo, Bergslagens Räddningstjänsts chef säger i en tidning: ”Det där är bara en rekommendation. Det är som när jag skriver ’bör’ på ett brandsynsprotokoll. Det är inte tvingande. Vi anser att vår verksamhet faller inom den kommunala kompetensen.”

Vad ska man som företagare göra när man märker att man med sina egna skattepengar tvingas betala värste konkurrentens verksamhet, som därigenom kan dumpa priserna och lägga sig på en nivå på vilken det inte är möjligt att konkurrera? Det finns ingen möjlighet att komma åt detta. Beskedet från ministern är: Vi bereder frågan.

Konkurrensrådet har nu arbetat i fem år. Det har inte lett till särskilt mycket. Av svaret framgår att det är viktigt att man har en genomtänkt konkurrenspolicy för den del av verksamheten som avser konkurrensutsättning. Men problemet är att man ger sig in på en massa nya områden, där det finns fungerande småföretag. Problemen ligger inte i att man konkurrensutsätter skola, vård eller omsorg utan i att man ger sig ut i konkurrens med befintliga småföretag. Vad tänker ministern göra?

Anf. 88 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Jag är oerhört förvånad över Ola Karlssons frågor till mig. Jag får en känsla av att han inte har lyssnat på svaret. Det gör mig ledsen, men jag repeterar gärna det som jag inledningsvis sade.

För ungefär ett år sedan ställde Ola Karlsson samma interpellation till mig, och då berättade jag för Ola Karlsson att en utredning hade lagt fram förslag om hur vi kan skärpa konkurrenslagen inom en rad olika områden. Utredningen var ute på remiss och fick ett oerhört brett gehör. Parallellt med den utredningen gjorde vi ett eget arbete inom Näringsdepartementet och lade fram en promemoria, som bereddes tillsammans med andra departement och som också har varit ute på remiss. Också den har fått mycket starkt stöd.

Det innebär att vi både har lämnat förslag till riksdagen om skärpning av konkurrenslagen inom en rad olika områden och nu, som jag sade inledningsvis i mitt interpellationssvar, arbetar med en lagregel som ska hantera konfliktfrågorna enligt det önskemål som Ola Karlsson själv har ställt. Jag har för avsikt att återkomma till riksdagen före utgången av år 2002 med förslag till en sådan konfliktlösningsregel. Det är ett oerhört tydligt svar.

Skälet till att vi gör detta och till att vi har bildat Konkurrensrådet är naturligtvis det som Ola Karlsson pekar på, nämligen att det finns konflikter och gränsdragningsfrågor som skapar en oro och en osäkerhet. Jag har respekt för den oron och den osäkerheten. Eftersom jag också är oerhört mån om att kommunerna runtom i vårt land ska kunna svara för en service som vi som medborgare efterfrågar och som gäller välfärden, skolan, omsorgen och mycket annat, vill jag inte att den oro som flera företagare har gett uttryck för på något sätt ska kunna ifrågasätta den service som samma företagare är beroende av för att kunna driva sitt företag och kunna växa i sin verksamhet.

Prot. 2001/02:94
12 april

Svar på
interpellationer

Det är naturligtvis så, och jag hoppas att Ola Karlsson håller med mig om det, att det inte går att driva företag runtom i vårt land, om det inte finns en fungerande välfärd med barnomsorg och skola och om det inte finns en fungerande infrastruktur så att man kan agera på en större marknad. Denna infrastruktur ska omfatta både vägar och järnvägar men självklart också moderna resurser i form av IT och bredband. Dessa frågor är viktiga för att våra småföretagare ska kunna växa, våga expandera och få nya marknader, och då måste den generella välfärden fungera.

För att undanröja en del av den oro för en snedvriden konkurrens som många företagare har vittnat om att de känner – ibland med rätta – bereder vi nu ett förslag till lagregel om konfliktlösning, precis som jag nämnde i mitt svar.

Anf. 89 OLA KARLSSON (m):

Fru talman! Det går inte heller att upprätthålla välfärd utan att ha många och växande företag, som också ökar i antal. En av våra viktigaste uppgifter här i riksdagen är att göra det möjligt att få fler företagare och mer av företagsamhet här i landet. Det är då oerhört viktigt att vi hjälper till att ta bort de hinder som företagarna möter.

Många av de problem som vi möter innefattar solklart olaglig verksamhet, där man har passerat laglighetsgränsen för flera kilometer eller femtiotals mil sedan, som i det fall där man bedriver bussverksamhet utanför lagens gränser. Ändå kan man som medborgare inte ens laglighetspröva detta. Att man som företagare och medborgare inte har möjlighet att få detta laglighetsprövat gör regeringen inte någonting åt.

Vi kan se detta på många olika områden: solarier, kaféer, åkerier, uthyrning av maskiner m.m. För att vi ska kunna klara välfärden ska kommunerna ägna sig åt sina kärnuppgifter och inte driva solarier i konkurrens med andra. Man ska inte som uppe i Skellefteå starta korvfabriker, och man ska inte hyra ut maskiner, som man gör i många kommuner, utan man ska ägna sig åt sina kärnuppgifter, så att det skapas utrymme för privat företagande vid sidan om.

Problemet här är ju att regeringen och ministern inte vågar tala klartext. Mona Sahlin gjorde ett bra försök 1998, när hon sade att solarier och gym inte är en kommunal verksamhet och att kommuner borde avveckla den typen av verksamhet. Men jag hör inte några sådana signaler i dag. Signalen i dag är i stället att det här ska grundas på bredast möjliga uppslutning från berörda parter.

Varför kan vi inte ta ställning för småföretagarnas legitima intressen av att få bedriva verksamhet på lika villkor, dvs. att inte behöva drabbas av att konkurrera med en verksamhet som de måste betala med sina egna pengar? Tycker statsrådet att det är rimligt, när Konkurrensrådet har sagt att en verksamhet inte ska fortsätta bedrivas på det här sättet, att i det här fallet Bergslagens räddningstjänst kan fortsätta? Varför går det så trögt att få fram förslag som hjälper småföretagen? Varför är det så omöjligt att ta ställning för småföretagen gentemot kommunpolitikerna och de kommunala förvaltningarna? Varför är det så förtvivlat svårt?

Man säger att problemen skulle finnas för den del av verksamheten som man avser konkurrensutsätta. Där möter man ju inte de stora problemen från småföretagen. Man möter dem när de ägnar sig åt snöröjning

och tvingas möta kommunen som bedriver samma verksamhet med deras skattepengar.

När får vi åtgärder från regeringen som faktiskt har lite bett och tyngd?

Prot. 2001/02:94

12 april

Svar på

interpellationer

Anf. 90 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Jag ber verkligen om ursäkt för att jag nu för tredje gången får säga samma sak. Jag brukar inte bli beskylld för att vara otydlig, men jag läser gärna det svar som jag gav till Ola Karlsson en gång till: "Beredningen av lagförslaget kommer därför att fortsätta. Inriktningen i det arbetet är att ett förslag till lagregel som har en uppslutning både från offentlig och privat sektor ska kunna presenteras före utgången av år 2002."

Jag arbetar med ett lagförslag enligt det önskemål som Ola Karlsson har uttryckt i sin interpellation. Jag gör inte det därför att jag tycker att det verkar onödigt, utan självklart därför att vi ser att de frågor som rådet har hanterat är viktiga frågor. Den oro som finns är en oro att ta på allvar, och vi ser det som vår roll att försöka ta bort den oron och skapa klarare förutsättningar för vad offentlig och vad privat verksamhet ska fortsätta att hantera.

Lagförslag, som riksdagen sedan kan fatta beslut om, är bland det starkaste regeringen kan göra. Jag hoppas att det också finns en bred uppslutning för det i riksdagen när vi kommer med ett sådant lagförslag – före utgången av år 2002.

Mycket mer konkret än så, Ola Karlsson, får du aldrig regeringen att bli. Vi har möjligheten att skriva lagar som riksdagen sedan instiftar.

Anf. 91 OLA KARLSSON (m):

Fru talman! Det viktiga är ju inte att det bara kommer ett lagförslag. Det viktiga är att lagförslaget har ett bra innehåll. Det jag har sett under mina snart nio år i riksdagen är att det kommer väldigt lite förslag inom det här området från den socialdemokratiska regeringen.

Jag har tagit upp de här problemen i ett antal interpellationer med ett antal olika statsråd. Några säger att det är klart att man ska göra någonting åt detta och att man ska återkomma, men det kommer väldigt sällan förslag. När det kommer förslag, som i den senaste propositionen om konkurrensfrågor, så är de här frågorna utlyfta igen, därför att socialdemokraterna och regeringen inte vågar ta konflikten med sina egna kommunpolitiker. Man vågar inte stå upp för småföretagen framför sina egna kommunpolitiker, och därmed sänder man fel signal.

I stället borde vi tillsammans från riksdagen säga att vår viktigaste uppgift är att underlätta för företagande och ta bort de hinder som vi ser för företagande och företagsamhet. De signalerna kommer inte från regeringen i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen, m.m.

Talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:
2001/02:FPM79 Förslag till rådets beslut om tilläggsprotokoll till Europaavtalet med Litauen och med Lettland om bedömning av överensstämmelse och godtagande av industriprodukter *KOM(2002)111* och *KOM(2002)123* till utrikesutskottet

17 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Motioner

2001/02:MJ34–MJ37 till miljö- och jordbruksutskottet
2001/02:Fi23–Fi25 till finansutskottet
2001/02:Ju17–Ju27 till justitieutskottet
2001/02:Bo27–Bo29 till bostadsutskottet
2001/02:N50–N58 till näringsutskottet
2001/02:Ju28 och Ju29 till justitieutskottet
2001/02:A6 och A7 till arbetsmarknadsutskottet
2001/02:Kr9–Kr11 till kulturutskottet
2001/02:N59–N64 till näringsutskottet
2001/02:Fi26 till finansutskottet
2001/02:K91–K93 till konstitutionsutskottet
2001/02:U7 och U8 till utrikesutskottet
2001/02:T72–T75 till trafikutskottet
2001/02:L28–L34 till lagutskottet
2001/02:So48–So51 till socialutskottet
2001/02:MJ38–MJ40 till miljö- och jordbruksutskottet

18 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Propositioner

2001/02:117 Utländska förvaringsinstitut
2001/02:127 Punktskatternas infögnings i skattekontosystemet, m.m.
2001/02:177 Sänkt skatt på alkylatbensin

Skrivelse

2001/02:101 Årsredovisning för staten 2001

Försvarsutskottets betänkande

2001/02:FöU3 Totalförsvarsplikten

Socialutskottets betänkanden
2001/02:SoU14 Bättre tandvårdsstöd för äldre m.m.
2001/02:SoU22 Rätt till arv för judiska efterlevande
2001/02:SoU12 Äldrepolitik

Prot. 2001/02:94
12 april

Lagutskottets betänkanden
2001/02:LU18 Konsumenterna och miljön
2001/02:LU19 Näringsförbud, m.m.
2001/02:LU20 Återvinning av säkerhet i konkurs

Bostadsutskottets betänkanden
2001/02:BoU10 Vissa fastighetsrättsliga frågor
2001/02:BoU11 Naturrekursfrågor och vattenrätt

19 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 11 april

2001/02:359 av *Cristina Husmark Pehrsson* (m) till socialminister Lars Engqvist

Förskrivningsrätter för legitimerade sjuksköterskor

2001/02:360 av *Yvonne Ruwaida* (mp) till statsrådet Mona Sahlin

Antisemitism och islamofobi

2001/02:361 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till justitieminister Thomas Bodström

Kronofogdemyndigheten

2001/02:362 av *Sten Tolgfors* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Adoptionslagstiftningen

2001/02:363 av *Tomas Högström* (m) till jordbruksminister Margareta Winberg

Den småskaliga slakteriverksamheten

2001/02:364 av *Helena Bargholtz* (fp) till utbildningsminister Thomas Östros

Rättssäkerhet i skolan

den 12 april

2001/02:365 av *Cristina Husmark Pehrsson* (m) till socialminister Lars Engqvist

Patienträttigheter

2001/02:366 av *Anders Karlsson* (s) till finansminister Bosse Ringholm

Avgift för utbetalning av avi

2001/02:367 av *Ola Karlsson* (m) till näringsminister Björn Rosengren

Basindustrins elförsörjning

2001/02:368 av *Ola Karlsson* (m) till kulturminister Marita Ulvskog

Maktkoncentration i medierna

2001/02:369 av *Ola Karlsson* (m) till kulturminister Marita Ulvskog

Digitala mottagare

2001/02:370 av *Ola Karlsson* (m) till kulturminister Marita Ulvskog
Digital radio

2001/02:371 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Hyreslägenheter utan inredning

Interpellationerna 359–370 redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 16 april.

Interpellation 371 redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 23 april.

20 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 11 april

2001/02:1024 av andre vice talman *Eva Zetterberg* (v) till statsrådet Leif Pagrotsky
Krigsmaterielexporten till Indien och Pakistan

2001/02:1025 av *Anders Sjölund* (m) till utbildningsminister Thomas

Östros
Dispens för kunskapskrav för invandrare

2001/02:1026 av *Gudrun Lindvall* (mp) till jordbruksminister Margareta

Winberg
Kontroll av hästtransporter

2001/02:1027 av *Berit Adolfsson* (m) till jordbruksminister Margareta

Winberg
Kvinnor i vård

2001/02:1028 av *Murad Artin* (v) till statsrådet Leif Pagrotsky
Företags respekt för det svenska regelverket för krigsmaterielexport

2001/02:1029 av *Jeppie Johnsson* (m) till statsrådet Jan O Karlsson

Utvisning av dömda asylsökande
2001/02:1030 av *Murad Artin* (v) till utrikesminister Anna Lindh

Den fängslade journalisten Dawit Isaac i Eritrea
2001/02:1031 av *Murad Artin* (v) till utrikesminister Anna Lindh

Brott mot yttrandefriheten i Eritrea
2001/02:1032 av andre vice talman *Eva Zetterberg* (v) till statsrådet Leif

Pagrotsky
Krigsmaterielexporten till Indien och Pakistan

den 12 april

2001/02:1033 av *Carina Hägg* (s) till statsrådet Britta Lejon

Konsumentservice
2001/02:1034 av *Ragnwi Marcelind* (kd) till miljöminister Kjell Larsson

Miljöbalken
2001/02:1035 av *Inger Davidson* (kd) till justitieminister Thomas Bod-

ström
EU-patent och rättssäkerheten

2001/02:1036 av *Inger Davidson* (kd) till kulturminister Marita Ulvskog
EU-patent på svenska
2001/02:1037 av *Inger Davidson* (kd) till statsrådet Leif Pagrotsky
EU-patent på svenska
2001/02:1038 av *Kjell-Erik Karlsson* (v) till statsrådet Lena Sommestad
Rovdjurscentrum
2001/02:1039 av *Harald Nordlund* (fp) till socialminister Lars Engqvist
Ökat antal dödsfall bland unga män
2001/02:1040 av *Harald Nordlund* (fp) till jordbruksminister Margareta Winberg
Effekter av besparingar inom Statens livsmedelsverk
2001/02:1041 av *Jan Erik Ågren* (kd) till utrikesminister Anna Lindh
Förföljelser av kristna i Turkiet
2001/02:1042 av *Jan Erik Ågren* (kd) till statsrådet Leif Pagrotsky
Nordiska ID-handlingars giltighet
2001/02:1043 av *Lennart Fridén* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Uppföljning och översyn av lagar rörande svaga grupper
2001/02:1044 av *Anders Sjölund* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Narkotikaproblemet i Umeås skolor
2001/02:1045 av *Annelie Enochson* (kd) till justitieminister Thomas Bodström
Vårnadshavare som mördar
2001/02:1046 av *Annelie Enochson* (kd) till miljöminister Kjell Larsson
Strålningsfria zoner
2001/02:1047 av *Ester Lindstedt-Staaf* (kd) till näringsminister Björn Rosengren
Postens serviceställen
2001/02:1048 av *Annelie Enochson* (kd) till statsminister Göran Persson
Den ökande antisemitismen
2001/02:1049 av *Annelie Enochson* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Vårnadshavare i annat land
2001/02:1050 av *Annelie Enochson* (kd) till statsrådet Mona Sahlin
Rehabiliteringstjänster

Prot. 2001/02:94
12 april

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 16 april.

21 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 11 april

2001/02:980 av *Magda Ayoub* (kd) till utrikesminister Anna Lindh
Mänskliga rättigheter i Armenien
2001/02:982 av *Carina Hägg* (s) till justitieminister Thomas Bodström
Tvångsäktenskap och kusinäktenskap

Prot. 2001/02:94
12 april

2001/02:987 av *Rolf Gunnarsson* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Polisens resurser

2001/02:998 av *Kjell Eldensjö* (kd) till statsrådet Britta Lejon
Obeställd e-postreklam

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 16 april.

22 § Kammaren åtskildes kl. 13.35.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammantädets början t.o.m. 8 § anf. 35
(delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. 14 § anf. 83 och
av talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ANDERS FORSBERG

/Monica Gustafson

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Kompletteringsval till lagutskottet och försvarsutskottet	1
3 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	1
4 § Svar på interpellationerna 2001/02:291, 292, 293, 294, 295, 296 och 297 om säkerhetsrådets resolution 1325.....	3
Anf. 1 Utrikesminister ANNA LINDH (s)	3
Anf. 2 CARINA HÄGG (s).....	4
Anf. 3 BERIT JÓHANNESSON (v)	5
Anf. 4 MARGARETA VIKLUND (kd).....	6
Anf. 5 MARIANNE ANDERSSON (c).....	7
Anf. 6 Utrikesminister ANNA LINDH (s)	8
Anf. 7 CARINA HÄGG (s).....	9
Anf. 8 BERIT JÓHANNESSON (v)	10
Anf. 9 MARGARETA VIKLUND (kd).....	11
Anf. 10 MARIANNE ANDERSSON (c).....	12
Anf. 11 Utrikesminister ANNA LINDH (s)	13
Anf. 12 CARINA HÄGG (s).....	13
Anf. 13 BERIT JÓHANNESSON (v)	14
Anf. 14 MARGARETA VIKLUND (kd).....	15
Anf. 15 MARIANNE ANDERSSON (c).....	15
Anf. 16 Utrikesminister ANNA LINDH (s)	15
5 § Svar på interpellation 2001/02:326 om samordningen mellan försäkringskassa och sjukvård	16
Anf. 17 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	16
Anf. 18 BO KÖNBERG (fp).....	17
Anf. 19 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	18
Anf. 20 BO KÖNBERG (fp).....	19
Anf. 21 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	20
Anf. 22 BO KÖNBERG (fp).....	21
Anf. 23 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	22
6 § Svar på interpellation 2001/02:228 om rekrytering av arbetskraft från u-länder	22
Anf. 24 Statsrådet JAN O KARLSSON (s).....	22
Anf. 25 STEN ANDERSSON (-).....	24
Anf. 26 ANA MARIA NARTI (fp).....	24
Anf. 27 Statsrådet JAN O KARLSSON (s).....	25
Anf. 28 STEN ANDERSSON (-).....	26
Anf. 29 ANA MARIA NARTI (fp).....	27
Anf. 30 Statsrådet JAN O KARLSSON (s).....	27
Anf. 31 STEN ANDERSSON (-).....	28
7 § Svar på interpellation 2001/02:269 om Migrationsverkets uppgifter	28
Anf. 32 Statsrådet JAN O KARLSSON (s).....	28
8 § Svar på interpellation 2001/02:284 om afghanska flyktingar	29

Anf. 33 Statsrådet JAN O KARLSSON (s).....	29
Anf. 34 ANA MARIA NARTI (fp).....	31
Anf. 35 Statsrådet JAN O KARLSSON (s).....	31
Anf. 36 ANA MARIA NARTI (fp).....	32
Anf. 37 Statsrådet JAN O KARLSSON (s).....	33
Anf. 38 ANA MARIA NARTI (fp).....	34
9 § Svar på interpellationerna 2001/02:308 och 320 om statslösa palestinier	34
Anf. 39 Statsrådet JAN O KARLSSON (s).....	34
Anf. 40 MAGDA AYOUB (kd).....	36
Anf. 41 KIA ANDREASSON (mp).....	36
Anf. 42 Statsrådet JAN O KARLSSON (s).....	37
Anf. 43 MAGDA AYOUB (kd).....	38
Anf. 44 KIA ANDREASSON (mp).....	39
Anf. 45 Statsrådet JAN O KARLSSON (s).....	40
Anf. 46 MAGDA AYOUB (kd).....	41
Anf. 47 KIA ANDREASSON (mp).....	41
Anf. 48 Statsrådet JAN O KARLSSON (s).....	41
10 § Svar på interpellation 2001/02:324 om tillverkning av fruktviner	42
Anf. 49 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	42
Anf. 50 OLA KARLSSON (m).....	42
Anf. 51 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	43
Anf. 52 OLA KARLSSON (m).....	44
Anf. 53 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	44
Anf. 54 OLA KARLSSON (m).....	45
Anf. 55 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	45
11 § Svar på interpellation 2001/02:336 om behovet av geriatriker	46
Anf. 56 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	46
Anf. 57 DÉsirÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd)	47
Anf. 58 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	48
Anf. 59 DÉsirÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd)	49
Anf. 60 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	50
Anf. 61 DÉsirÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd)	50
Anf. 62 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	51
12 § Svar på interpellation 2001/02:339 om fri rörlighet av varor inom EU	52
Anf. 63 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	52
Anf. 64 ANNE LUDVIGSSON (s).....	53
Anf. 65 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	54
Anf. 66 ANNE LUDVIGSSON (s).....	54
Anf. 67 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	55
Anf. 68 ANNE LUDVIGSSON (s).....	56
Anf. 69 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	56
13 § Svar på interpellation 2001/02:312 om miljön för närboende till vindkraftverk	57
Anf. 70 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	57
Anf. 71 INGA BERGGREN (m)	58

Anf. 72	HARALD NORDLUND (fp)	59	Prot. 2001/02:94
Anf. 73	Miljöminister KJELL LARSSON (s)	60	12 april
Anf. 74	INGA BERGGREN (m)	60	
Anf. 75	HARALD NORDLUND (fp)	61	
Anf. 76	Miljöminister KJELL LARSSON (s)	61	
Anf. 77	INGA BERGGREN (m)	62	
Anf. 78	Miljöminister KJELL LARSSON (s)	63	
14 §	Svar på interpellation 2001/02:342 om illegala vapen	63	
Anf. 79	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	63	
Anf. 80	KARIN ENSTRÖM (m)	64	
Anf. 81	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	65	
Anf. 82	KARIN ENSTRÖM (m)	66	
Anf. 83	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	66	
Anf. 84	KARIN ENSTRÖM (m)	67	
Anf. 85	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	67	
15 §	Svar på interpellation 2001/02:335 om kommunal näringsverksamhet	67	
Anf. 86	Statsrådet ULRICA MESSING (s)	67	
Anf. 87	OLA KARLSSON (m)	68	
Anf. 88	Statsrådet ULRICA MESSING (s)	69	
Anf. 89	OLA KARLSSON (m)	70	
Anf. 90	Statsrådet ULRICA MESSING (s)	71	
Anf. 91	OLA KARLSSON (m)	71	
16 §	Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen, m.m.	72	
17 §	Hänvisning av ärenden till utskott	72	
18 §	Bordläggning	72	
19 §	Anmälan om interpellationer	73	
20 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	74	
21 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	75	
22 §	Kammaren åtskildes kl. 13.35	76	

